

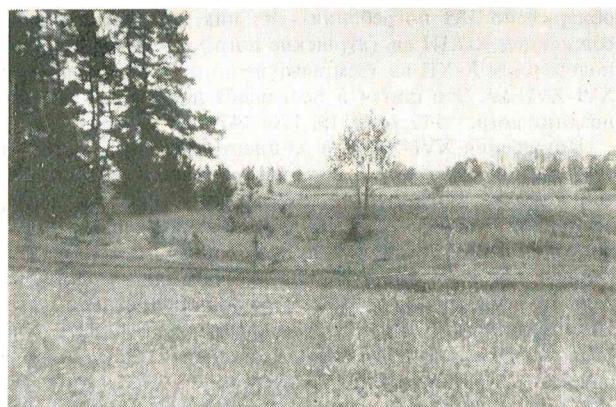
BEČIŲ SENKAPIS

GINTAUTAS ZABIELA

Bečių senkapis (Ukmergės raj., Veprių apyl.) yra būdingas Lietuvos viduramžių laidojimo paminklas. Pagal savo geografinę vietą jis skiriamas Aukštaitijos vėlyviems senkapiams, tačiau yra šių senkapių arealo vakariname pakraštyje. Dėl to tame yra Vidurio Lietuvos senkapiams būdingų paskirų bruožų, kurių detalesnis išryškinimas yra ateities tyrinėtojų darbas. Bečių senkapis egzistavo gana ilgą istorinį laikotarpį (XIV-XVIII a.), kas leidžia pasekti laidosenos bei pagal ją atspindinčios materialinės kultūros pakitimus šiame regione. Dėl palyginti nedidelį tyrinėjimų apimčių senkapiro medžiagos reikšmingumo negalime suabsoliutinti, tačiau jos pagrindu padarytos išvados gali tarnauti savotiškomis gairėmis toliau tyrinėjant tiek šį, tiek ir kitus šio regiono vėlyvuosius Lietuvos senkapius.

TYRINĖJIMŲ ISTORIJA

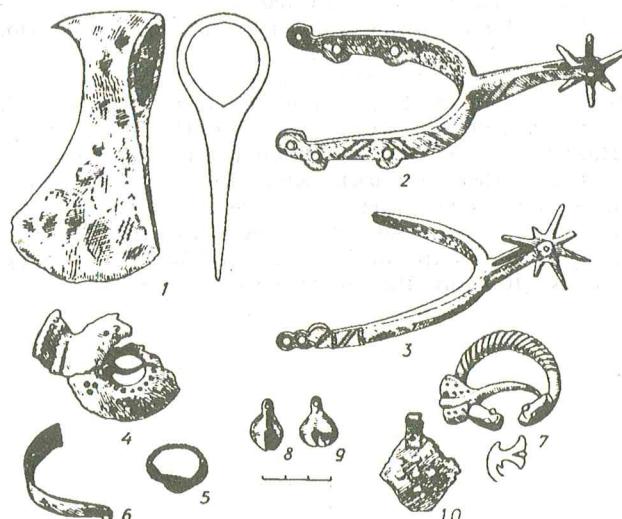
Bečių senkapis apylinkių gyventojams nuo seno žinomas Pakapės vardu. Pasakoja, kad čia vykės mūšis su švedais ir palaidoti žuvę kariai. Bent nuo XX a. pradžios dalis senkapiro buvo ariama, kitoje dalyje žaliavo miškas. Dirbamoje žemėje buvo randama įvairių senenų. 1927 metais žemės savininkas Juozas Praščiūnas Kauno miesto muziejaus direktoriui Eduardui Volteriui už 40 litų pardavė apie 15 radinių. Tai "a) dideli ragai, b) geležiniai kirvukai, c) geležinis durtuvas, d) geležinis peiliukas be kriaunų, e) 2 geležinės sagutės,

2 pav. Senkapiro vaizdas 1953 m. iš ŠR pusės

f) žalvarinės sagutės liežuvėlis, g) molinis puodus, h) žalvarinis dratelių žiedas, i) geležinis peiliuko kotas, j) žalvariniai skambučiai, k) keletas žalvarinių pa-puošalų fragmentų" (Pryšmantas V. 1936. P. 136). Atrodo, kad ne visi pirkti radiniai yra iš Bečių senkapiro ar net išvis ne archeologiniai radiniai (pvz., "dideli ragai"). Dabartiniu metu dalis E. Volterio pirkto radinių (sprendžiant pagal cituotą jų aprašymą - punktai b (1); h, j, k) yra Vytauto Didžiojo Karo muziejuje (toliau - VDKM) (inv. Nr. 905:1-10). Tai geležiniai kirvis ir du pentinai bei žalvariniai skardinės segės fragmentai, pasaginė segė, pusė apyrankės, žiedas, du žvangučiai ir pakabutis (1 pav.). Nors 1935 m. nurodoma, kad senkapis nežalojamas (VAK. Byla Nr. 68. P. 205-209), vals-tynio miško pakraštyje buvo kasami bulviarūsiai, kurie apardė dalį kapų. 1943 m. rugpjūčio 5-7 dienomis konservatorius Pranas Baleniūnas šių bulviarūsių aplinkoje ištirė 6 kapus. Buvo kasinėjama dviejose vietose: Meškauskienės sklype bei valdiško miško žemėje prie pat J. Praščiūno sklypo ribos (Baleniūnas P. 1943a). Ištirtas plotas nenurodytas, tačiau pagal standartinį P. Baleniūno nurodymą "padaryta bandomoji perkasa" (Baleniūnas P. 1943b), atrodo, kad buvo ištirtas ne didesnis negu 10 m² plotas. Surinktų radinių likimas neaiškus. 1985 m. Bečių kaimo gyventojas Kazys Morkūnas, gimęs 1911 metais, apytiksliai nurodė vietą, kurioje, pasak jo, 1924 ar 1925 m. visą mėnesį kasinėjo lietuviškai kalbantys žmonės. Tai šiaurinė kapinyno dalis ties miško pakraščiu. Kadangi šiandien nežinome jokių rimtesnių archeologinių kasinėjimų nurodytais metais, atrodo, kad K. Morkūnas bus paminėjęs P. Baleniūno kasinėjimus.

Pokario metais senkapį lankė archeologas Pranas Kulikauskas. Išliko jo daryta senkapiro fotografija (ne-

1 pav. Vytauto Didžiojo Karo muziejuje Kaune saugomi Bečių senkapiro radiniai: 1 - kirvis, 2 - 3 - pentinai, 4 - 5 - segės, 6 - apyrankė, 7 - žiedas, 8 - 9 - žvangučiai, 10 - pakabutis.

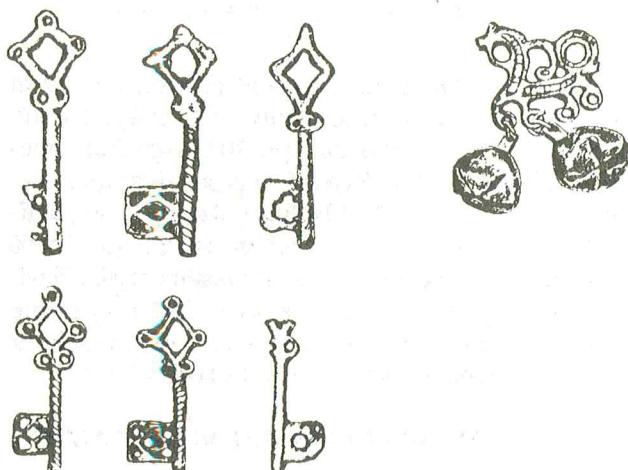
gatyvas inv. Nr. 3321 saugomas Lietuvos Kultūros paveldo Mokslinio centro (toliau - LKP MC) archyve, datuotas 1953 metų spalio 4 d.) (2 pav.). Iš nuotraukos matyti, jog senkapio teritorija (ar bent žymi jos dalis) buvo neardoma, apaugusi jaunomis pušaitėmis.

Senkapį smarkiai sužalojo apie 1965 m. per jo vakarinę dalį prakasta kanalizacijos trasa, atėjusi nuo Veprių profesinės technikos mokyklos. Ties nežymiu trasos posūkiu, beveik pačiame kapyno centre buvo įrengtas betoninis kanalizacijos šulinys, išlikęs iki šių dienų. Kasant trasą, buvo suardyta nemažai kapų, dažniausiai iš kurių 1967 m. rudenį pateko į Veprių vidurinę mokyklą. 1970 m. rugsėjo 25 dieną Lietuvos TSR Mokslo Akademijos Istorijos instituto (toliau - II) žvalgomosios ekspedicijos dalyviams šių radinių pamatyti nepavyko, nes nebuvo raktų (Tautavičius A. 1970. P. 3). Vėliau šie radiniai kažkur pradingo, taip ir liko mokslininkų neužfiksuoti.

1970 m. senkapį žvalgė jungtinė II ir Lietuvos TSR Kultūros ministerijos Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos (toliau - MMT) ekspedicija, žalojimų nepastebėjo (Tautavičius A. 1970. P. 97; Daugudis V. 1970. P. 23).

Matyt, greitai po šios ekspedicijos apsilankymo, vietos gyventojai iš senkapio teritorijos pradėjo kasti smėlį, vėl suardydam iš kastuotuose žemėje išlikusiuose radiniuose. Ir vėl radiniai niekur nepateko. Senkapio neišgelbėjo ir jo patvirtinimas 1972 m. vietinės reikšmės archeologijos paminklu (AV 1615) (Lietuvos . 1973. P. 318).

1982 m. Veprių vidurinės mokyklos moksleivė Vitalija Mažutytė, gyvenanti Bečiuose, eidama pro vieną smėlio duobę, pastebėjo joje kažkokį "juodą popieriu, surištą virvute". I kiaušinį panašaus ryšulėlio dydis buvo apie 10 cm. Ji išardžius rasti 5 žalvariniai raktai, kurių dalis buvo sulaužyta į gabaliukus. Atskirai nuo raktų toje pat duobėje buvo rastas žalvarinis žirgo for-

3 pav. 1982 m. rasti atsitiktiniai radiniai

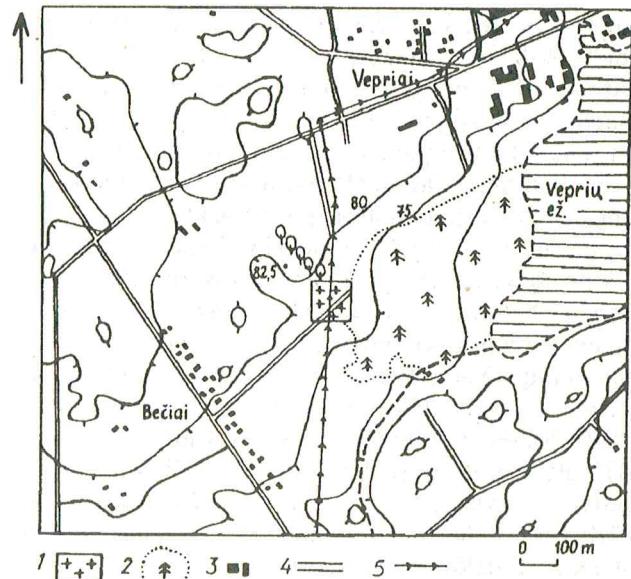
mos pakabutis su dviem žvangučiais. Rastieji dirbiniai pateko pas Veprių vidurinės mokyklos mokytoją kraštotyryinką Joną Žentelį ir buvo perduoti Veprių vienuomeniniams etnografijos muziejui (3 pav.). Gaila tik, kad šie raktai buvo sumaišyti su dar vienu iš kažkoko kito ardomo panašaus laiko senkapio Veprių apylinkėse patekusiui žalvariniu raktu ir dabar nebeįmanoma tiksliai jų išskirti. Pagal 1985 m. V. Mažutytės parodytą vietą, visi šie radiniai buvo rasti didelėje smėlio duobėje senkapio centrinėje dalyje. 1982 m. į Veprių apylinkes iš Baltarusijos atsikraustė Vakarų gilio grėžimo ekspedicijos geologai, ieškoję požeminių tuštumų, tinkamų dujų rezervuarams. Su tuometinio S. Neries kolūkio pirmininko leidimu jie prie pat senkapio (iš šiaurės rytus nuo jo) įkūrė atraminę Veprių skyriaus bazę. Kadangi tikslėsnis senkapio užimamas plotas nebuvo žinomas, į geologų stovyklos teritoriją pakliuovo šiaurinė ir dalinai rytinė senkapio dalys. Smėlio duobės sulygintos buldozeriu, pastatyti gyvenamieji nameliai, įrengti sandėliai, pasodinti daržai. Kai kuriuose namukuose buvo iškasti net rūsiai, vėl apardė dalį palaidojimų. Nešvarumams nubėgti nuo greta esančio sandėlio per senkapį nukastas apie 50 m ilgio iki 1 m gylio griovys, apardės vėlyvus XVII-XVIII a. kapus. Šiuos senkapio žalojimus užfiksavo 1984 m. MMT žvalgomoji ekspedicija (Romas Olišauskas) ir rajono paminklotvarkininkė Adelė Imbrasaitė pradėjo rūpintis, kaip išsaugojus nors dalį senkapio. Šios publikacijos autoriu i drauge su II archeologu ist.m.k. Vytautu Urbanavičiumi 1985 m. gegužės 16 d. aplankius senkapį, buvo konstatuota, kad reikia jį patyrinėti (Zabiela G. 1985a). Geologai sutiko finansuoti nedidelės apimties žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus ir šiuo tikslu buvo sudaryta publikacijos autoriaus vadovaujama archeologinė ekspedicija. Žemės kasimo darbus dirbo 6 moksleiviai iš Veprių bei vilnietais moksleivis Darius Rickevičius, lauko sąlygomis planus braižė ir radinius piešė Ukmergės kultūros rūmų dailininkė Laima Spalgenienė. Kelias dienas ekspedicijai talkininkavo VDKM archeologas Virgilijus Valickis, konsultavo V. Urbanavičius. Tyrinėjimai vyko 1985 metų liepos 29 - rugpjūčio 20 dienomis. Per 3 savaites buvo ištirta 14 perkasų bendro 276 m² ploto, surasti 87 kapai (vienas jų - kapas Nr. 63 - buvo trigubas), kurie datuoti XV-XVIII a. Surinkta jvairių radinių, kurie perduoti Ukmergės kraštotyros muziejui (inv. Nr. A-176-A-428, N-1932-N-1988). 53 geriau išlikusių kapų griaucių liekanos (daugiausia kaukolės) perduotos Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Anatomijos, histologijos ir embriologijos katedrai, kur juos ištirė biol.m.dr. Gintautas Česnys. Visos 14 aptiktų duobių pasirodė esą šiuolaikinės. Audinių liekanos iš 21 kapo perduotos P. Gudyno muziejinių vertybų restauravimo ir konservavimui.

mo centru, kur juos restauravo šio centro konservatorė Laima Vedrickienė. Šioje knygoje šiuos audinius publikuoja juos tyrinėjanti Lietuvos istorijos instituto (toliau - LII) archeologė Saulė Urbanavičienė. Numizmatinę senkapio medžiągą tyrinėjo LII numizmatas Vytautas Aleksiejūnas bei LKP MC numizmatas Eugenijus Ivanauskas. Išsamesnė surastų monetų analizė skelbiama taip pat šioje knygoje talpinamame V. Aleksiejūno straipsnyje. Tyrinėjimų ataskaitos originalas (Zabiela G. 1985b), 63 vienetai grafinės medžiagos bei piešinių, 31 fotonegatyvas saugomi LKP MC archyve (inventoriniai numeriai atitinkamai 11673-11730 ir 280-310). Trumpa kasinėjimų apžvalga pasirodė dar tyrinėjimų metu (Zabiela G. 1985c), platesnei visuomenei skirtas straipsnis buvo paskelbtas kasinėjimams pasibaigus (Zabiela G. 1985d). Nedideli Bečių kapinynui straipsneliai pasirodė Lietuvos (Zabiela G. 1986a) bei TSRS (Забела Г. 1987) spaudoje. Kartu su A. Imbrasaitė buvo parengtas ir Lietuvos TSR Paminklų apsaugos ir kraštotoyros draugijos lėšomis išleistas bukletas (Imbrasaitė A., Zabiela G. 1986), su V. Aleksiejūnu plačiau paskelbtas unikalus senkapio radinys - lietuviška moneta su dvigubais Gedimino stulpais (Zabiela G., Aleksiejūnas V. 1988).

Tyrinėjimų metu buvo apytiksliai nustatyta senkapio užimama teritorija, ištirta medžiais neapaugusi centrinė jo dalis. Pagal to laiko nusistovėjusius nerašytus senkapių paminklišumo kriterijus (archeologiniai buvo laikomi senkapiai su palaidojimais maždaug iki XVI a. vidurio) buvo padaryta klaidinga išvada, kad senkapyje paliko tik archeologiškai nevertingi kapai. Šiuo pagrindu 1987 m. Bečių senkapis buvo iš archeologijos paminklų pervestas į kaimo kapinių kategoriją. Tuo laiku (apie 1987 m.) iš senkapio pašonės išsikraustė geologai, palikę naujas šiukšlių duobes. Buvo planuojama senkapio tyrinėjimus atnaujinti 1990 m., tačiau darbus sutrukė Jonoavos "Azoto" gamyklos avarija ir Bečius pasiekės nuodingų duju šleifas.

SENKAPIO APRAŠYMAS

Bečių senkapis yra 1,15 km į pietvakarius nuo Veprių bažnyčios, 1 km į pietvakarius nuo Veprių dvarvietai, 450 m į vakarus nuo Veprių ežero vakarinio kranto, Pakapės miško šiaurės vakariniam pakraštyje (4 pav.). Senkapis įrengtas gana lygioje, kiek į pietus ir vakarus nuolaidėjančioje smėlingoje vietoje. Vakarinė senkapio dalis į šiaurės vakarus kyla į žemesnę kalvelę ir nuo seno ariama, rytinė dalis apaugusi stambiais medžiais bei krūmais (5 pav.). Per senkapio teritoriją nuo seno eina keli lauko keliukai, kurių dar padaugėjo, gyvenant čia geologams. Jokių ryškių senkapio išorinių žymių nėra. Pagal 1985 m. tyrinėjimus Bečių senkapis užima netaisyklingo trikampio mažiausiai 90x70 m dydžio plotą (6 pav.). Šio ploto šiauriniame pakraštyje

4 pav. Senkapio situacijos planas: 1 - senkapis, 2 - Pakapės miškas, 3 - pastatas, 4 - kelias, 5 - elektros linija.

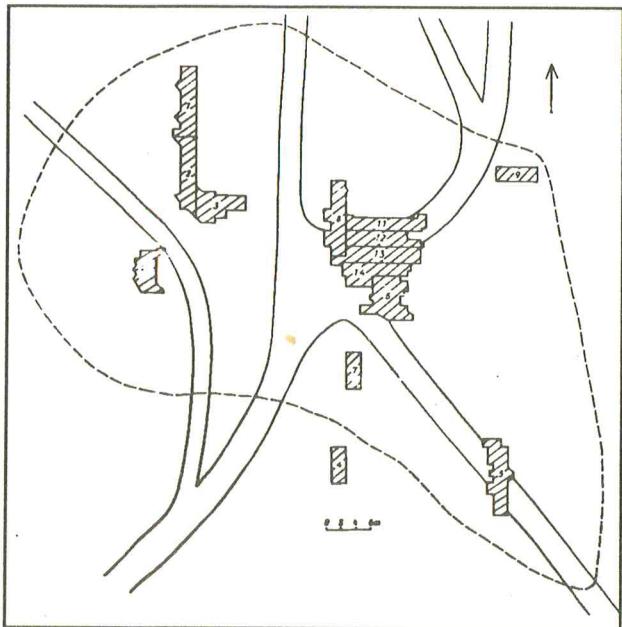

5 pav. Bendras senkapio vaizdas 1985 m. iš ŠV pusės

stovi elektros stulpas, pietinėje dalyje matyti iki 0,5 m aukščio kanalizacijos trasos gubrys. Ši trasa sunaikino apie 10 % viso senkapio, dar apie 10 % išgadinta smėlio bei kitokiu duobių. Paskaičiavus pagal tyrinėtų kapų tankumą, gautus, kad Bečių senkapyje viso palaidota apie 1900 žmonių, o 1985 m. ištirta vos 5,5 % senkapio. Apibendrinus šiuos apytikslius paskaičiavimus, matyti, kad Bečių senkapyje dar išliko apie 1400 kapų, dalis kurių jau apardytį smėlio duobių ar arimų. Dauguma šių kapų yra iš XVII-XVIII a.

TYRINĖJIMŲ IR PUBLIKACIJOS APŽVALGA

Apie P. Baleniūno tyrinėjimų metodiką mes nieko konkretaus pasakyti negalime, išskyrus tiek, kad jis ty-

6 pav. Senkapio planas

rinėjo tose vietose, kur pastebėjo iš bulviarūsių sieneilių kyšant žmogaus kaulus. 1985 m. tyrinėta 10x2 m ar 5x2 m dydžio perkasonis, priklausomai nuo galimybės ar tikslingumo ištirti vieno ar kito ilgio perkasan. Žemės kasimo darbai vykdetti rankiniu būdu, ir tik perkasonos užlygintos mechanizuotai. Dėl didelio kapų tankumo išpjovos darytos tokio dydžio, kokio reikėdavo kapui atidengti, o XVII-XVIII a. kapų užimamuose plotuose ties perkasan sienelėmis atsidengusios nedidelės kapų duobių dalys išvis nebuvę tyrinėjamos. Visi aptiktie perkasmiai numeruoti kaip duobės, kurių ištirtos (išsemtos iki nejudinto grunto) tik į perkasan pakliuvusios dalys.

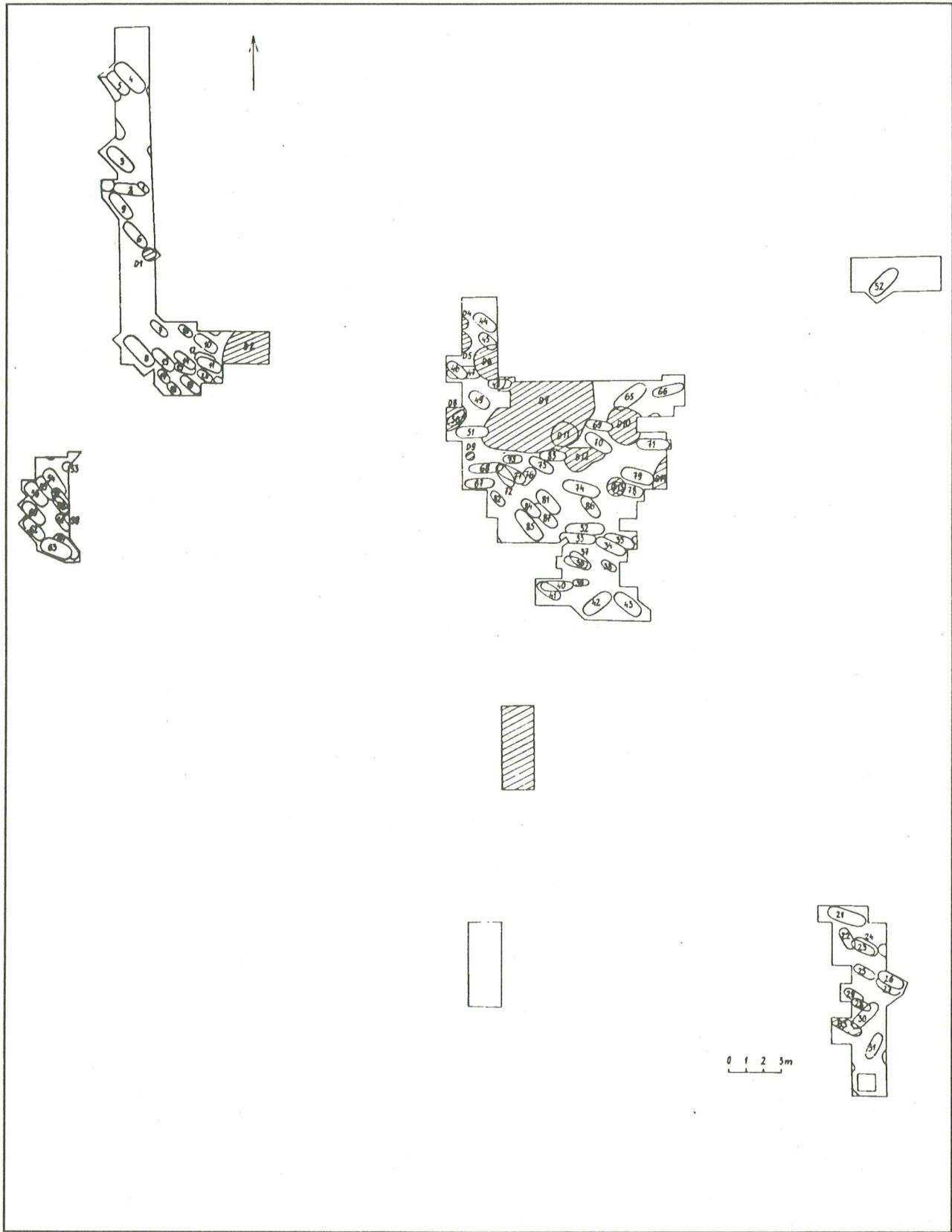
Kapinyno publikacijos pobūdį apsprendė jo medžiaga. Kadangi daugeliu atveju tai yra tipinė Lietuvos vėlyvųjų senkapių medžiaga, žinoma iš anksčiau paskelbtų paminklų bei paskirų radinių, atsisakyta detalesnės kiekvienos radinių grupės charakteristikos bei analogijų nurodymų. Dirbinių aprašyme nurodomi tik pagrindiniai, bendriausi jų bruožai, o analogijos pritraukiamos tik chronologijai patikslinti. I visą Bečių senkapio medžiagą publikacijoje pažvelgta ne į kaip materialinės kultūros objektų šaltini, o kaip į savotišką chronologinę senienų seką, ieškant tarp jų chronologinių indikatorių. Svarbiausiu moksliiniu publikacijos tikslu laikytas kuo tikslėnis kapų datavimas. Pagal turimą II tūkstantmečio archeologinę medžiagą, jis įmanomas ketvirčio amžiaus tikslumu (Zabiela G. 1987). Siekiant tiksliau ir patikimiau datuoti kiekvieną iš kapų, pasitelkti matematiniai panašumo koeficiente apskaičiavimo metodai atskaitos taškais (tvirtais chronologiniais indikatoriais) paimant kapuose rastas mon-

etas. Pagal matematiškai pagrįstą panašumo koeficiente apskaičiavimo formulę (Шер Я.А. 1970) kompiuterinę programą sukūrė Sigitas Zabiela. Šios programos pritaikymo pagrindu gautos išvados nagrinėjamos skyriuje "Kapų chronologija".

Didžiausias dėmesys skiriamas tyrinėjimų metu surastos archeologinės medžiagos publikacijai pateikiant pilną tyrinėtų kapų aprašymą bei surastų kapų radinių iliustracijas. Kapai aprašomi eilės tvarka pateikiant pagrindinę informaciją tiek apie patį palaidojimą, tiek ir apie ikapes (nurodomi būdingiausiai jų matmenys). Kadangi 1985 m. nebuvę žinoma apie P. Baleniūno ištirtus 6 kapus, tyrinėjant kapų numeracija pradėta nuo vieneto. Dabar nebepatogu pakeisti jau spaudoje pasirodžiusius kapų numerius, atstatant kapų numeraciją pagal chronologinę jų tyrinėjimo seką, todėl 1943 m. tyrinėti kapai P. Baleniūno ataskaitoje - kapai Nr. 1-6 - sunumeruoti atitinkamai Nr. 88-93. Kapų aprašymuose nenurodomos kapo archeologinės koordinatės (perkasos ir kvadrato numeriai) kaip nereikšminga ir grafinėje medžiagoje dalinai atsispindinti informacija. Kapų buvo rasta visose perkasoje, išskyrus perkasą 4, kur ižemis pasiektais 40 cm gylyje (perkasa, matyt, iškasta jau už senkapio ribų) bei perkasą 7, kuri pateko į kanalizacijos trąsą (maišytas smėlis iki 2,2 m gylio). Visi įvairiu laiku rasti atsitiktiniai dirbiniai aprašyti po kapų aprašymo. Neaprašinėjamos kaip XX a. padariniai visos 14 tyrinėtų duobių (jos parodytos tik kapų išsidėstymo plane (7 pav.). Kapų aprašuose prieleisti detalesni karstų liekanų bei juos tvirtinusių vinių ir kitokių karstų detalių aprašymai. Karstų liekanos plačiau analizuojamos skyrellyje "Laidosenos charakteristika". Kapų radinių suvestinėje lentelėje (1 lentelė) pateikiama pagrindiniai duomenys apie kiekvieną iš kapų, išskaitant statistinius bei procentinius davinius ir kapų datavimą. Ši lentelė yra tarsi smulkus visų kapų aprašų turinys.

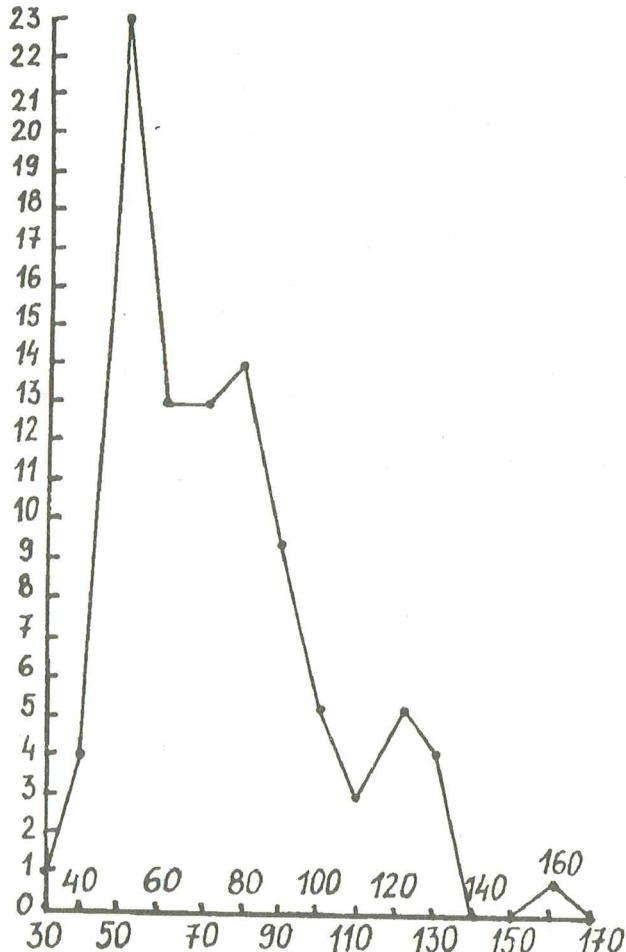
LAIDOSENOS CHARAKTERISTIKA

Visi Bečių senkapio kapai griautiniai. Nerasta jokių XIV a. ar ankstesnių laikų degintinių kapų pėdsakų, kas liudytu, kad Bečių senkapyje pradėta laidoti tik pačioje XIV a. pabaigoje. Žinoma, išlieka nedidelė tikimybė, jog paskirų degintinių kapų gali būti dar netyrinėtoje senkapio vietoje, greičiausiai ten, kur dabar auga miškas. Senkapiui parinkta smėlinga vieta, kurioje šiuo metu yra palyginti aukštas gruntinių vandenų lygis. Atrodo, kad bent jau XV-XVI a. to nebuvę, o gruntiniai vandenys palengva šioje teritorijoje pakilo vėliau, atsiradus Veprių ežerui. Pats Veprių ežeras yra dirbtinės kilmės, susidaręs patvenkus Geležės upelį. Smėlis ir gruntiniai vandenys sudarę labai savotiškas sąlygas Bečių senkapio palaidojimams išlikti. Pir-

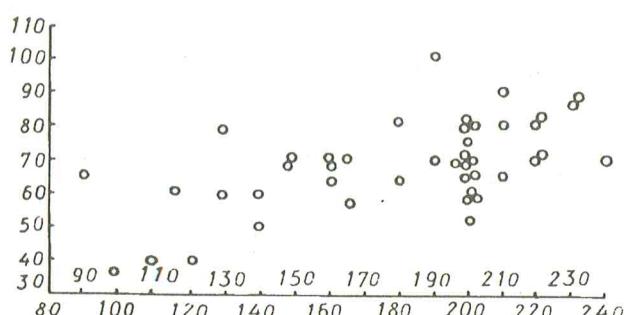

7 pav. Tyrinėtų kapų išsidėstymas

miausia labai sunyko kaulinė medžiaga. 84 % visų kapų (viso 80 kapų) kaulai sunykę, palikę tik kaukolės bei stambieji galūnių ar kitokie kaulai, kurių stovis irgi buvo varganas. Geriau išlikę tik XVIII a. palaidojimai. Prie prasto griaučių išlikimo nemažai prisidėjo tankus (40 % kapų (viso 38 kapai) apardytinių kitų kapų, 10,5 % (10 kapų) - XX a. duobių) bei palyginti negilus

8 pav. Kapų gylio schema: vertikaliai - kapų skaičius vienetais, horizontaliai - kapo duobės gylis cm

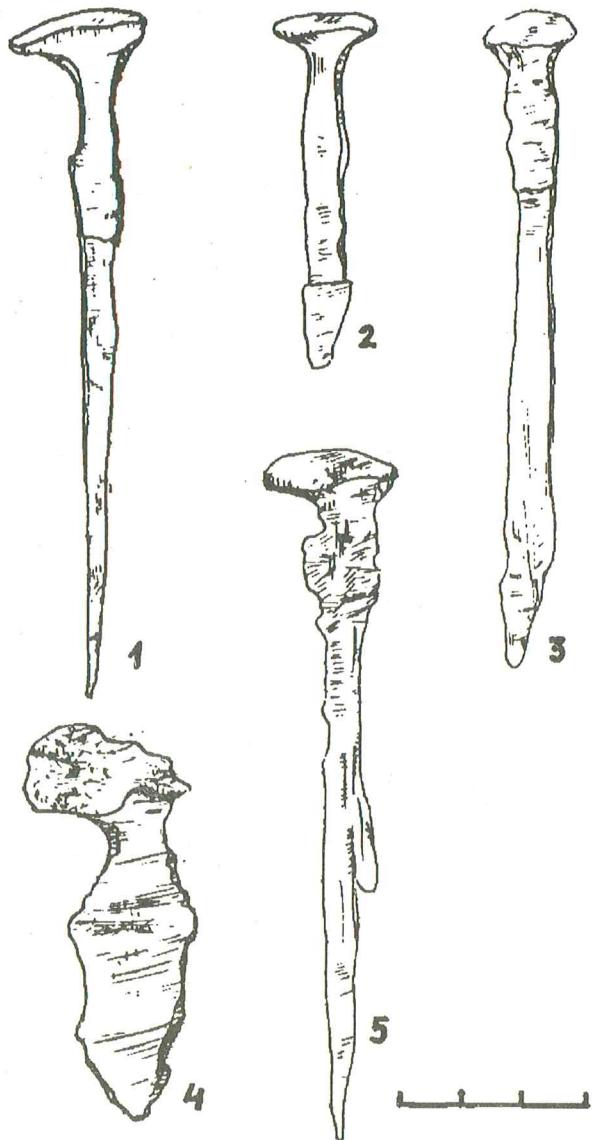
9 pav. Kapų duobių dydžių schema: vertikaliai - kapo duobės plotis cm, horizontaliai - kapo duobės ilgis cm

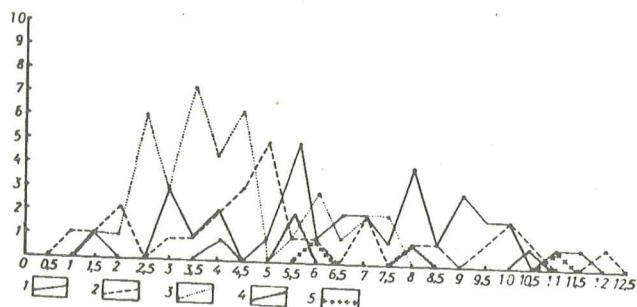
10 pav. Kapo Nr. 11 karsto dangtis in situ

laidojimas. Tas ypač būdinga XVII a. kapams, kurių dalį dar apardė ir arimai. Aukštasis gruntuinių vandenų lygis puikiai užkonservavo šalia žalvarinių dirbinių buvusius audinius, kurie paskiruose kapuose (viso 23 kapai) išliko tiesiog gniūžulais. Toks audinių gausumas (jų rasta 24 % visų kapų) yra unikalus Lietuvoje.

Bečių atveju sunkoka kalbėti apie buvusį palaidojimo gylį, kadangi dalyje tyrinėtų vietų senasis paviršius yra nustumtas ar nuartas. Užfiksuotas palaidojimų gylis svyruoja nuo 30 cm iki 160 cm, tačiau daugiausia laidota 45-80 cm gylje (8 pav.). Kapo duobės keturkampės, stačiomis ar beveik stačiomis sienelėmis. Jų dydis priklauso nuo palaidotojo amžiaus ir svyruoja pagal ilgi - nuo 90 cm iki 240 cm, pagal plotį - nuo 35 cm iki 100 cm. Suaugusiems žmonių kapams daugiausia kastos 200 cm ilgio ir 55-80 cm pločio duobės (9 pav.). Dalis mirusiuų laidoti karstuose. Karstų pėdsakai užfiksuoti 29 (30,5 %) palaidojimuose. Dėl smėlingo grunto medinės karstų dalys sunyksta labai greitai, todėl atrodo, kad karstuose buvo palaidota didžioji mirusiuų dalis. Pagal geriau išlikusius karstus matyti, kad

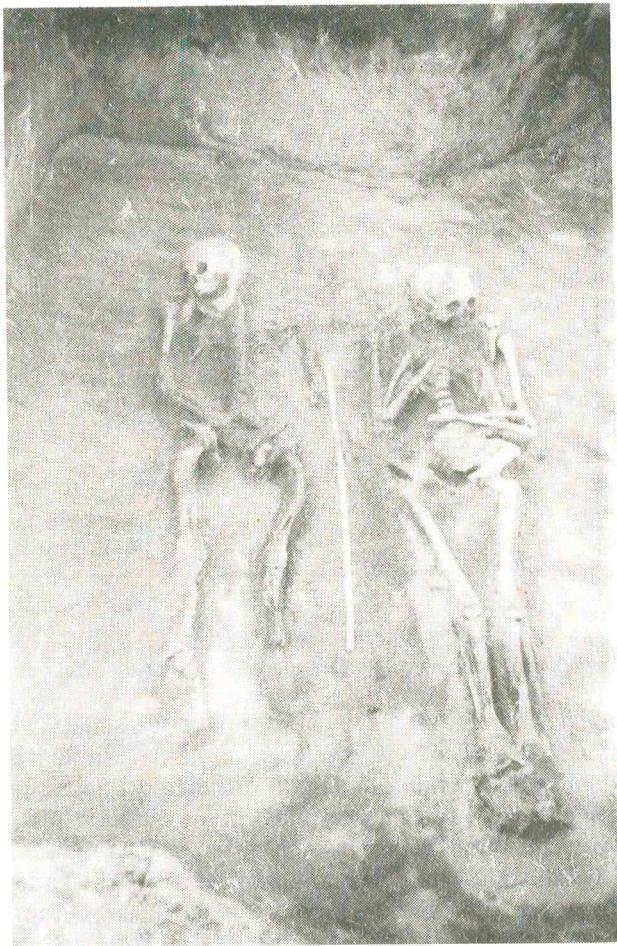

11 pav. Karsto vynys: 1 - k. Nr. 30, 2 - k. Nr. 58, 3 - k. Nr. 20, 4-k.Nr.7; 5 - k. Nr.60.

12 pav. Karsto vinių klasifikacijos schema: vertikaliai - vinių skaičius vienetais, horizontaliai - vinių ilgis cm. 1 - vynys apvaliomis galvutėmis, 2 - vynys keturkampėmis galvutėmis, 3 - vynys nulaužtomis galvutėmis (be ju), 4 - vynys ovaliomis galvutėmis, 5 - vynys kaplio formos galvutėmis.

suaugusių žmonių karstai buvo maždaug 190x45 cm dydžio (k. Nr. 14), vaikų - 110x35 cm (k. Nr. 1), 130x31 cm (k. Nr. 84). Kape Nr.11 rastas gerai išsilaiķęs 110x35 cm dydžio karsto dangtis (10 pav.). Karstai buvo padaryti iš 1,5-2 cm ar net 4 cm storio (k. Nr. 4, 62, 66, 68) pušinių ar ąžuolinių lentų (k. Nr. 89, 91), kurios galuose buvo sukalamos ąžuolinėmis vinimis (k. Nr. 89). Karstų aukštis buvo daugiau 20 cm, dangčio storis kape Nr. 4 siekė 3 cm. Paskirais atvejais karstai jau buvo puošiami. Taip kape Nr.92 išliko dešinės karto pusės lenta, papuošta eilute sidabruotų kūgio formos apkalėlių. Kape Nr.57 galvūgalyje rasta geležinė karsto rankena. 17 kapų (18 % visų palaidojimų bei 65 % nuo palaidojimų karstuose) karstai buvo sukalti geležinėmis vinimis. Viso surasta 103 karsto vynys. Karstas būdavo sutvirtinamas labai įvairiu vinių skaičiumi. Vie name kape jų rasta nuo 1 iki 18, tačiau daugiausia karstai būdavo sukalami 2-6 vinimis. Tokiu vinių skaičiumi būdavo prikalamas karsto dangtis arba sutvirtinami jo galai, o pagrindinė tvirtinimų dalis būdavo medinės vynys. Tik karstus, nuo kurių rasta per 10 karsto vinių (k. Nr. 7, 8, 60), galima laikyti sukaltus geležinėmis vinimis. Daugiausia tvirtinti karsto galai, tačiau kartais (k. Nr. 60) karstas papildomai sukaltas ir per vidurį. Visos karstų vynys kaltinės, keturkampio skerspjūvio, plonėjančios į smaigalių. Pagal galvučių formą vynis galima suskirstyti į kelias grupes. Tai karsto vynys apvaliomis (35 %), keturkampėmis (25 %), kaplio formos (5 %), ovaliomis (2 %) galvutėmis (11 pav.). Trečdalnis karsto vinių yra be galvučių arba nulaužtomis galvutėmis, kas rodo, kad greičiausiai viena ilgesnė vynis buvo dalinama į du ar net daugiau gabalų, kuriais ir buvo sukalamos karstas. Kadangi geležis iki pat XIX a. buvo retas ir brangintinas metalas, tai atrodo visai tikėtina. Sveikų vinių galvučių dydis svyruoja nuo 6 iki 20 mm. Išimtį sudaro 60-tame kape surasta vynis su 5 cm skersmens galvute. Apvalių vinių galvučių skersmuo daugumoje yra 1 bei 1,5 cm (90 % visų šios grupės vinių). Keturkampių vinių galvučių dažniausiai sutinkamas ilgis yra 1,5-2 cm, plotis - 1,5 cm (75 % visų šios grupės vinių). Kaplio formos vinių galvučių dydis - pagrinde 1,8-2,5 cm x 0,6-1 cm, ovalinių - 2x1,5 cm. Pastarosios dvi vinių galvučių formos yra greičiau pirmųjų dviejų pagrindinių formų variacijos. Vinių ilgio analizė (12 pav.) patvirtina teiginį, jog ilgesnės vynys buvo specialiai laužomos perpus, sukalant karstą. Dauguma vinių nulaužtomis galvutėmis yra iki 4,5 cm ilgio, kai tuo tarpu sveikų vinių daugiausia rasta būtent ilgesnio dydžio. 3,5-4,5 cm vynys daugiausia papildomai tvirtino karstų lentas (dvigubas jų storis maždaug lygus vynies ilgiui). Pagal Bečių kapuose surastas vynis galime padaryti kai kurias išvadas apie viduramžių kastadirbių darbą. Karstai būdavo kalamai pagrinde pa-skubomis, jau mirusiam žmogui, iš parankinių medžia-

13 pav. Kapai Nr.5 ir 4 in situ

14 pav. Kapas Nr.87 in situ

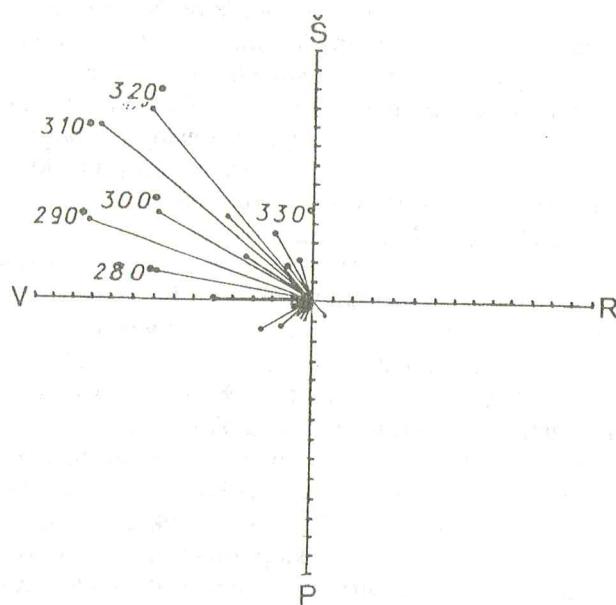
gų. Juos dirbdavo vietos staliai statybininkai, kurie kars-tams naudojo gyvenamujų pastatų statybai naudotas vinis. Kadangi jau ankstesnio laikotarpio Lietuvos sen-kapiuose buvo pastebėtas paprotys savotiškai apgauti mirusijį, išdedant jam į kapą padėvėtus ar net nenaudojamus buitinius daiktus, ta pati tendencija laužant ilgesnes vinis per pusę pastebima ir dirbant karstus. Matyt, tai kartu yra ir sunkių viduramžių laikų bei nykstančio tikėjimo į pomirtinį pasaulį, kuriame mirusysis turi turėti pagrindinius žemiškame gyvenime naudotus daiktus, išraiška. Iš anksto padarytuose puošnemuose karstuose laidodavo tik turtingesnius žmones. Paskirais atvejais karstai buvo duobėje papildomai su-tvirtinami nedideliais (iki 21x17x12 cm) lauko akme-nimis (kapai Nr.1, 53, 73, 82). Vyraujantis laidosenos būdas yra aukštielninkas ištiesoje padėtyje paguldytas mirusysis. Taip palaidota 93 % (88 atvejai, iškai-tant sunykusius) visų mirusiuju (13 pav.). Trim atve-jais (3 % kapų) mirusieji palaidoti kniūbsti (k. Nr. 37, 55, 87) (14 pav.), dviem atvejais - ant dešiniojo šono (k. Nr. 63b, 71), dar kartais dviem - ant kairiojo šono

(k. Nr. 63c, 68). Įdomu tai, kad kape Nr. 55 beveik kniūbsčias labai ant dešiniojo šono paguldytas mirusysis buvo palaidotas karste (išliko 6 karsto vynys). Vadini-asi, ne visais vadina-maisiais netipiniškais palaidojimų atvejais mirusysis buvo laidojamas tiesiog į duobę su-suptas į drobulę. Kape Nr.63 trys mirusieji palaidoti vienoje nedidelėje 190x75 cm dydžio duobėje (15 pav.). Tai bus kokios nelaimės aukos.

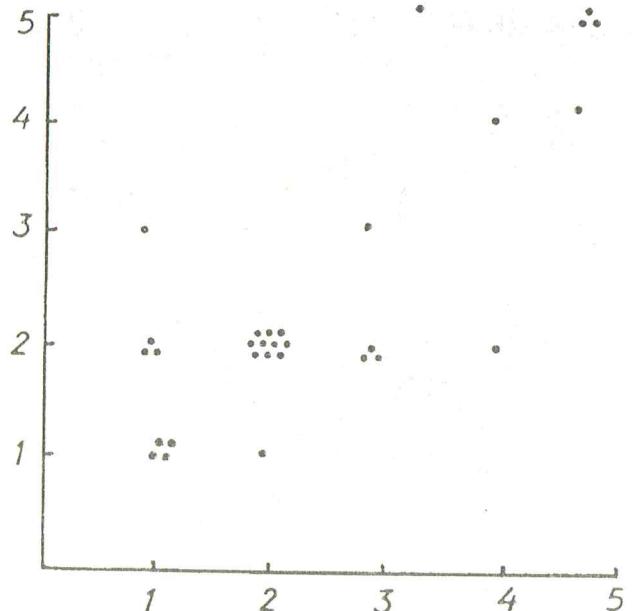
Mirusiojo rankų padėties įvairovė Lietuvos archeo- logijoje tebéra nepaaiškintas dalykas. Bečiuose paste-bime gana skirtingus rankos sudėjimo atvejus, kuriuos kiekvienai rankai galime suskirstyti į 5 padėtis: 1) ranga išiesta palei šoną; 2) ranga nežymiai sulenkta (bu-ku kampu) per alkūnę ir padėta plaštaka ant dubens; 3) ranga sulenkta stačiu kampu ir padėta plaštaka pil-vo srityje; 4) ranga sulenkta smailiu kampu ir padėta plaštaka krūtinės srityje; 5) ranga sulenkta labai smai-liu kampu ir padėta plaštaka pasmakrėje. Dėl prasto griaūčių išlikimo Bečiu atveju abiejų rankų padėtis nu-statyta vos 30 kapų (31,5 % visų kapų) (16 pav.). Ryš-kai dominuoja simetriškas rankų sudėjimas (63 %).

15 pav. Trigubas kapas Nr.63

17 pav. Kapų orientacijos shema

16 pav. Rankų padėčių kapuose schema: vertikaliai - dešinė ranka, horizontaliai - kairė ranka. Rankų padėtys (1 - 5) nurodytos tekste.

Labiausiai Bečiuose buvo paplitęs paprotys sudėti dvi rankas ant dubens (10 atvejų (33 %)). Užfiksuota 12 skirtinį abiejų rankų sudėjimo variantų bei pastebėta, jog vengta sudėti rankas kraštinėmis padėtimis, pvz. viena - ištiesta, kita - sulenkta smailiu kampu.

Ikiistorinių laikų archeologijai labai svarbi kapo orientacija viduramžių Lietuvos senkapiuose praranda savo reikšmę. Jau seniau pastebėtas paprotys šiuo laikotarpiu laidoti galvomis į vakarus ir tai siejama su krikščionybės įsigalėjimu (Urbanavičius V. 1966. P. 109). Bečių senkapis nėra išimtis. Iš užfiksuotos 92 kapuose mirusiojo orientacijos tik viename kape (k. Nr. 72) mirusysis palaidotas galva į pietryčius (140°). Visi kiti palaidojimai galvomis nukreipti į pietvakarius - šiaurės vakarus ($210^{\circ}\text{--}340^{\circ}$). Dominuojanti kryptis tarp pastaruju - šiaurės vakarai ($270^{\circ}\text{--}330^{\circ}$). Taip palaidota 86 % visų mirusiuju (17 pav.). Labai vienodai per kelis amžius orientuojami palaidojimai rodo, kad pačios Bečių kapinės veikė nenutrūkstamai, o kapų paviršius kažkuo buvo žymimas, tačiau toks žymėjimas nebuvo ilgaamžis (matyt, ne daugiau šimto metų), nes dalis kapų apardyti kitų palaidojimų. Greičiausiai kapų vietos buvo žymimos kryželiais, nuo kurių neliko jokių pėsakų.

Antropologiniai Bečių senkapio parametrai (mirusiuju amžius, lytis, persirgtos ligos ir kt.) šiame straipsnyje neanalizuojami.

IKAPĖS

Viduramžių senkapių ikapės yra svarbus šaltinis pažįstant to meto materialinę kultūrą, kuri be šių paminkl-

lų faktiškai **niekur** kitur neišliko (išskyrus monetas). Ištyrus eilę senkapių įvairiose Lietuvos vietose, paaiškėjo tam tikri viduramžių Lietuvos kaimo materialinės kultūros savitumai bei pasikartojimai, tad Bečių senkapio medžiaga čia irgi nėra kažin kuo nauja ar netikėta. Tačiau ji leidžia pastebėti kai kuriuos naujus ar mažai žinomus materialinės kultūros dalykus, patikslinti ar papildyti jau anksčiau kitose vietose pastebėtus reiškinius. Šiomis kryptimis toliau ir bus apžvelgiai senkapyje surasti dirbiniai. Detalesnis kickvieno jų aprašymas pateikiamas atitinkamų kapų aprašymuose, todėl pasitenkinama kai kurių suvestinių duomenų nužymėjimu, atsisakant nuorodų į gausesnes ar mažiau gausias įvairias analogijas kitur. Pagal tradiciją įkapės skirstomos į darbo įrankius, ginklus, buities reikmenis, papuošalus bei drabužių detales. Šitoks suskirstymas rodo palaipsnį "įkapės" reikšmės nykimą ir perėjimą tiesiog į mirusiojo aprangos dalykus. Kadangi senkapio radinių suvestinėje lentelėje (1 lentelė) nurodyta, koks daiktas kuriame kape rastas, kapų numeriai aprašant radinių grupes nebenuropomis.

Iš darbo įrankių Bečiuose rasta kirvių, peilių, ylų, verpstukų. Visi 3 kirviai-pentiniai plačiaašmeniai, viudutinio dydžio. Jų ilgis - 12-14 cm, ašmenų plotis - 6,3-8,5 cm, penties aukštis - 4-5 cm. Idomu tai, kad visų šių kirvių penties skylė apvali, 3-3,8 cm skersmens, kas rodo šių kirvių ankstyvumą.

Peiliai sudaro pačią gausiausią radinių grupę. Jų viso surasta 23. I kapą dėta po vieną peilių ir tik kape Nr.66 jų surasta 2. Bečių peilius galime suskirstyti į įtveriamuosius (9) ir kriauninius (14). Įtveriamieji peiliai yra ankstesni už kriauninius, nors specifinių įtveriamųjų peilių rūsių pasitaiko ir labai velyvais laikais. Įtveriamieji peiliai labai skirtingo ilgio - nuo 8,4 iki 23 cm. Jų ašmenų ilgis svyruoja nuo 9,5 iki 15,5 cm, ašmenų plotis - nuo 1,2 iki 2,5 cm. Visa tai rodo šių peilių įvairovę bei stambumą. Kriauninių peilių išmatavimai kiek mažesni. Jų ilgis svyruoja nuo 9 iki 20 cm, ašmenų ilgis - nuo 7 iki 13 cm, ašmenų plotis - nuo 1 iki 2 cm. Pastarieji peiliai bus grynai buitiniai daiktai, skirti pjaustytiniui maistui ir kitiems tikslams panaudojamai tik retkarčiais. Bečių senkapyje peiliai, kaip taisyklė, randami mirusiojo juosmens srityje arba tose vietose, kur pastebėtos diržų liekanos. Tai rodo, kad peiliai buvo prikabinti prie diržų ir buvo tarsi sudėtinė kostumo dalis. Keliuose kapuose išliko peilių kriaunų

18 pav. Peilis su makštimis iš kapo Nr.68

19 pav. Kapas Nr.71 in situ

fragmentai. Kriaunos buvo medinės, pritvirtintos geležinėmis ar žalvarinėmis (k. Nr. 19) vinutėmis. Peiliai būdavo įdedami į odines ar medines makštis, kurios prie diržo buvo prikišamos siauru odiniu dirželiu. Geriausiai peilis išliko kape Nr. 68. Čia peilis buvo įdėtas į geležies skarda kaustytas medines makštis. Gerai išlikusi medinė peilio rankena buvo 2,5 cm skersmens bei 11 cm ilgio (18 pav.). Kapuose Nr.24, 33, 36, 37, 44, 77 rasti peiliai nulaužtomis viršūnėmis, kriaunomis ar įdėtu iš abiejų pusų aplaužytu peilio fragmentu. Tai rodo, jog Bečiuose egzistavo paprotys laužyti peilius prieš įdedant juos į kapą. Galbūt tai simbolizavo pasitraukimą iš šio pasaulio?

Ylų rasta 5 kapuose. Jos buvo įtvertos į medinį koṭą, 8,5-13 cm ilgio. Ylų pasitaikė tiek vyru, tiek moterų kapuose, tačiau pastaruosiuose jos buvo buvo ilgesnės.

Verpstukai - tipiška moteriška įkapė - rasta 2 kapuose. Jie akmeniniai, cilindro formos, 2,4-3,5 cm skersmens, 1-1,5 cm aukščio.

Ginklai sudaro labai negausią (vos 5 vienetai) Bečių senkapio radinių grupę. Tai 4 ietigaliai ir 1 kovos peilis. Visi ginklai rasti vyru kapuose.

Ietigaliai įmoviniai, trikampe plunksna. Jų bendras ilgis - 17,6-32 cm, plunksnos ilgis - 9,2-2,4 cm, plunks-

nos plotis - 2,3-4,2 cm, įmamos skersmuo - 2,3-3,3 cm. Nors bendra ietigalių forma viena, pačios ietigalių proporcijos nėra nusistovėjusios. Taip santykis tarp plunksnos ilgio ir viso ietigallo ilgio svyruoja nuo 0,52 iki 0,75, santykis tarp plunksnos pločio ir ilgio - nuo 0,18 iki 0,31. Atrodo, tokią dydžių įvairovę apsprendė gana universalus ietigalių panaudojimas (jais galėjo ne tik gintis mūšyje, bet ir medžioti) bei grynae vietinė jų gamyba (buvo kaldinami įvairių kalvių, atsižvelgiant į konkretaus užsakovo pageidavimus).

Kape Nr.71 rastas geležinis 35 cm ilgio kovos peilis yra unikalus Lietuvos viduramžių senkapių radinys (19 pav.). Masyvūs 23 cm ilgio, 4,5 cm pločio ašmenys (peilio nugarėlės storis 0,5 cm) rodo kovinę šių peilių paskirtį. Kadangi peilis buvo įdėtas į jauno vyro (ne vyresnio negu 20 metų) kapą, jį būtų galima traktuoti kaip savotišką trumpą kardą, nukaldintą greičiausiai dar paaugliui bajoraičiui, kuris jį ir nusinešė į kapą.

Bečių senkapio buities reikmenys įvairūs savo nomenklatura, tačiau negausūs skaičiumi. Tai pentinai, skiltuvai, titnagai, skustuvai, galastuvai, futliarai, puodai bei jų šukės.

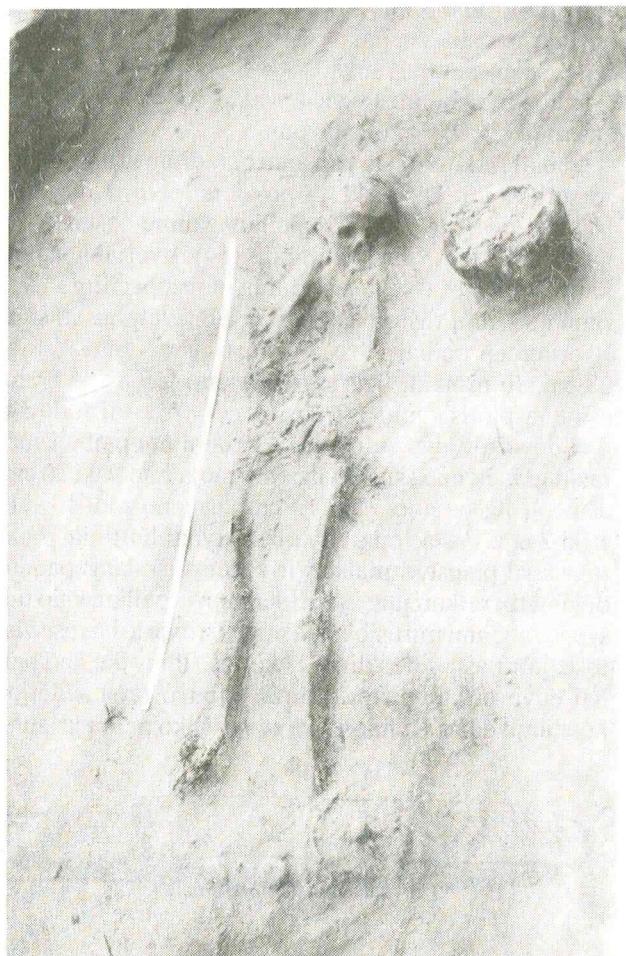
Du atsitiktiniai Bečių senkapyje rasti geležiniai pentinai greičiausiai priklausė kilmingesnių vyru - bajorų - kapams ar kapui. Pagal pentinų dydį ir išvaizdą atrodytų, jog du pentinai kilę iš skirtingu kapų. Abu jie su žvaigždutėmis.

Visi 3 Bečiuose rasti skiltuvai ovaliniai, 6-8 cm ilgio, 3-4,5 cm pločio. Kape Nr. 68 skiltuvas buvo įdėtas į geležinį 10x3 cm dydžio futliarą. Ugniai įskelti reikėjo ir titnago, kurio netaisyklingos ar pailgos formos 2,8-3 cm dydžio gabalėlių rasti 5 kapuose. Įdomu tai, kad titnago kartu su skiltuvu rasta tik kape Nr. 71. Kape Nr. 44 rasta gana taisyklinga 6,5x1,5x0,6 cm dydžio titnago skeltė, kuri galėjo būti įdėta į ši kapą kaip savotiškas vaiko žaislas (palaidotas 9 metų vaikas) ir priklausyti net akmens amžiui (t.y. panaudota antrą kartą). Tiek skiltuvai, tiek titnagai laikyti odiniuose ar medžiaginiuose maišeliuose (kape Nr. 67 - medinėje dėžutėje), į kuriuos būdavo sudedami (bent jau mirusiam) ir kiti jo buities ar net tualeto daiktai. Vyru kapuose visų pirmiai tai - skustuvai. Jų rasta tik 2 kapuose. Skustuvai nuo peilių atskiriami pagal palyginti nedidelį jų ilgį bei lenktus ašmenis. Bečių skustuvų ilgis - 7,5-10,5 cm, ašmenų plotis - 1,3 cm. Galastuvai rasti taip pat 2 kapuose. Abu jie - akmeniniai, plokštūs su skylutėmis virvutės pririšimui. Galastuvų ilgių, pločių ir storijų santykis svyruoja tarp 3 ir 3,8 cm.

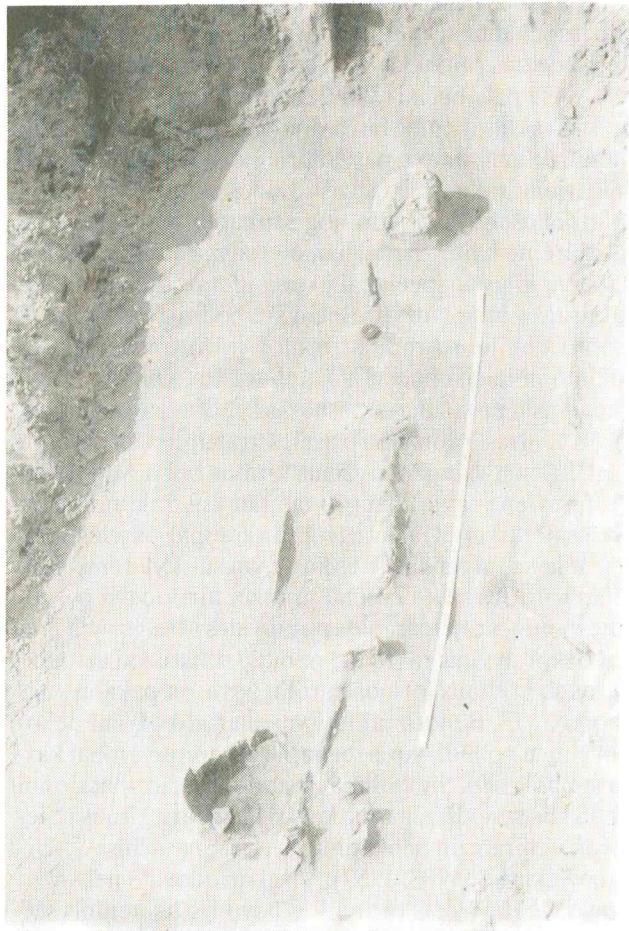
Puodų bei puodų šukių suradimo kapuose faktus reikia traktuoti ne tiek kaip įkapę, bet greičiau sieti su laidotuvių apeigomis. Šioms apeigoms naudoti paprasti buitiniai puodai, todėl kalbėti apie kažkokią ritualinę keramiką viduramžių senkapiuose netikslinga. Archeologai ne kartą yra mėginę aiškinti puodų prasmę

kapuose, tačiau įtikinamų išvadų nepasiekta. Bečių senkapyje puodų rasta 7 kapuose, o paskirų puodų šukių pasitaikė dar 5 kapuose. Visi puodai turi didesnes ar mažesnes žiedimo žymes, tačiau dabar jų masė labai trapi, su gausokomis akmenukų priemaišomis, kas rodytų, jog puodai buvo greičiausiai nulipdyti rankomis ir tik po to apdailinti ant žiedžiamojo rato. Visų puodų forma vienoda. Tai žemoki, pūstais šonais, į išorę atlenkta briauna gana universalūs indai. Jų sieneilių storis - 0,5-1 cm, briaunų storis - 0,5-0,8 cm. Puodų aukštis svyruoja nuo 9 iki 17 cm (vidutinis - 13 cm), angų skersmuo - nuo 9 iki 21 cm (vidutinis - 13,5 cm), dugnų skersmuo - nuo 8 iki 13 cm (vidutinis - 10,8 cm). 5 puodai buvo ornamentuoti gana įvairiai. Tai įspaudėliai (k. Nr. 32, 69), linijos ir bangelės (k. Nr. 72), bangelės (k. Nr. 47, 78). Kape Nr. 32 rasta įkartelėmis ornamentuota briauna puodas. Šis požymis būdingas vakarų baltams.

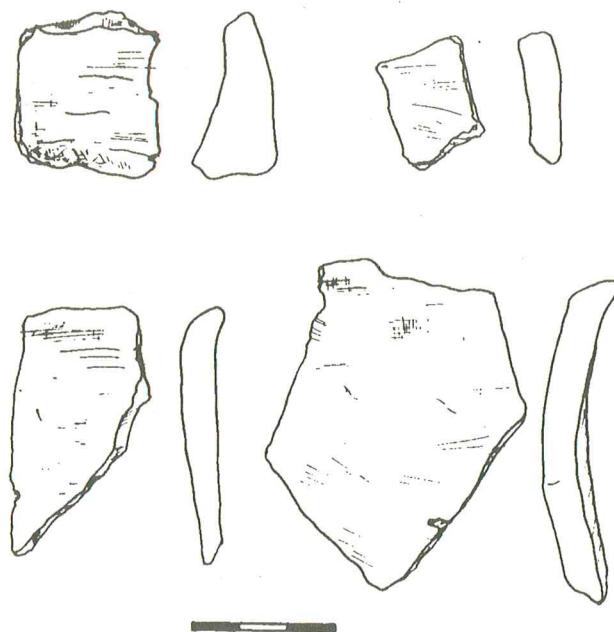
Iš negausios Bečių senkapio keramikos galima padaryti kai kurias įdomias išvadas. Puodų radimo aplinkybės rodo, kad jie buvo tam tikros laidojimo ceremonijos dalis. 8 atvejais puodai ar jų šukės rasti galvū-

20 pav. Kapas Nr.81 in situ

21 pav. Kapas Nr.37 in situ

22 pav. Keramika iš k. Nr.52

galyje (20 pav.) ir tik po vieną radimo atvejį - ties kjomis (21 pav.), dešiniuoju šonu ar krūtine. Iškart reikia išskirti kapo Nr. 52 sampile rastą vėlyvą (XVIII a.) keramiką (22 pav.), kuri į sampilę pateko atsitiktinai arba yra jau visai kitokio ritualo apraiška. Tik 3 atvejais į kapą įdėti sveiki puodai, 3 atvejais puoduose rasta degesių. Degesių puoduose ar jų aplinkoje pastebėti ir kituose senkapiuose. Kadangi puodai pasitako ankstyviausiuose griautiniuose kapuose, galime padaryti atsargią išvadą, kad juose būdavo deginama simbolinė ugnis, kuri greičiausiai turėjo simbolizuoti viso mirusiojo sudeginimą. Čia galima ir senesnių laidojimo apeigų reminiscencija, pvz., jeigu ugnis, uždegant mirusiam sukrautą laužą, buvo atnešama puode. Palengva nykstant prisiminimams apie buvusį kremavimo paprotį, keitėsi ir laidojimo apeigos, kas greičiausiai pavirto puodo sudaužymu laidojimo metu ir šukių sumetimu į kapą.

Bečių senkapio papuošalus sudaro apgalviai, auskarai, smeigtukai, karoliai, pakabučiai, segės, apyrankės, žiedai. Kiekvienai iš šių papuošalų grupių atstovaujama 2-3 dirbiniais.

Galvos papuošalų rasta 11 vienetų. 6 kapuose paštelbėtos apgalvių liekanos, tačiau patys apgalviai išliko tik 2 kapuose bei dar viename (k. Nr. 75) rastos 2 žalvarinės keturkampės 2,2x1,5 cm dydžio skardelės, kuriomis greičiausiai užsibaigė medžiaginis apgalvis. Visi apgalviai - tai 1,5-6 cm pločio medžiaginės juostelės, ataustos ar išsiuvinėtos žalvarine vielute (23 pav.). Galvą jie juosė vieną kartą. Matyt, Bečių kapuose būta ir grynai medžiaginių apgalvių, primenančių galvos raiščius, tik nuo jų neliko jokių pėdsakų. Visi apgalviai - moteriška įkapė.

Auskarų pora rasta tik moters kape Nr. 83. Abu auskarai, nors kiek ir panašūs vienas į kitą, tačiau nevenodini. Kairėje ausyje buvo įsegtas 6,5 cm ilgio auskaras su dviem žvangučiais, dešinėje - su sidabriniu 1 cm skersmens žvangučiu. Pagal E. Svetiką, abu auskarai priklauso 1 tipui - auskarams kilpiniu galu (Svetikas E. 1988a. P. 7). Pirmasis auskaras yra reta šio tipo 2 atmaina (Svetikas E. 1988a. P. 9), antrasis auskaras Lietuvoje analogų neturi ir turi būti išskiriamas į atskirą tipą ar potipį.

Galvos papuošalam tenka skirti ir dviejuose moterų kapuose rastus 3 žalvarinius adatinius smeigtukus su apvaliomis 0,1-0,2 cm skersmens galvutėmis. Šiais smeigtukais buvo susegami plaukai ar prie jų pritvirtintamas medžiaginis apgalvis. Abiem atvejais šie smeigtukai rasti šalia kaukolės.

Kaklo papuošalam priklauso 3 karolių apvaros, kurių susidėjo iš karoliukų ir pakabučių. Apvaros, matyt, buvo sudaromos gana laisvu principu, nes Bečiuose jos visos trys skirtinges. Kape Nr. 74 apvara buvo sudaryta iš 5 karoliukų ir 2 žvangučių, kape Nr. 75 - iš 1

23 pav. Kapo Nr.8 apgalvis in situ

karoliuko ir kryžiaus formos skirstiklio - pakabučio, kape Nr.85 - iš 2 karoliukų, plokštelių bei 2 žvangučių. Metalinės karolių dalys komponuotos apvaros centre simetriškai. Žvangučiai - 1,1-1,2 cm skersmens, 1,9-2,2 cm aukščio, kryžiaus formos išpjovomis, su į vidų įdėtais akmenukais. Tai rodo, kad šie žvangučiai jiems judant skleidė garsus (barškėjo), o ne tik buvo grynai dekoratyvūs. Apvarų karoliai smulkūs, cilindriniai, pilko ar balto stiklo. Jų skersmuo - 0,5-0,7 cm, aukštis - 0,2-0,35 cm. Baltos spalvos karoliai kiek stambesni. Kape Nr.75 surastas kryžiaus formos 2, 9x1,9 cm dydžio skirstiklis - pakabutis yra centrinė karolių apvaro dalis. Tai velyva, labai pakitusi vadinančią lelijos formos pakabučių atmaina. Pastarieji pakabučiai geriausiai žinomi iš Stakliškių, Geliogalių, Kriemalos, Kretingos (Daugudis V. 1968. P. 14), o velyviausias ir savo forma bei kilmės vieta artimiausias analogas žinomas iš Kernavės bažnyčios kapo Nr.113 (Jankauskas A. 1992. P. 27). Kape Nr. 83 centriniu skirstikliu buvo paprasta žalvarinė plokštélė. Greičiausiai karolių vėriniam reikia skirti ir atsitiktinai rastą rombo formos 5x3,7 cm dydžio pakabutį su kryžiumi įmuštais 5 taškučiais.

Problemiška yra papuošalų, priskiriamų pakabučiams, grupė. Paprastai jai priskiriama įvairiausių dydžių ir formų aiškiai dekoratyvinę reikšmę turinčios įkapės, kurias galima prireisti ar prikabinti, tačiau kuriuos buvo surastos atskirai. Jau iš Bečių senkapio medžiagos matyti, kad vadinančių pakabučiai turėjo dvi-gubą reikšmę. Visų pirma tai liečia žvangučius. Jie buvo karolių apvarų ar net pakabučių sudėtinė dalis arba naudoti atskirai. Greičiausiai juostos galą puošęs žalvarinis 1,8 cm skersmens žvangutis rastas kape Nr.19 du-bens srityje. Tie patys žvangučiai sudarė pakabučių sudėties dalis. Ant atsitiktinai rasto žirgo formos pakabučio buvo prikabinti du 2,8 cm aukščio, 1,8 cm skersmens žvangučiai su kryžiaus formos išpjovomis bei akmenukais viduje. Todėl lieka neaišku, kam skirti E. Volterio nupirkatus du žalvarinius 2,3 cm aukščio, 1,2-1,5 cm skersmens žvangučius su kryžiaus formos išpjovomis. Iš 9 Bečių senkapyje rastų žvangučių 4 jėjo į karolių apvarų sudėtį, 2 - į pakabučio sudėtį, 2 paskirtis neaiški ir tik vienas buvo naudojamas kaip pakabutis.

Aiškesnė yra konkrečių kokio nors daikto formą turinčių pakabučių paskirtis. Be 7 atsitiktinių radinių, apie kuriuos sunku ką nors konkrečiau pasakyti, neabejotini 2 pakabučiai rasti tik moters kape Nr.74. Simbolinis raktas ir gulbė buvo sujungti užnertu plonu odiui dirželiu ir, matyt, parišti prie juostos. 5 simboliniai žalvariniai raktai rasti surišti į odos skiautę (ar įdėti į odinj maišelj), kas rodo, jog senkapio teritorijoje jie atsidūrė ne kaip pakabučiai, o greičiau kaip tokų pakabučių lobis ar specialiai į kapą įdėtas rinkinys. Pora raktų tarp jų aplaužyti. Bečių simbolinių raktų ilgis - 6,6-9,5 cm, jie su rombo formos galvutėmis, lygiu ar sukimimo imitacija puoštais koteliais. Rakinimo ąselėse daugiausia pavaizduoti pasuktas kvadratas ar rombas, kurių centras ir šonai tarp ąselės kraštinių - su skylutėmis. Tačiau pasitaiko kryžiaus formos bei apvali skylutės (po vieną raktą) bei į šoną atlenktu galu rakinimo ąselės (2 raktai). Galvutės rombo kampai papuošti pusapvaliais spurgeliais, dalis kurių yra su skylutėmis. Žemiau galvutės rakto kotelių pradžia turi po dvi pusapvales šonines ataugas. Šios pusapvalės ataugos yra grynai dekoratyvinis raktų elementas, stilistika artinanantis jas su kryžiaus formos karolių apvaros pakabučiu iš kapo Nr. 75. Bendra raktų išvaizda rodo grynai dekoratyvinį jų pobūdį, kuris realiaime gyvenime aiškiai kažką simbolizavo. Simboliniai raktai neabejotinai sietini su turtais ir valdžia, kas ne kartą pastebėta kituose Lietuvos viduramžių senkapiuose (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 57). Visgi atrodo, jie nesimbolizavo valdžią šiemis turtams, o buvo lyg asmeninis skiriamažis ženklas moteriai, einančiai namų turto valdytojos pareigas. Pagal Bečių senkapio medžiagą atrodytų, kad šis ženklas buvo perduodamas iš kartos į kartą, ir į kapą patekdavo tik jų savininkai mirus einant šias pareigas.

Kape Nr.64 rastas gulbės formos 5x4,6 cm dydžio pakabutis yra unikalus Lietuvos senkapių archeologinėje medžiagoje. Bene artimiausias analogas rastas Biržų apylinkėse (Kuncienė O. 1972. P. 193, 17 pav.). Re-tai pasitaiko ir atsitiktinai rastas žirgo formos ažūrinis pakabutis su 2 prikabintais žvangučiais. Kabučio dydis - 3,9x4,2 cm, bendras aukštis su žvangučiais - 7,7 cm. Chronologiniu ir teritoriniu atžvilgiu artimiausias analogas rastas Obelijų senkapio suardytame moters kape Nr.155 (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 54). Labai panašus į Bečių pakabutį žalvarinis žirgelis surastas 1873 m. Vopšos (Sankt-Peterburgo sritis, Rusija) pilkapyje Nr.25 (Рябинин Е.В. 1981. С. 109. Табл. XII, 1).

Apibendrinant negausius pastebėjimus apie Bečių senkapio zoomorfinius pakabučius, matyti, kad jie yra nevietinės kilmės. Abiejų rūsių zoomorfiniai pakabučiai Lietuvai nebūdingi, užtat jie gausiai sutinkami ugrofinų gyventose teritorijose. Į Bečius abu pakabu-

čiai bus patekė kaip betarpiškas karo grobis arba atsi-
nešti kartu su atsivarytomis belaisvėmis. Abu šie pa-
pupošlai chronologiškai ankstyvesni, perduoti iš kar-
tos į kartą, ir į kapus įdėti greičiausiai jau tada, kai
buvo išėjė iš mados bei užmiršus jų pirminę prasmę. O
naudojami jie buvo kaip amuletais (Cedova M.B. 1981.
C. 30).

Krūtinės papuošalamams skiriamos segės. Bečiuose iš viso rasta 19 segių: 14 apskritų skardinių, 3 pasaginės,
1 žvaigždinė ir 1 žiedinė. Gausiausia Lietuvos viduramžių senkapių segių grupė yra skardinės segės. Jų po 1-3 vienetus rasta 6 moterų kapuose. Šios segės ne-
žymiai iškilusiu viduriu, 7-8 cm skersmens, su 1-1,4 cm
skersmens skylute viduryje bei 2-2,5 cm ilgio užsegimu.
Pakraščiai puošti dviem (rečiau vienu) išlikusių
taškelių ratais. Skylutės centre pakraščiai irgi dažnai
papuošti tokią pat taškelių raštuku. Šias segės pagal
pagrindinės segės dalies (iškilimo) ornamentą galima
susirkstyti į 2 pagrindines grupes: 1) segės, puoštos augalinu ornamentu; 2) segės, puoštos taškučių ornamen-
tu. Pirmajai grupei priklauso 3 segės (k. Nr. 69, 75). Jų
augalinis ornamentas stilizuotas, primena ratu besidrie-
kiantį vijoklį su raitytomis ataugomis. Gausenė yra
antra segių grupė. Jų iškilioji dalis puošta trijų-penkių
taškučių grupelių ornamentu (viso 8 segės). Populia-
riausios 4 taškučių grupelės ornamentas (6 segės). Se-
gės puoštos simetriškai išdėstyтомis keturiomis tokiu
taškučių grupelėmis. 3 segių ornamentacija nenusta-
tyta (atrodo, kad šios segės jos neturėjo). Visos skar-
dinės segės yra pagamintos kalimo būdu pagal iš anks-
to paruoštas formas. Jų forma, dydis bei kai kurie ne-
šiosenos ypatumai jau seniau kėlė tyrinėtojų abejonės,
ar tai yra kasdienio gyvenimo papuošalas (Urbanavi-
čius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 55). Bečių skardinės
segės patvirtina teiginį, jog jomis buvo neįmanoma su-
segti storesnio drabužio ir išvis tai yra nepraktiškas ir
gana trapus papuošalas. Nors dauguma jų rasta krūti-
nės srityje, paskirų segių pasitaikė kojų (k. Nr. 41),
kaukolės (k. Nr. 75) ir pilvo (k. Nr. 47) srityse. Tai ne-
abejotinai rodo, kad šios segės nebuvvo įsegotos į kas-
dieniam gyvenimine nešiojamą drabužį. Dalis šių segių
rasta apverstos iškiliajā dalimi žemyn (k. Nr. 47, 75,
83), o ant paskirų jau normalioje padėtyje gulėjo dar
po vieną tokią pat segę (k. Nr. 69, 74, 75). Šiuos faktus
galima paaiškinti tik tuomet, jeigu pripažinsime, jog
skardinėmis segėmis buvo susegama drobulė, į kurią
buvo įvyniojama mirusioji. Šis paprotys greičiausiai ki-
lės dar iš mirusijų kremavimo (iki XIV a. pabaigos)
laikų, kai vargu ar mirusysis buvo deginamas karste
arba tiesiog tik aprengtas drabužiais (tuo labiau mote-
rys). Drobulei susegti ir buvo naudojamos tokios se-
gės, kurios dar ir papildomai (dėl savo dydžio) puošė
kapą. Kremacijos metu plona žalvarinė skarda susily-
dydavo praktiškai be pėdsakų, todėl šiandieną nėra

įrodymu jas buvus naudojant jau XIV a. Visgi laidojimo papročių rekonstrukcija (jų reliktai XV a.) leistų tą teigtį ir skardines seges laikyti grynaip mirusiosios papuošalu, skirtu drobulei susegti. Jos nyko, nykstant papročiui mirusias supti į drobules, tad galima tokia skardinių segių raida: seniausios yra augalinu ornamantu puoštos segės, toliau sekā ornamentuotos taškučiais ir galiausiai pačios velyviausios yra neornamentuotos segės. Genetiškai skardinės segės bus kilusios ankstyvesnéje mirusijų kremavimo epochoje iš apskritų lietu segių pradėjus utilitariau žiūréti į mirusiojo įkapes (išaugus įkapių skaičiui ir atsiradus poreikiui taupyti spalvotą metalą). Bečiuose tokią ankstyvą segių nerasta, tačiau jų gana gausu XIII-XIV a. Obelių degintiniame kapinyne (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 28). Velyvas nedidelį žiedinių segių pavyzdys yra kape Nr. 75 surasta 2,8 cm skersmens su 1,1 cm skersmens skylute neornamentuota lieta segė. Velyvomis savo grupėse reikėtų laikyti ir pasaginių segės. Bečiuose žinomas 3 skirtinų rūšių šios segės. Kape Nr. 37 rasta 3,5 cm skersmens storėjančiai 0,8 cm pločio galais segė. Kape Nr. 74 rasta miniatiūrinė 2,9x2,6 cm dydžio segė aguoniniai galais 3,4 cm ilgio liežuvėliu. Ji ornamentuota įkartomis. Trečioji sukimo imitacija puoštu lankeliu gyvulinėmis galvutėmis 4,85x4,6 cm dydžio segė rasta atsitiktinai. Visos šios segės irgi galėjo susegti drobulę, nes, pavyzdžiu, kapo Nr. 74 segė aguoniniai galais rasta apversta.

Atskirai minėtina žvaigždinė segė iš kape Nr. 69. Ji 6x5,3 cm dydžio su 8 spinduliais, galuose užsibaigiančiais stilizuotais kryželiais. Segė buvo perlūžusi per pu-
sę, tačiau suremontuota (sukniedyta) ir tokia įsegta į kažkokį drabužį ar drobulę krūtinės srityje. Tai neabe-
jotinai iš ankstesnių laikų paveldėta įkapė, naudota iki
žymaus susidėvėjimo. Lietuvos viduramžių senkapiuose
tai - reta įkapė, o rastoji Bečiuose net neturi analogų (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 54).

Rankų papuošalamams skiriamos 2 apyrankės ir net 23 žiedai. Kape Nr. 74 ant dešiniosios rankos rasta juostinė 7x6 cm dydžio kiek smailėjančiai užriestais galais taškučiais puoštu lankeliu apyrankė. Labai panašios, tik įstrižomis įkartelėmis puoštos apyrankės pusė rasta atsitiktinai. Tai irgi retos XV a. įkapės. 3 apyrankės rastos Obelių kapuose Nr. 105, 133, 145 (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 55-56), po dvi - Liepiniškių senkapio kape Nr. 26 (Urbanavičius V. 1972b. P. 70), Diktarų senkapio kape Nr. 79 (Česnys G., Urbanavičius V. 1978. P. 195), Karmėlavos senkapio kape Nr. 67 (Rickevičiūtė K. 1978. P. 209), viena - Sarių senkapio kape Nr. 4 (Kuncienė O. 1979. P. 94). Atrodo, kad tai lietuviškas, o ne slaviškas papuošalas, kaip kad teigia O. Kuncienė (Kuncienė O. 1979. P. 94).

Ziedų Bečių senkapyje surasta gausiausiai. 23 žie-
dus galima susirkstyti į 3 grupes: pinta priešakinė dalis

mi, paplatinta priešakine dalimi bei juostinius. Iš 4 vielų pinta priešakine dalimi 2,9x2,8 cm skersmens žiedas rastas atsitiktinai ir chronologiskai yra ankstyviausias. Paplatinta priešakine dalimi žiedai (viso rasta 8 vienetai) dalinami į du pogrupius: užkeistais galais (6) ir signetiniai (2). Užkeistais galais žiedai - 1,7-2,2 cm skersmens, jų priešakinė dalis tolygiai siaurėdama perėina į lankelį. Signetiniai Bečių žiedai - 1,8-2,1 cm skersmens su ryškiai plokščia ovaline priešakine dalimi be jokių įrašų. 14 juostinių žiedų skirstomi į žiedus be aukščių (5), su apvaliomis akutėmis (4) bei keturkampėmis akutėmis (4). Išairiausia yra žiedų be aukščių grupė. Iš jų jeina iš apvalios vielos ar plokščios skardelės padaryti žiedai (k. Nr. 8, 67); nežymiai platėjančiu 0,4 cm pločio įkypais ranteliais ornamentu priekiu žiedo fragmentas (k. Nr. 14); 2 lankelio pakraščiais įmuštasis griovelialis puoštas 2x1,8 cm skersmens žiedas (k. Nr. 69); 2 vių 2,1 cm skersmens žiedas, ornamentuotas įkartomis (k. Nr. 74). Pastarasis žiedas yra tarsi velyvas įvijinių žiedų reliktas. Žiedai apvaliomis 0,5-1 cm skersmens stiklinėmis akutėmis, tvirtintomis ant kiek didesnio žalvario skrituliuko, rasti kapuose Nr. 8 ir 83 (po du vienetus). Žiedų skersmuo - 2-2,1 cm. Juostiniai žiedai keturkampėmis 0,5x0,3-0,7x0,5 cm akutėmis rasti tik kape Nr. 8. Jie gaminti lygiai taip pat kaip ir žiedai apvaliomis akutėmis. Dėl blogo griauciu išlikimo sunku kalbėti apie žiedų nešioseną. Viena aišku, kad didesnė dalis žiedų nešiota ant kairės rankos (iš 11 žiedų su nustatyta radiamo vieta net 8). Ant vieno piršto mauta po vieną žiedą, išskyrus kapą Nr. 8, kur net ant 3 pirštų buvo užmauta po 2 žiedus. Jei kape rasti keli žiedai, tai tarpusavyje jie gana panašūs tiek savo formomis, tiek ir chronologiskai. Tai rodo, kad žiedai gana greitai keisdavosi, susidėvėdavo (sulūždavo, būdavo pametami ar tiesiog perdirbami), kas leidžia nustačius tikslesnę kiekvienos žiedų rūšies chronologiją naudoti juos kaip chronologinius indikatorius datuojant kapus be monetų. Pats žiedų dydis (skersmuo) syravo priklausomai nuo mirusiojo apkūnumo bei lyties (moteriški žiedai mažesnio skersmens, paprastai neviršijančio 2 cm).

Paskutinė gana gausi Bečių radinių grupė yra diržiniai, susiję su mirusiu drabužiai. Pagrinde tai diržai ir prie jų buvę prikabinti odiniai maišeliai - piniginės. Diržai dėl savo puošnumo neretai skiriami prie papuošalų, tačiau tai nėra papuošalas, nors meninė diržų vertė neretai būna nemaža. Bečiuose diržai rasti 15 kapų. Geriau diržai išliko tik 3 kapuose (k. Nr. 66, 68, 87), 13 kapų rasta 14 diržo sagčių (k. Nr. 67 - 2 sagtys), 4 kapuose - 7 diržo grandys (po dvi kape, išskyrus k. Nr. 48, kur rasta viena grandis). Išlikusių diržų plotis - 1,2-2,5 cm. Diržai gaminti iš odos, kuri daugeliu atveju niekuo nebuvu puošiama, tad paliko tik metalinės diržų sagtys. Minėtuose 3 kapuose diržus dalinai ap-

sugojo nuo suirimo ir konservavo žalvariniai diržų pa-puošimai - skardelės. Kiekvienam diržui jos skirtingos. Kape Nr. 66 diržas kaustytas kvadratinėmis karpytais šonais 2,5x2,5 cm dydžio skardelėmis. Kapo Nr. 68 diržas puoštas pusapvalės formos kiek iškilimis 1,5x1,4 cm dydžio skardelėmis, kapo Nr. 87 - kvadratinėmis 1,1x1,1 cm skardelėmis, kurių centre iškilimo būdu pavaizduotas kvadratėlis, kampuose - 3 taškelių grupelė. Bečiuose diržai buvo papuošti ne per visą ilgi, o tik priekinėje, labiausiai matomoje, iki 30 cm bendro ilgio dalyje. Skardelės buvo tvirtinamos kniedėmis, kaip kartais ir diržo oda prie sagties. Kape Nr. 32 rasta 0,6 cm ilgio žalvarinė kniedė.

Diržų sagtys gamintos iš geležies bei žalvario (po 7 sagtis). Pagal formą jos skirstomas į keturkampes profiliuotais šonais, keturkampes, pusapvalės bei apvalias. Keturkampių profiliuotų sagčių grupė (4 vienetai) yra ankstyviausios diržų sagtys. Jų dydis syruoja nuo 2,7x2,2 cm iki 4,8x4 cm. Šios sagtys gamintos daugiausia iš žalvario (k. Nr. 48 sagtis geležinė), kartais ornamentuotos (k. Nr. 66 sagties lankelis puoštas įkartų ornamentu). Keturkampių sagčių rasta taip pat 4. Jas galime dalinti į 3 pogrupius: keturkampės be skirstiklio, keturkampės su skirstikliu bei keturkampės suapvalintais kampais. Dvi geležinės diržo sagtys be skirstiklio. Jos - 3,5x3,1 cm ir 4x2,7 cm dydžio. Kape Nr. 40 rasta žalvarinė 5,8x5,2 cm dydžio diržo sagtis nulūžusi skirstikliu. Originali diržo sagtis buvo kape Nr. 71. Ji su skirstikliu, primena du šonais suglaustus ir kiek suspaustus ovalus. Sagties dydis - 3,4x3 cm. Tai aštuoniukės formos diržo sagčių atmaina. Pusapvalė kiek profiliuotais šonais 2x1,5 cm dydžio žalvarinė sagtelė rasta kape Nr. 32. Iš 4 apvalių 2-5 cm skersmens diržų sagčių tik viena pati mažiausia 2 cm skersmens sagtelė iš kapo Nr. 5 yra žalvarinė. Vienos geležinės diržo sagtis forma nenustatyta.

Diržų grandys buvo naudojamos diržo dalių sukabinimui ar prikabinimui prie diržo įvairių buityje naujojamų daiktų. Jos tiek geležinės (3 vienetai), tiek ir žalvarinės (4 vienetai). Visos grandys darytos iš masyvokos 0,5 cm skersmens apvalios vielos, yra 3,5-5,5 cm skersmens.

Kalbant apie diržų nešioseną, matyt, kad didžioji jų dalis Bečių senkapyje rasta mirusiojo juosmens sritiye, t.y. mirusysis buvo tuo diržu sujuostas. Paskirais atvejais į kapus buvo jdedamas antras diržas, papras-tai prie galvos (k. Nr. 67, 68). Kape Nr. 68 pastebėta, kad, matyt, gana ilgas diržas mirusiji juosé mažiausiai du kartus. Diržai buvo tiek vyriška, tiek ir moteriška įkapė.

Su diržais glaudžiai susiję odiniai kapšeliai - pinigines. Žodis "piniginė" viduramžių senkapiams nėra labai tinkamas, nes tuomet tikrujų piniginių šio žodžio prasme nebuvovo. I odinį kapšelį dėdavo tualeto reik-

menis (skustuvą) ir šiaip smulkius būtiniaus daiktus: skiltuvą, titnagą ir kt. Tačiau šiuose kapšeliuose randama ir pirmųjų lietuviškų monetų, todėl tyrinėtojai juos irgi siūlo vadinti piniginėmis (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 59-60). Bečiuose piniginių liekanos aptiktos vos 7 kapuose, iš kurių 6 kapuose išliko žymesnės odinių kapšelių liekanos. Piniginių aiškiai būta daugiau, tačiau gryna oda nepasiekė mūsų dienų. Jas galima suskirstyti į 2 pagrindines grupes: kapšelius ir rankines (čia panaudojamas šiuolaikinis terminas). Kapšeliai gaminti iš odos ar audeklo (pastarųjų liekanų Bečiuose neturime), viršuje užrišami ar suraukiami odine šikšnele ar virvute. Jų liekanų buvo 4 kapuose (k. Nr. 40, 62, 67, 68), tačiau bene geriausiai išliko kapšelio liekanos kape Nr. 40. Čia jos turėjo net 8 odos sluoksnius (matyt, po 4 iš abiejų pusių), tai rodo, kad tokie kapšeliai buvo gana tvirti ir galbūt viduje kartais net suskirstyti į dalis. Apie išorinę jų puošybą (siuvinėjimą) duomenų nėra. Kapšeliai buvo kabinami prie diržo tiesiog už jį užraukiančio dirželio, kaip kad buvo kape Nr. 66. Rankinių išvaizda labiau problematiška. Geriausiai išlikęs egzempliorius kape Nr. 71 yra 21x12 cm dydžio ir aiškiai ne pilnas. Sprendžiant iš jų liekanų 3 kapuose, rankinės buvo labiau pailgos ir galbūt net didesnės už kapšelius. Nuo jų liko žalvariniai ar alaviniai (k. Nr. 71) apkalai, kurie būdavo naudojami rankinės užsegimo ar uždarymo vietoje. Tai, kad rankinės būdavo užsegamos ar uždaromos, o ne užraukiamos virvute, ir yra vienas pagrindinių jų skiriamųjų pozymių. Rankinės jau būdavo puošiamos įvairiais apkalais ir iš esmės yra ankstyvas vėlyvų rankinukų prototipas. Visi 4 Bečiuose rasti apkalai yra nuo rankinių užsegimo (greičiausiai užkabinimo išsiūta kilputė ar iškirpta skylute). Apkalai skirtingu formų, kurios visos labiau panašėja į ovalą, 2-4,5 cm skersmens. Paskirais atvejais apkalai kniedyti prie rankinės odos (k. Nr. 35). Kape Nr. 66 išliko 2 geležinės kniedės. Gražus 10 spin-dilių žvaigždės formos apkalas rastas kape Nr. 65.

Apibendrinant piniginių nešioseną, matyti, kad tai buvo vyriška įkapė, i kurią pastarieji susidėdavo (ar būdavo įdedama mirusiajam) savo smulkų turtą. Piniginės kabintos kairėje diržo pusėje (matyt, taip buvo patogiau normaliemis, t.y. dešiniarankiams žmonėms).

Prie diržo buvo kabinami peiliai makštyse, kabučiai, gal dar kokie nors papildomi ar atskiri, kartais piniginėse randami daiktai, pvz. skiltuvas, tačiau apie jų konkrečią nešioseną Bečiuose nėra aiškesnių duomenų. Atrodo, kad kape Nr. 77 rasta geležinė labai sunykusi bendro 9 cm ilgio grandelė, sudaryta iš 6 aštuoniukės formos sujungimų, buvo naudojama vietoj virvutės prikabinti peiliui prie diržo. Tokius prikabinimus II tūks-tantmečio pradžioje mėgo naudoti kuršiai.

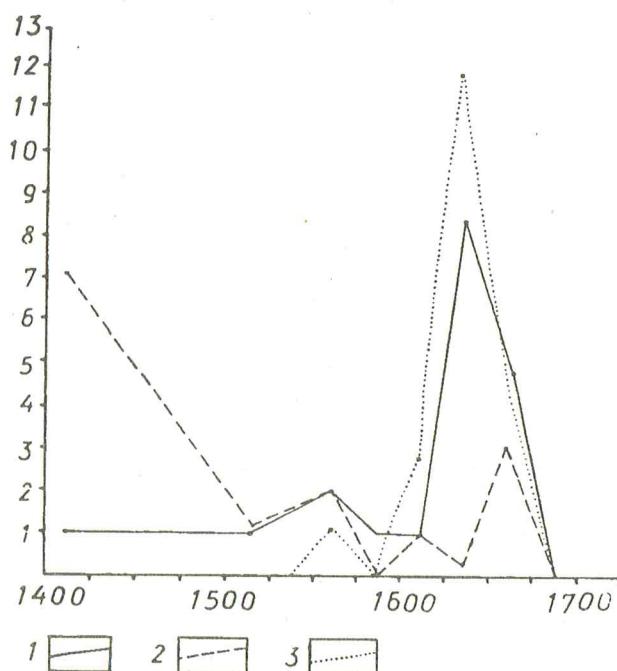
8 kapuose rasta nenustatytos paskirties 11 geležinių ir alavinių sunykusių daiktų. Daugiausia tai, ma-

tyt, bus smulkūs apkaustėliai bei tualeto reikmenys. Iš stambesnių nenustatytos paskirties daiktų paminėtini kape Nr. 71 rasti 2 pailgi kiek lenkti su auselėmis galuose 12,5 ir 11 cm ilgio dirbiniai (gal sulūžęs pentinas (?)). Kape Nr. 60 dešiniojo blauzdikaulio vietoje rasta geležinė keturkampė 10x8 cm dydžio 0,3 cm storio plokštėlė greičiausiai yra karsto apkalas (sutvirtinimas). Kape Nr. 81 šalia buvusios kojos pėdos rastas neaišku su kuo susijęs šerių (?) gnužulas.

Paskutinė labai svarbi kapų chronologijai nustatyti dirbinių grupė yra monetos. Jų numizmatinė vertė ir teikiama informacija nagrinėjama šioje knygoje talpinamame V. Aleksiejūno straipsnyje, taigi toliau apžvelgiama tik šių monetų archeologinė vertė ir reikšmė. 18 kapų rastos 66 monetos (tarp jų viena atsitiktinė). Viename kape jų rasta po 1 (k. Nr. 7, 51, 56, 69, 73, 77, 81, 82, 92), 2 (k. Nr. 17, 19, 55), 3 (k. Nr. 84), 5 (k. Nr. 8), 7 (k. Nr. 58), 10 (k. Nr. 14), 12 (k. Nr. 11), 13 (k. Nr. 60). Monetų radimo vieta priklauso nuo jų skaičiaus. Viena ar kelios monetos daugiausia randamos kaukolės ar krūtinės - pilvo srityje. Didesnis monetų skaičius gali būti išdėstytas įvairiose kapo vietose. Šalia galvos tiek vienoje, tiek kitoje jos pusėje monetos rastos 8 kapuose. Dar 2 kapuose monetos rastos po mirusiojo mentėmis. Visais šiais atvejais monetos dėtos ant karsto dugno. Jeigu jų buvo daugiau, dažniausiai monetos buvo dedamos krūvelėmis viena ant kitos po 4-8 monetos. Kape Nr. 60 šešios monetos išdėstytos pusračiu galvos srityje. Ant karsto dugno papras-tai būna sudėtos monetos, randamos dubenkaulių srityje, kartais irgi krūvelėmis iki 4 monetų vienoje (k. Nr. 11, 60, 84). Dviejųose kapuose (k. Nr. 19, 51) 1-2 monetos rastos dubens srityje greta peilių. Atrodo, kad šiais atvejais jos bus buvę įdėtos į medžiagi-nius ar odinius visiškai sunykusius kapšelius. Krūtinės ar pilvo srityje monetos rastos 4 kapuose. Čia, atrodo, jos buvo įvyniotos ar įdėtos į mirusiojo darbužius. Iš Bečių senkapyje užfiksuoto papročio dėti monetas į kapus matyti, kad ši tradicija laiko bėgyje kito. Anks-tynesniuose kapuose monetų dėta mažai (daugiausia po vieną) ir jos randamos mirusiuų drabužiuose ar kapšeliuose. Maždaug nuo XVI a. antros pusės monetos pradedamos dėti tiesiai į karstą, kartais dar prieš gul-dant į jų mirusiją. Paskirais atvejais jos turėjo ir puošy-binę reikšmę (k. Nr. 60). Šiuo laikotarpiu monetų smar-kiai pagausėjo, tačiau dėl tuometinių infliacinių pro-cesų jų vertė iš esmės lieka nepakitusi. Pati monetų dėjimo į kapus papročio kilmė ir reikšmė lieka nciaiški, tačiau tyrinėtojų pastebėtas menkaverčių ar nebe-naudojamų monetų įdėjimas į kapą (Varnas A., Ivanauskas E. 1987. P. 35). Bečiuose tai labai ryšku kape Nr. 11, kur greta XVII a. I ketvirčio Zigmanto III Vazos šilingų rastas XV a. I pusės Kryžiuočių ordino magistro Myko-lo Kuchmeisterio fon Šternbergo (1414-1422) šilingas.

KAPŲ CHRONOLOGIJA

Dirbinių chronologija yra vienas iš archeologijos mokslo pagrindų. Neturint galimai tiksliesnio dirbinių ar reiškinių datavimo archeologijos mokslo duomenimis, daromos išvados tampa iliustratyviomis, atitrūkusiomis nuo istorinio konteksto ar net jų dirbtinai paimojančiomis. Archeologijoje vyrauja santykinis dirbinių datavimas, kuris XX a. II pusėje intensyviai kalibruojamas (sutvirtinamas) tikslų mokslų teikiamais duomenimis. Santykinio datavimo pagrindu dažniausiai būna monetos bei istorinių šaltinių įvykių. Viduramžių Lietuvos senkapiuose monetų tikrai netrūks ta, nors jų randama toli gražu ne visuose kapuose. Tačiau šio laikotarpio senienų chronologija, nežiūrint šio akivaizdaus palengvinimo, iš esmės tebéra tiksliai nenustatyta. Paprastai pasitenkinama amžiaus, retesniais atvejais - pusės amžiaus tikslumu. Kiek tiksliau (tačiau toli gražu nepakankamai) yra nustatyta auskarų (Kuncienė O. 1974; Svetikas E. 1988a), pasaginių segių (Urbanavičius V. 1969), siuvėjo įrankių (Urbanavičienė S. 1988) chronologija. Kitų dirbinių chronologija kartais tik paminima, skelbiant senkapų medžiągą. Specialių Lietuvos viduramžių archeologinės chronologijos tyrinėjimų nebuvimas privėdė prie paradoxalaus Lietuvos archeologijoje reiškinio - tiksliausiai (40-50 metų tikslumu) nustatyta senojo geležies amžiaus dirbinių (pagrinde papuošalų) chronologija

24 pav. Radinių skaičiaus kapuose grafikas: vertikaliai - dirbinių skaičius vienetais, horizontaliai - laikas metais: 1 - monetos, 2 - ikapės, 3 - karsto vinių.

(Michelbertas M. 1986. P. 79), o ne viduramžių kapuose randamą senienų chronologija. Tuo tarpu II tūksstantmečio archeologiniams paminklams ir radiniams galima nustatyti ketvirčio amžiaus tikslumo chronologiją (Zabiela G. 1987a. P. 55). Numizmatai kapus su monetomis gali datuoti net dešimtmečio tikslumu, tačiau šitoks precizišumas archeologinėms senienoms dėl jų lėtos formų raidos nėra tinkamas. 25 metų tikslumas yra pati ta archeologijai reikalinga tikslumo riba, kuri leidžia pagrįstai nustatyti ir patvirtinti dirbinių chronologiją ir jų pagrindu daryti istoriškai motyvuotas išvadas.

Pagal monetas galima datuoti 18 Bečių senkapio kapų (19 % visų kapų). Jų chronologija būtų tokia:

- XV a. I ketvirtis k. Nr. 69
- XVI a. I ketvirtis k. Nr. 51, 81, 92
- III ketvirtis k. Nr. 19
- IV ketvirtis k. Nr. 73
- XVII a. I ketvirtis k. Nr. 55, 56, 77, 82
- II ketvirtis k. Nr. 7, 11, 58, 60
- III ketvirtis k. Nr. 8, 14, 17, 84

Šie kapai yra baziniai išeities taškai nustatant visų kitų kapų (be monetų ar net be radinių) chronologiją. Tam tikros ikapių dėjimo į kapus chronologinės tendencijos ryškios ir pagal monetomis datuotus kapus (24 pav.). Dėl kapų skaičiaus negausumo nurodomi monetų, ikapių ir karsto vinių skaičiai (paimti jų vidurkiai) yra labai apytiksliai, tačiau bendros tendencijos abejonių nekelia. Monetų skaičius iki XVI a. I ketvirčio kapuose nežymus. Iki XVI a. III ketvirčio jis palengva didėja (maždaug dvigubai), po to XVI a. IV ketvirtyje - XVII a. I ketvirtyje vėl kiek sumažėja. Labai ryškiai monetų pagausėja XVII a. II ketvirtyje ir ši tendencija su ryšku mažėjimu išsilailo dar ir XVII a. III ketvirtyje. Ikapių tolygiai mažėjo iki XVI a. I ketvirčio, po to jų vėl kiek pagausėjo (iki XVI a. III ketvirčio). XVI a. IV ketvirtyje - XVII a. II ketvirtyje ikapių skaičius nežymus, jų vėl ryškiai pagausėjo XVII a. III ketvirtyje. Karsto vinių panaudojimo pradžia užfiksuota XVI a. III ketvirtyje ir iki XVII a. I ketvirčio nerā labai gausi. Labai gausiai karstai geležinėmis vinimis kalti XVII a. II ir III (jau mažiau) ketviriūose. Bendra Bečių senkapio raidos tendencija yra visų rūsių dirbinių kapuose mažėjimas iki XVI a. I ketvirčio, negausus jų padidėjimas iki XVI a. III ketvirčio ir vėl nežymus sumažėjimas XVI a. IV ketvirtyje. Nuo XVII a. I ketvirčio labai pradedė augti karsto vinių ir monetų skaičiai, labiausiai naudojami XVII a. II ketvirtyje. XVII a. III ketvirtyje jų skaičius vėl mažėjo, tačiau dalį monetų keičia smulkūs papuošalai, pagrinde žiedai. Žiedų ir monetų tam tikras ryšys vėlyvuojuose Lietuvos senkapiuose pastebėtas ir kitur (Senapédis R. 1987. P. 44-45). Nuo XVII a. IV ketvirčio Bečių kapuose ikapių tėra paskiri vienetai, o monetų

kapuose išvis neužfiksuota. Visas Bečių kapų datavimas pagal monetos paremtas principu, kad kapai negali būti ankstesni už monetos nukalimo datą, tačiau neatsižvelgiant į galimą žymiai vėlesnį monetų patekimą į kapą.

Bečių kapų chronologija paremta matematiškai pagrįstu panašumo koeficientu tarp kapų bei radinių laikantiesi principo, jog panašaus laikotarpio kapai turėjo panašias įkapes bei palaipsnes įkapių nykimo tendencijas (nustatytos pagal monetomis datuotus kapus). Atsižvelgta ir į kapų tarpusavio swardymus. Kompiuterio pagalba suvestinės kapų radinių lentelės kompiuterinė modifikacija (2 lentelė) pertvarkyta į matematiškai sutvarkytą lentelę (3 lentelė), kurioje išskiriančias kapų-radinių grupes galima datuoti. Bečių atveju tikslėnį datavimą labai sunkina negausios įkapių bei kiti kapų datuojantys požymiai. 38 kapuose (40 % visų kapų) nerasta jokių radinių, tad šiuos kapus labai apytiksliai datuoti galima tik pagal kapo orientaciją. Vienu atveju (k. Nr. 50) kapą datuoti išvis neįmanoma, nes nėra jokio jį datuojančio požymio (visiškas kapo swardumas). 43 kapuose (45 % visų kapų) nerasta įkapių (5 kapuose buvo tik karsto vynas ar detalės). Kapų swardumas irgi sumažino įkapių skaičių. Visgi pagal kompiuterio pertvarkytą lentelę, pasiremiant visa ankstesnių vėlyvųjų Lietuvos senkapių kapų ir dirbinių datavimo patirtimi, ryžtasi datuoti visus Bečių senkapiro kapus. Kapų datus nurodytos 1 lentelėje, tad toliau komentuojami tik tokio datavimo pagrindai.

Ankstyviausias yra XV a. I ketvirčio moneta datuojamas moters kapas Nr. 69. Šios monetos chronologija numizmatinėje literatūroje nurodoma kiek skirtingai, tačiau pagal paskutinius tyrinėjimus ji įtelpa į XV a. I ketvirtį. Šalia šio kapo šliejasi dar 4 moterų kapai su panašiomis įkapėmis. Pagal įkapių gausumą jie datuojami panašiu laikotarpiu. 3 kapus (k. Nr. 74, 75, 83) galima datuoti net XIV a. IV ketvirčiu, t.y. greičiausiai šio amžiaus 10 dešimtmeciu. Kapas Nr. 75 nuo šios grupės atskirtas pagal mažą požymių kiekį prilyginto aiškiai žymiai vėlyvesnio kapo Nr. 36. Kapas Nr. 37 yra šios chronologinės grupelės pakraštyje ir gali būti datuojamas XV a. II ketvirčiu. Panašaus laikotarpio yra ir smarkiai apardytas kapas Nr. 41. Toks datavimas neprieštarauja jau nustatytiems chronologiniams indikatoriams. Griautiniai kapai atsirado XIV a. pabaigoje (Urbanavičius V. 1966. P. 109), kape Nr. 83 rasti auskarai datuojami XIV a. antraja puse - XV a. pirmaja puse (Svetikas E. 1988. P. 9).

Ankstyviausi vyrių kapai yra su ietigaliais, kurie pagal savo formą artimi XIII-XIV a. ietigaliams (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 23). Bene ankstyviausias yra kapas Nr. 71, kuri galima skirti XIV a. IV ketvirčiui. Jame rastas kovos peilis Lenkijos archeologinėje medžiagoje artimiausias atmainai B1b ir datuojamas XIII-XV a. (Lewandowski M. 1986. S. 118).

Kiti kapai (k. Nr. 66, 67, 88) yra kiek vėlesni. Dar vėlesniu laikotarpiu galima datuoti šalia pirmųjų dvių kapų besišliejančią 4 kapų grupelę (k. Nr. 40, 35, 21, 24).

Kiek vėlyvesni yra vyrių kapai su kirviais. Bečiųose kirviai ir ietigaliai rasti skirtinguose kapuose, kas rodo tam tikrą chronologinį skirtumą. Pagal kirvių formą bei kitas kapų įkapes tai turi būti XV a. II ketvirčio kapai. Panašiam laikotarpiui dar reikėtų skirti tris apardytus kapus (k. Nr. 34, 48, 76).

XV a. II-IV ketvirčių bemonetinis laikotarpis Lietuvos senkapiuose daro šio laikotarpio kapus tiksliau sunkiai datuojamus. XVI a. I ketvirtyste atsiradę monetos į kapų datavimą įneša kitą problemą - vėlyvą šių monetų dėjimą pagal numizmatų duomenis. Nuo XVI a. pradžios prasideda kai kurių monetų vėlavimas kapuose iki šimto ir daugiau metų, todėl, datuojant šiuos kapus, tenka neišvengiamai derinti numizmatinius ir kompiuterinius duomenis. Bene tvirčiausiai XVI a. I ketvirčiui datuojamas kapas Nr. 51, nors, E. Ivanausko duomenimis, jis reikia skirti II ketvirčiui. Tuo pačiu laikotarpiu datuojamas panašus kapas Nr. 33 bei vaiko kapas Nr. 39 be įkapių.

Kape Nr. 81 rastas 1513 m. Žygimanto Senojo pusgražis, pagal E. Ivanauską, į kapą buvo įdėtas po šimto metų, t.y. XVII a. I ketvirtyste. Tačiau Bečių senkapyje tokiam kapo datavimui prieštarauja šiame kape surastas archaiškas molinis puodas. Keramikos XVII a. kapuose neaptinkama, tuo labiau sveikų puodų, kurie dėl savo trumpaamžiškumo negalėjo būti liekaninė įkapė, t.y. iš kartos į kartą perduotas daiktas.

Kape Nr. 92 rasta reta Kazimiero Jogailaičio moneta - lenkiškas pusgražis, kaldiintas 1479-1492 m. laikotarpiu. E. Ivanausko duomenimis, ši moneta į kapą pakliuvo XVI a. pabaigoje ar XVII a. pradžioje. Kadangi pati moneta neišliko ir jos nudėvėjimo laipsnis neaiškus, vėl lieka diskutuotina ši vėlyva kapo data. Pats vaiko kapo inventorius rodo, kad tai irgi bus XVI a. I ketvirčio (jeigu ne XV a. IV ketvirčio) kapas, ką patvirtina ir kompiuterinė analizė (nėra ryšio su XVII a. I ketvirčio greta esančiu kapu).

Vėlesnis patikimai XVI a. III ketvirčio monetomis (du 1566 m. Žygimanto Augusto dvidenariai) datuojamas kapas kompiuterinėje klasifikacijoje yra per vieną (k. Nr. 42) kapą nuo kapo Nr. 92. Siuo pagrindu kapas Nr. 42 (be įkapių) skiriamas XVI a. II ketvirčiui.

XVI a. IV ketvirčiui pagal 1585 m. Rygos Stepono Batoro šilingą datuojamas kapas Nr. 73. Kompiuterinėje klasifikacijoje jis yra vienišas. Pagal swardymą šiam laikotarpiui skiriamas kapas Nr. 54.

Apibendrinus XVI a. kapų chronologiją, matyti, kad šio laikotarpio kapų Bečių senkapyje ištirta vos keli. Matyt, archeologinių tyrinėjimų metu nebuvvo pataikyta ant šių kapų masyvo.

Patikimesnė numizmatinė ir kompiuterinė chronologija yra iš XVII a. II ketvirčio, tačiau dėl įkapių skurdumo ji vietomis sunkiai interpretuojama. Kapai Nr. 77 ir 82 yra visiškai atskiri, o pagal kapą Nr. 56 šiuo laikotarpiu galima datuoti kapą Nr. 44, pagal suardymą - kapą Nr. 57.

XVII a. II ketvirčio kapai Nr. 7, 58, 60 vėl visiškai atskiri. Pagal kapą Nr. 11 šiuo laikotarpiu tenka datuoti dar 8 kapus (k. Nr. 12, 15, 27, 46, 53, 61, 70, 93).

Paskutinis monetomis kalibruotas chronologinis periodas yra XVII a. III ketvirtis. Čia vėl 3 kapai (k. Nr. 14, 17, 84) jokių grupių nesudaro. Kapas Nr. 8 pagal kompiuterinę lentelę datuoja dar 3 kapus (k. Nr. 18, 28, 62). Pagal laidosenos orientaciją šiam laikotarpiui galima priskirti dar 8 kapus (k. Nr. 3, 5, 6, 20, 22, 43, 64), pagal suardymą - kapą Nr. 28.

Likusius 34 kapus su menkomis įkapėmis ar be jų datuoti sunkiausia. Pastarieji arba nesudaro grupių, arba tos grupės nėra kalibruotos monetomis. Čia tenka atsižvelgti į šių kapų padėtį datuotų kapų atžvilgiu kompiuterinėje lentelėje, kapų tarpusavio santykį (suardy whole), įkapių chronologiją. Pagal silpną kompiuterinę jungtį kapą Nr. 85 galima datuoti XVII a. IV ketvirčiu, o kapus Nr. 1, 9, 10, 16, 38, 45, 49, 59, 63a, 63c, 79, 80, 86 - XVIII a. I ketvirčiu. Kadangi kapas Nr. 63b yra vienalaikis su kapu Nr. 63a ir c (greičiausiai tai 1709 m. maro aukos), jis priklauso XVIII a. I ketvirčiui. Pagal kapų orientaciją panaši grupelė (k. Nr. 2, 23, 25, 26, 90) yra mažiausiai 2 laikotarpių. Kapas Nr. 2 apardytas XVIII a. I ketvirčio kapo Nr. 1 ir pagal kaulų išlikimą nėra labai senas. Jį būtų galima datuoti XVII a. III ketvirčiu. Šiam laikotarpiui greičiausiai priklauso ir kapai Nr. 25, 26 ir 90. Kapą Nr. 23 apardė XV a. IV ketvirčiu datuojamas kapas Nr. 24, todėl jis gali būti iš XV a. III ketvirčio ar dar ankstesnių laikų. Kapą Nr. 13 pagal jį suardžiusius kapus Nr. 14 ir 16 galima datuoti XVII a. II ketvirčiu. Kapas Nr. 36 apardytas kapo Nr. 37, pagal kompiuterinę lentelę yra ankstyvas, tad datuojamas XV a. I ketvirčiu. Kapai Nr. 30 ir 31 pagal bendrą padėtį kitų kapų atžvilgiu datuojami XVII a. III ketvirčiu. Kape Nr. 31 rastas sudaužtas molinis puodas, o kape Nr. 91 - akmeninis galastuvės. Pagal šias įkapes abu kapai ne vėlesni negu XV a. II ketvirtis, kuriuo, matyt, ir turi būti datuojami. Tuo pačiu laikotarpiu datuojamas ir smarkiai suardytas kapas Nr. 78. Kapas Nr. 52 pagal griaučių išlikimą bei kapo duobės sample rastąjų keramiką yra pats vėlyviausias tyrinėtas Bečių senkapio kapas. Jį galima skirti XVIII a. II ketvirčiui ar net dar vėlesniems laikams. Apardytas kapas Nr. 72 pagal tame rastas puodo šukes datuojamas XV a. I ketvirčiu. Kapai Nr. 87 ir 89 pagal įkapes datuojami XV a. II ketvirčiu.

Nustatytoji kiekvieno kapo chronologija yra pakankama archeologijos mokslui. Pagal ją galima tikslinti

vienos ar kitos įkapių rūšies paplitimo laiką. Pagal numizmatinius duomenis kai kurių (pagrinde XVII a.) kapų chronologiją galima susiaurinti iki dešimtmečio ar net kelių metų bei susieti šiuos palaidojimus su istoriniaisiais įvykiais (karais, epidemijomis), tačiau dėl įkapių skurdumo ir dirbinių konservatyvumo tą atsisakyta daryti, paliekant šias problemas kompetentingiau spręsti numizmatams.

Be šių atvejų save visiškai patvirtino kompiuterinės kapų chronologijos nustatymo būdas, leidęs ją pateikti su tam tikra tikimybe net ir labai apardytiems kapams. Suprantama, dėl nedidelio ištirto senkapio ploto, nemažų suardymų, menko įkapių skaičiaus, platičios chronologinės skalės bei pirmo tokios rūšies bandymo nustatant kiekvieno kapo chronologiją, galimi netikslumai bei paskiros klaidos. Visgi šis būdas yra labai perspektyvus, tyrinėjant tiek chronologinius, tiek tipologinius (ypatingai!) archeologijos klausimus. Jis gali pateikti ir kitokios netikėtos medžiagos. Bečių senkapio atveju kompiuterinė kapų analizė leido nustatyti tokią įdomią detalę kaip pakartotinis tos pačios senkapio teritorijos panaudojimas laidojimui prabėgus maždaug 200 metų. Per šį laiką, matyt, visiškai supuvo kapus žymintys kryžiai ar kiti antkapiniai statiniai, sunyko kapų kauburėliai, supilti XV a. I pusėje, ir XVII a. čia vėl laidota. Pagal chronologinius laikotarpius Bečių senkapio kapai išsidėstę taip:

XIV a. IV ketvirtis - 4 kapai:Nr. 71, 74, 75, 83

XV a. I ketvirtis - 10 kapų:Nr. 34, 36, 41, 47, 48, 66, 67, 69, 72, 88

XV a. II ketvirtis - 10 kapų:Nr. 32, 35, 37, 40, 65, 68, 78, 87, 89, 91

XV a. III ketvirtis - 3 kapai:Nr. 21, 23, 76

XV a. IV ketvirtis - 1 kapas:Nr. 24

XVI a. I ketvirtis - 5 kapai:Nr. 33, 39, 51, 81, 92

XVI a. II ketvirtis - 1 kapas:Nr. 42

XVI a. III ketvirtis - 1 kapas:Nr. 19

XVI a. IV ketvirtis - 2 kapai:Nr. 54, 73

XVII a. I ketvirtis - 6 kapai:Nr. 44, 55, 56, 57, 77, 82

XVII a. II ketvirtis - 14 kapų:Nr. 7, 11, 12, 13, 15, 20, 27, 46, 53, 58, 60, 70, 93

XVII a. III ketvirtis - 21 kapas:Nr. 2, 3, 4, 5, 6, 8, 14, 17, 18, 22, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 43, 62, 64, 84, 90

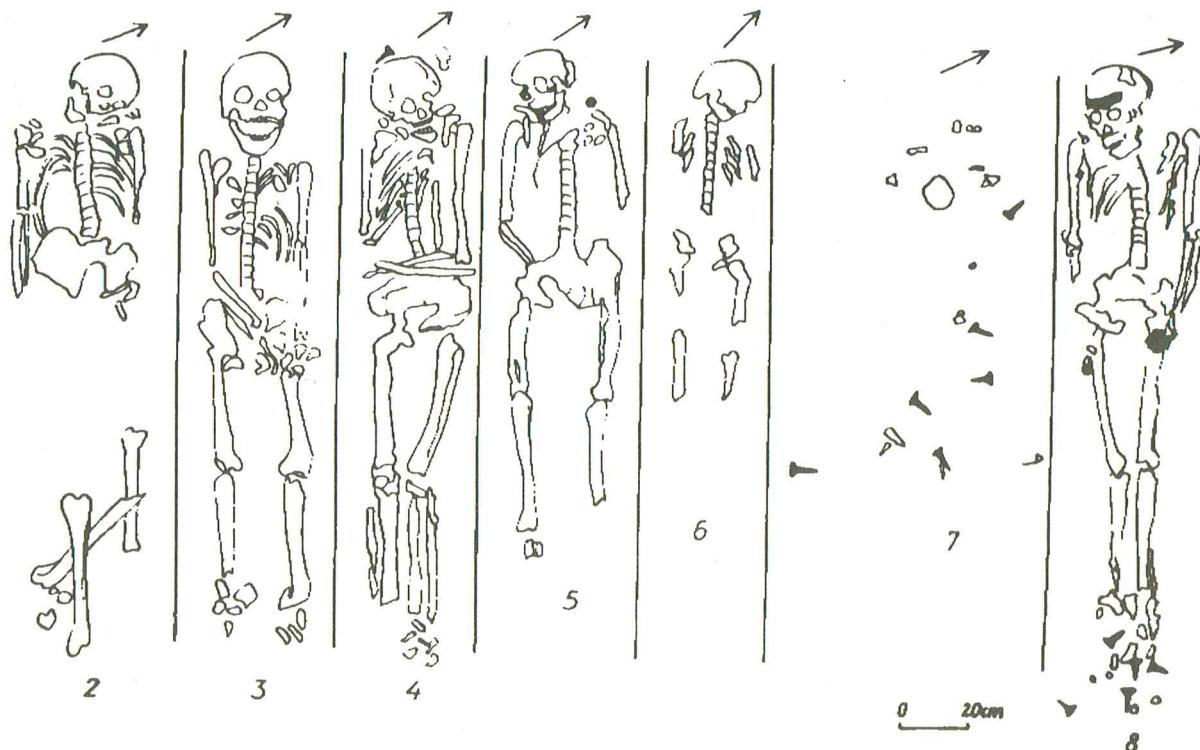
XVII a. IV ketvirtis - 1 kapas:Nr. 85

XVIII a. I ketvirtis - 14 kapų:Nr. 1, 9, 10, 16, 38, 45, 49, 59, 63a, 63b, 63c, 79, 80, 86

XVIII a. II ketvirtis - 1 kapas:Nr. 52

nedatuotas 1 kapas:Nr. 50

Neskaitlinga kapais bei radiniai Bečių senkapio medžiaga rodo, kad, ją atitinkamai apdorojus ir paskelbus, galima gauti įdomių ir mokslui reikšmingų rezultatus. Ir jeigu išvados, vystantis archeologijai, bus tikslinamos bei papildomos, tai senkapio medžiagos publikacija išsiks kaip vertingas archeologijos mokslo šaltinis.

25 pav. Kapų Nr. 2 - 8 planai

KAPŲ APRAŠYMAS

Kapas Nr. 1

40 cm gylyje išryškėjo 92x65 cm dydžio duobė, kuriuoje 100 cm gylyje rastas medinis 70x26 cm dydžio kasto viršus, iš pietvakarinės pusės paremtas 7x5x5 cm dydžio akmenuku. Karstas orientuotas 310°, jo dugnas rastas 127 cm gylyje. Mirusiojo (kūdikio) kaulai neišliko, įkapių nėra.

Kapas Nr. 2

80 cm gylyje išryškėjo 200x60 cm dydžio duobė, kurios rytinę dalį nuardė kapo Nr. 1 duobė. Duobėje 130 cm gylyje rasti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 290°. Rankos palei šonus, kairė ranka nuo alkūnės neišlikusi, kojos nuardytos kapo Nr. 1 duobės, jų kaulai ne anatominė tvarka sumesti į krūvelę kojų vietoje (25 pav.). Išlikusių griaučių ilgis - 80 cm.

Kape palaidotas 30-35 metų vyras. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 3

200x70 cm dydžio duobė išryškėjo tik pradėjus dengtis griaučiams. Mirusysis palaidota 125 cm gylyje, aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 320°. Kairė ranka ištiesta palei šoną, dešinė guli plaštaka ant kairiojo dubenkaulio (25 pav.). Griaučių ilgis - 165 cm.

Kape palaidota 20-25 metų moteris. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 4

70 cm gylyje išryškėjo 230x90 cm dydžio duobė. Joje 80 cm gylyje surastas 3 cm storio medinio karsto dangtis, o 100 cm gylyje 3 geležinėmis vinimis sukaltame karste rasti griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 325° (13 pav.). Kairė ranka sulenkta stačiu kampu ir padėta plaštaka virš dešiniojo dubenkaulio, dešinioji ranka sulenkta smailiu kampu ir plaštaka padėta dešiniojo raktikaulio srityje (25 pav.). Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidotas suaugęs žmogus. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 5

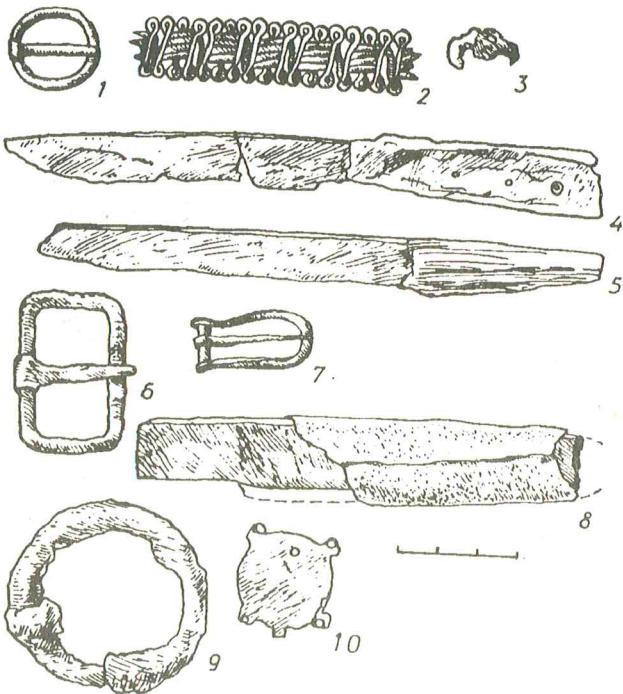
70 cm gylyje išryškėjo 150x70 cm dydžio duobė. Joje 110 cm gylyje rasti žmogaus griaučiai (13 pav.). Mirusysis palaidotas karste, aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 325°. Dešinė ranka padėta plaštaka ant dešiniojo dubenkaulio, kairiosios rankos dilbis bei kairiosios kojos pėda nuardytos kapo Nr. 4 duobės (25 pav.). Griaučių ilgis - 143 cm.

Kape palaidota 20-25 metų moteris.

Įkapės. 5 cm nuo kaukolės kairės pusės raktikaulio link rasta žalvarinė apvali 2 cm skersmens sagtelė (A-177) (26:1 pav.).

Kapas Nr. 6

90 cm gylyje išryškėjo 165x70 cm dydžio duobė. Joje 125 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusy-

26 pav. Kapų Nr. 5, 8, 19, 21, 32, 33, 35 įkapės: 1 - k.Nr. 5, 2 - k.Nr. 8, 3 - 4 - k.Nr. 19, 5 - 6 - k.Nr. 21, 7 - k.Nr. 32, 8 - k.Nr. 33, 9 - 10 - k.Nr. 35.

sis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 320° (25 pav.). Rankų padėtis neaiški. Griaučių ilgis - 100 cm.

Kape palaidotas 6-6,5 metų vaikas. Įkapių nėra.

Įkapis Nr. 7

50 cm gylyje išryškėjo 130x60 cm dydžio duobė ir pradėjo dengtis geležinės karsto vynys (A-148-A-195) (11:4 pav.). Duobėje 70 cm gylyje 90x30 cm dydžio mediniame karste, sukaltame 18 geležinių vinių, rasta labai sunykę žmogaus kaukolės fragmentai (25 pav.). Palaidojimo orientacija pagal ją - 310° .

Kape palaidota 40-50 metų moters (?) galva (?).

Įkapis. 13 cm nuo kaukolės link spėjamos kojų vienos rastas 1627 m. Prūsijos Georgo Vilhelmo šilingas.

Įkapis Nr. 8

60 cm gylyje išryškėjo 200x80 cm dydžio duobė. Joje 70 cm gylyje mediniame karste, nuo kurio išliko 11 geležinių vinių (A-196-A-206), rasti apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 320° . Abi rankos nežymiai sulenkotos ir padėtos plaštakomis ant šlaunikaui ir dubenkaulių sandūros (25 pav.). Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidota 20-25 metų moteris.

Įkapis. Ant kaukolės kaktos srityje (23 pav.) išliko apgalvio liekanos - $15 \times 1,5$ cm dydžio audinio juostelė, išpinta žalvarine vielute (A-215) (26:2 pav.). Krūtinės srityje rastos 5 monetos (N-1932-N-1935) - Lietuvos

Zigmanto III Vazos bei Švedijos Kristinos šilingai ir pusantrokas. Viena moneta gulėjo virš dešiniosios mentės, antra - 8 cm nuo pirmosios dešiniojo žastikaulio vidinėje pusėje, trečioji - po dešiniaja mente ant karto dugno (čia buvo rastas audinio fragmentas), ketvirtoji - po nugara ant karsto dugno, penktoji sunykusi - greta ketvirtosios. Ant kairės rankos pirštų užmauti 5 žalvariniai juostiniai su stiklinėmis akutėmis žiedai (A-207-A-211) po du ant dviejų pirštų bei vienas ant trečiojo (27 pav.). Žiedų skersmuo - 2 cm, lankelių plotis - 0,2-0,4 cm. 3 akutės buvo keturkampės $0,5 \times 0,3$ cm - $0,7 \times 0,7$ cm dydžio, viena apvali, 0,5 cm skersmens, ties penktuoju žiedu akutės nerasta. Ant dešinės rankos pirštų rasti 3 analogiški žiedai (A-212-A-214) - 2 ant vieno piršto ir vienas - ant kito (27 pav.). Dviejų žiedų akutės buvo keturkampės, vieno - apvali. Po kairiuoju dilbiu virš dubenkaulio rastas 1 cm pločio sunykęs odos gabalėlis. Virš dešiniojo dubenkaulio ties dilbiu atpreparuotas alavinis beformis dirbinėlis, tuo pat subyrėjęs į dulkes.

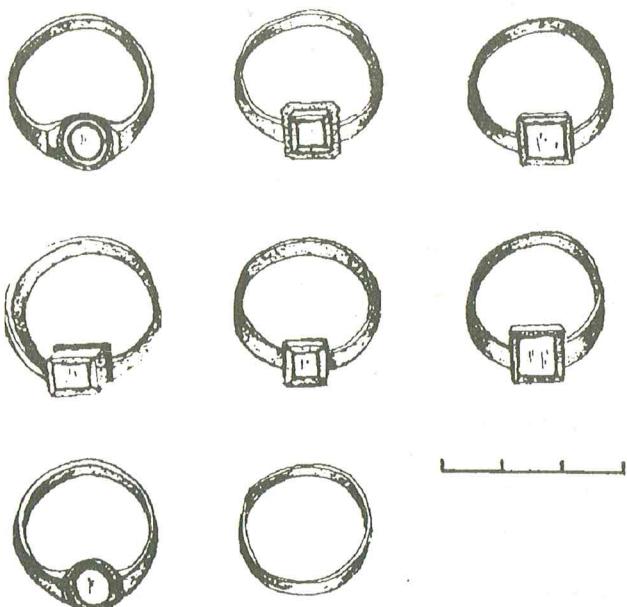
Įkapis Nr. 9

110 cm gylyje išryškėjo 190x70 cm dydžio duobė. Joje 160 cm gylyje mediniame karste, nuo kurio beveik nėliko jokių pėdsakų, rasti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 310° . Kairė ranka išiesta ir padėta prie kairiojo šono, dešinė ranka nežymiai sulenkta ir padėta plaštaka ant dešiniojo dubenkaulio (28 pav.). Griaučių ilgis - 160 cm.

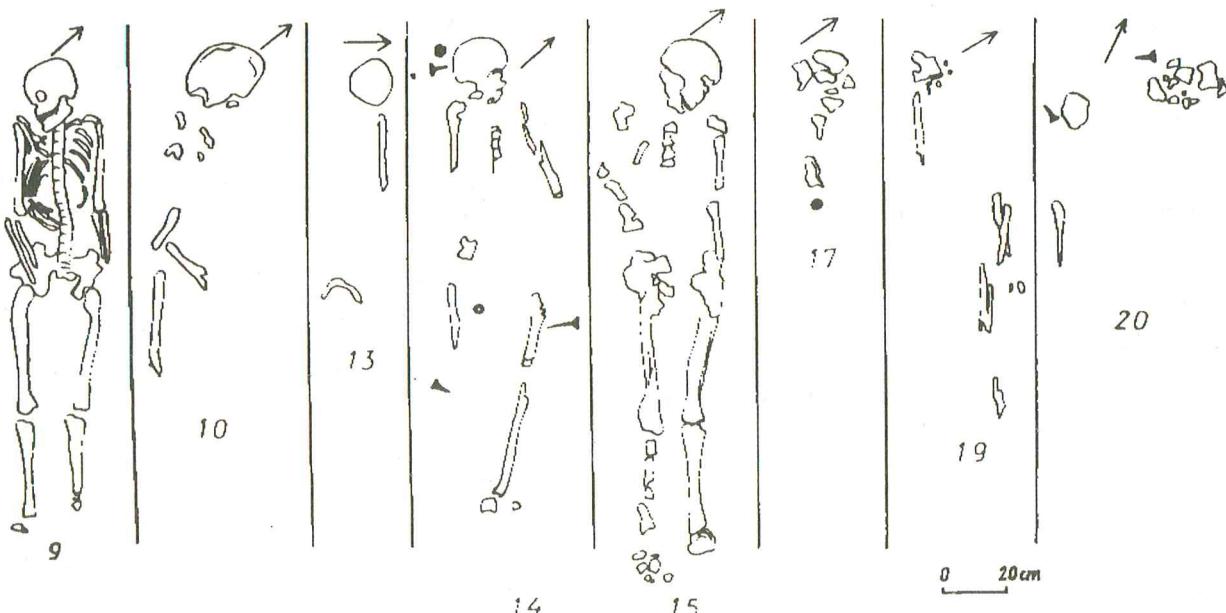
Kape palaidota virš 55 metų moteris. Įkapių nėra.

Įkapis Nr. 10

Sunykusių ir mašinų sutraukytų žmogaus griaučių liekanos rastos 35 cm gylyje maišytame smėlyje. Mi-

27 pav. Žiedai iš k.Nr. 8

28 pav. Kapų Nr. 9,10,13 - 15,17,19,20 planai

rusysis palaidotas aukštielninkas (?), galva 310°. Rankų padėtis neaiški (28 pav.). Išlikusių griaučių ilgis - 114 cm.

Kape palaidotas paauglys. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 11

40 cm gylyje 160x70 cm dydžio duobėje rastas 110x35 cm dydžio gana gerai išlikęs medinio karsto viršus (10 pav.). Karstas buvo sukaltas 3 geležinėmis vinimis (A-216-A-218). Karste 45 cm gylyje rasta sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas (?), galva 300°. Rankų padėtis bei griaučių ilgis nenustatyti.

Kape palaidota virš 55 metų moteris (?).

Įkapės. Po kairiaja mente viena šalia kitos rastos 4 monetos (N-1936-N-1939), buvusios padėtos ant karsto dugno. Tai 3 Zigmanto III Vazos šilingai bei Kryžiuočių ordino XV a. I pusės (Mykolo Kuchmeisterio fon Štenbergo (?)) šilingas. Maždaug ties spėjamu dešinės rankos viduriu ant karsto dugno rastos 2 monetų krūvelės, susidėjusios kiekviena iš 4 monetų (N-1940-N-1946), sudėtų viena ant kitos. Visos monetos - šilingai. Šalia monetų rastas nedidelis audinio fragmentas.

Kapas Nr. 12

Palaidojimą visiškai suardė kapas Nr. 11. Maišytame smėlyje 60 cm gylyje pailgoje krūvelėje, orientuotoje 300°, rasti sudėti ne anatominė tvarka suaugusio žmogaus paskiri galūnių kaulai. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 13

Palaidojimą visiškai suardė kapų Nr.14 ir 16 duobės. Maišytame smėlyje 55 cm gylyje rasta senyvo žmogaus

kaukolė, gulinti 270°, bei žastikaulio fragmentas, o kiek toliau - dalis apatinio žandikaulio (28 pav.). Įkapių nėra.

Kapas Nr. 14

40 cm gylyje maišytame smėlyje pradėjo dengtis viškai supuvusio 190x45 cm dydžio karsto, sukalto 5 geležinėmis vinimis (A-219-A-223), liekanos. Karste 60 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, išiestoje padėtyje, galva 320°. Rankų padėtis neaiški (28 pav.). Griaučių ilgis - 154 cm.

Kape palaidota 45-50 metų moteris.

Įkapės. Kaukolės dešinėje pusėje šalia jos vidinės dalies sudėtos viena ant kitos rastos 8 monetos (N-1947-N-1953) - Švedijos Kristinos šilingai. Po kaukolė bei šalia kaukolės rasti 2 žalvarinių adatinių su apvalia 0,2 cm skersmens galvute smeigtukų fragmentai (A-225). Dar 2 monetos rastos į dešinę nuo kaukolės bei po dešiniaja mente. Tarp šlaunikaui rastas žalvarinio praplatinto 0,4 cm pločio priešakine dalimi, puošto įkypais ranteliais žiedo fragmentas (A-224).

Kapas Nr. 15

40 cm gylyje išryškėjo 180x65 cm dydžio duobė, kuriuoje 65 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, išiestoje padėtyje, galva 300°. Abi rankos nežymiai sulenkotos ir sudėtos plaštakomis ant dubenkaulių (28 pav.). Griaučių ilgis - 175 cm.

Kape palaidotas 25-30 metų vyras. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 16

50 cm gylyje maišytame smėlyje rasta subyrėjusi vaiko kaukolė, gulinti 315°. Kiti kaulai visiškai sunykę. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 17

Maišytoje žemėje 50 cm gylyje mediniame karste, nuo kurio išliko 3 geležinės vynys (A-226-228), rasti labai sunykę žmogaus griauciai (28 pav.). Išlikę nežymūs kaulų fragmentai orientuoti 320° .

Kape palaidotas vaikas.

Įkapės. 43 cm nuo kaukolės fragmentų spėjamų kojų link ant karsto dugno rasta moneta - Gustavo II Adolfo šilingas (N-1954), greta kurios kaukolės link gulėjo kita moneta. Rankos (?) kaulo fragmentas buvo pažaliavės, tačiau ties juo nieko nerasta.

Kapas Nr. 18

Maišytame smėlyje 45 cm gylyje atsidengė kaukolės bei galūnės kaulo fragmentai, gulėję 320° . Mirusysis buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko geležinė vinis (A-229). Sprendžiant pagal kaukolės fragmentus, tai buvo 40-45 metų moteris (?).

Įkapės. Po kaukolės fragmentais rasta sutrūnijusios žalvarinių siūlų austos juostelės likučiai.

Kapas Nr. 19

50 cm gylyje išryškėjo 140x50 cm dydžio duobė. Duobėje 55 cm gylyje atsidengė labai prastai išlikę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas (?), ištiesoje padėtyje, galva 315° . Rankų padėtis neaiški (28 pav.). Išlikusių griaucių ilgis - 120 cm.

Kape palaidotas 10 metų vaikas.

Įkapės. Maždaug liemens srityje ties kairiuoju šonu rastas geležinis kriauninis 14,5 cm ilgio peilis (A-231), jidėtas į odines 3 cm pločio makštis. Peilio ašmenų ilgis - 7 cm, plotis - 1,5 cm, ašmenys nukreipti į išorę, o peilio smaigalys kojų link. Peilio kriaunos medinės, pusapvalaus skerspjūvio, prikniedytos žalvariniem kniedėmis (26:4 pav.). Po peilio viršūne rasta viena moneta, o nuo jos per 5 cm peilio koto link - kita moneta. Abi monetos - Zygmanto Augusto 1566 metų lietuviški dvidenariai (N-1955-N-1956). 9,5 cm nuo peilio kojų link, 5 cm į išorę nuo kairiojo šlaunikaolio, rastas 1,8 cm skersmens pusrutulio formos žalvarinis žvangutis (A-232) (26:3 pav.).

Kapas Nr. 20

Maišytame smėlyje 50 cm gylyje atsidengė labai suardyti ir sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas (?), galva 320° . Rankų padėtis neaiški (28 pav.). Išlikusių griaucių ilgis - 70 cm. Mirusysis buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko 3 geležinės vynys (A-233-A-235) (11:3 pav.).

Sprendžiant pagal kaukolę, kape palaidotas 30-40 metų vyras. **Įkapė nėra.**

Kapas Nr. 21

40 cm gylyje išryškėjo 200x65 cm dydžio duobė. Joje 70 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 290° . Rankų padėtis neaiški (29 pav.). Griaucių ilgis - 150 cm. Palaidotas suaugęs asmuo.

Įkapės. Ant kairės kojos blauzdikaulio ties keliu, labiau vidinėje kojos pusėje, rasta geležinė keturkampė 4x2,7 cm dydžio sagtis (A-238) su atlenktu į išorę (pėdų link) 3,5 cm ilgio liežuvėliu (26:6 pav.). I kairę nuo kairiojo blauzdikaulio vidurio skersai kapo krypties guli geležinis įtveriamasis 15 cm ilgio peilis (A-237), smaigaliu nukreiptas į koją, ašmenimis (jų ilgis - 10 cm, plotis - 1,8 cm) - į galvos pusę (26:5 pav.).

Kapas Nr. 22

30 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė visiškai suardyti žmogaus griauciai. Apytikslė palaidojimo orientacija, sprendžiant pagal išlikusius kaulus - 320° (29 pav.). **Įkapė nėra.**

Kapas Nr. 23

30 cm gylyje išryškėjo 150x70 cm dydžio duobė. Joje 50 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas (?), galva 290° . Rankų padėtis neaiški (29 pav.). Išlikusių griaucių ilgis - 110 cm. Kojų kaulai stovi 45° kampu, tačiau tai gali būti kapo suardymo pasekmė. Palaidojimą labai apardė kapas Nr. 24.

Sprendžiant pagal kaukolę, palaidota suaugusi moteris (?). **Įkapė nėra.**

Kapas Nr. 24

60 cm gylyje išryškėjo 180x80 cm dydžio duobė. Joje 90 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 290° . Kairė ranka padėta plaštaka ant dešiniojo dubenkaulio, dešinės rankos padėtis neaiški (29 pav.). Išlikusių griaucių ilgis - 162 cm.

Kape palaidotas suaugęs asmuo.

Įkapės. 4 cm į dešinę nuo kaukolės guli geležinis kriauninis 8 cm ilgio peilis abiem nulūžusiais galais (A-239). Peilio orientacija 340° , kriaunos medinės, pusapvalio skersinio pjūvio. Išlikusių ašmenų ilgis - 3 cm, plotis - 2 cm.

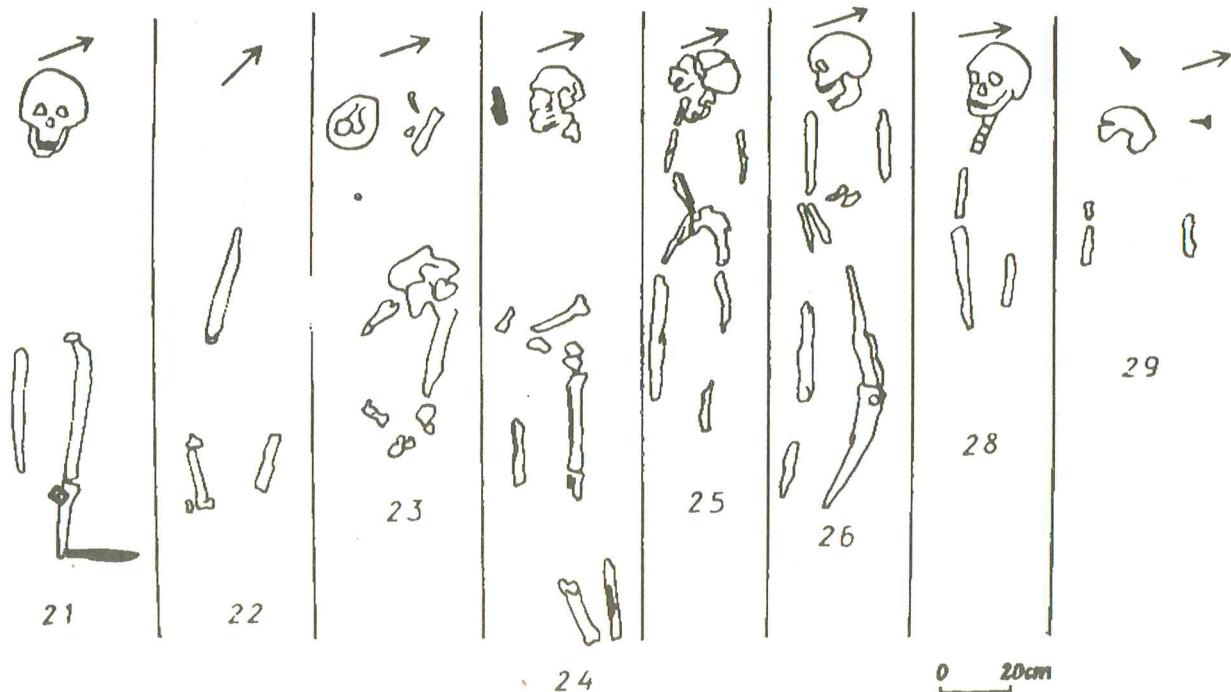
Kapas Nr. 25

30 cm gylyje išryškėjo 115x60 cm dydžio duobė. Joje 60 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 290° . Dešinė ranka kiek sulenkta ir padėta ant kairiojo dubenkaulio, kairės rankos padėtis neaiški (29 pav.). Griaucių ilgis - 105 cm.

Kape palaidotas 12-14 metų vaikas. **Įkapė nėra.**

Kapas Nr. 26

30 cm gylyje išryškėjo 200x120 cm dydžio duobė, kuriuoje rasti du kapai - Nr. 26 ir 27. Duobėje, 75 cm gylyje, rasti sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 290° . Kairė ranka sulenkta, paguldyta plaštaka virš dešiniojo dubenkaulio, dešinė ranka nežymiai sulenkta ir guli plaštaka per dubenkaulių vidurį (29 pav.). Griaucių ilgis - 150 cm.

29 pav. Kapų Nr.21 - 26, 28, 29 planai

Kape palaidotas suaugęs asmuo. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 27

75 cm gylyje, bendroje su kapu Nr. 26 duobėje, rasti beveik visiškai sunykę žmogaus griaučiai. Pagal išlikusius kaulų fragmentus griaučių ilgis yra ne mažesnis negu 120 cm, orientacija 300°.

Kape palaidotas paauglys. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 28

35 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas (?), galva 280°. Rankų padėtis neaiški, kojas žemiau kelių suardė kapas Nr. 30 (29 pav.). Išlikusių griaučių ilgis - 77 cm.

Kape palaidotas 6-7 metų vaikas. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 29

45 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje (?), galva 305°. Rankų padėtis neaiški, kojas suardė kapo Nr. 28 duobė (29 pav.). Išlikusių griaučių ilgis - 80 cm.

Mirusysis (suaugusi moteris) palaidota karste, nuo kurio liko 2 geležinės vynys (A-240-A-241).

Įkapės. Kaukolės kaktos kaulas pažaliaivęs 6 cm pločio juoste. Tai būta apgalvio, kuris neišliko.

Kapas Nr. 30

50 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 215°, kairė ranka padėta ant kairiojo dubenkaulio, dešinė - ant dešiniojo. Kairijį petj

suardė nesenas perkasimas (30 pav.). Mirusysis (suaugęs asmuo) palaidotas karste, nuo kurio išliko 5 geležinės vynys (A-242-A-246) (11:1 pav.). Įkapių nėra.

Kapas Nr. 31

35 cm gylyje pasirodė neryškūs 165x55 cm dydžio duobės kontūrai. Duobėje 45 cm gylyje rasti labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 210°. Dešinė ranka sulenkta stačiu kampu ir padėta ties kairės rankos alkūne, kairės rankos padėtis neaiški (30 pav.). Griaučių ilgis - 140 cm.

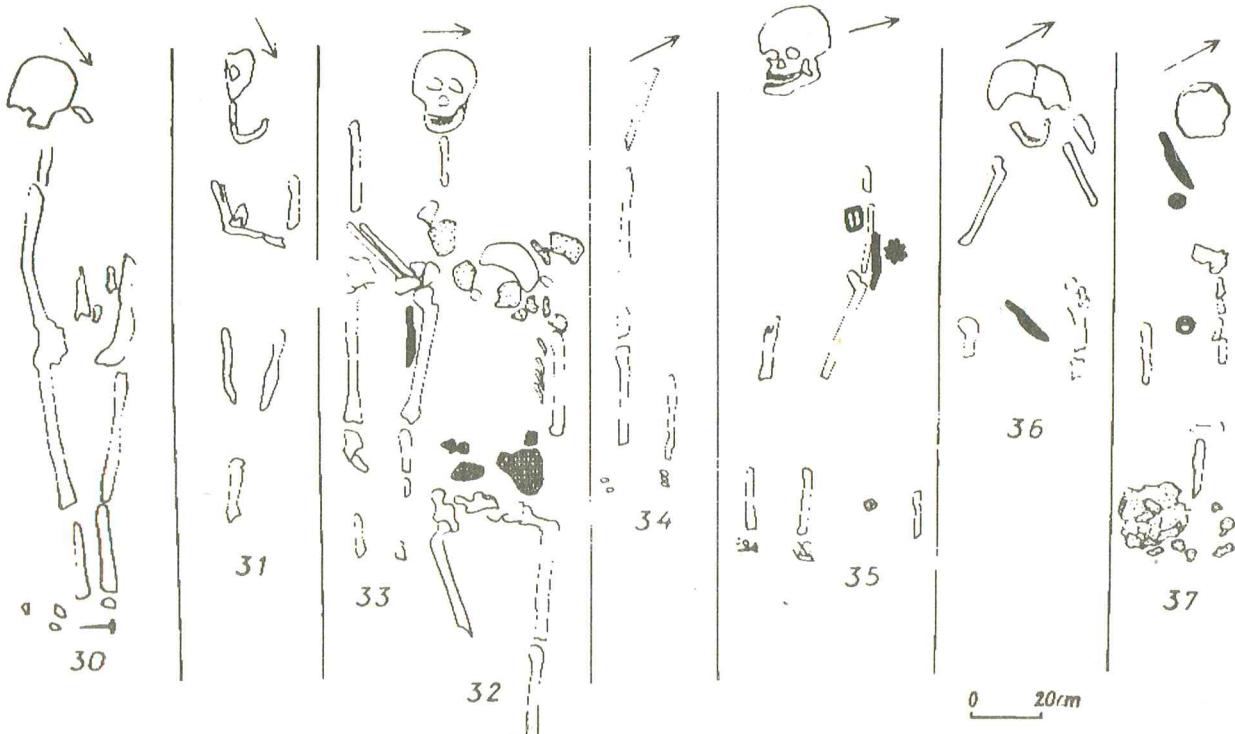
Kape palaidotas suaugęs asmuo. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 32

50 cm gylyje išryškėjo 220x70 cm dydžio duobė. Joje 80 cm gylyje rasti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 280°. Kairioji ranka sulenkta ir padėta ant dešiniojo dubenkaulio, dešinioji ranka ir dešinysis blauzdikaulis suarditi kapo Nr. 33 (30 pav.). Griaučių ilgis - 155 cm.

Kape palaidota 40-45 metų moteris.

Įkapės. Iš visų kaukolės pusią rasta žiesto puodo šukių, priklausiusių vienam puodui. Puodo dugnas (11,5 cm skersmens) rastas mirusiosios krūtinės srityje. Jame buvo degesių. Puodo aukštis - 17 cm, angos skersmuo - 14 cm, sienelių storis - 0,8 cm, briaunos storis - 0,8 cm (A-247). Didžioji puodo išorės dalis ornamentuota išpaustų trikampių eilutėmis, briauna ornamentuota įkartomis (31:2 pav.). Panašu, kad puodas buvo specialiai sudaužytas virš kapo laidotuvu.

30 pav. Kapų Nr. 30 - 37 planai

apeigų metu. Po kairiuoju dubenkauliu padėtas geležinis įveriamasis 11 cm ilgio 2,5 cm pločio ašmenimis peilis (A-248), įdėtas į makštis. Dubens kaulų srityje rasta žalvarinė ovalo formos 2x1,5 cm dydžio sagtelė (A-249), gulėjusi skersai kapo (26:7 pav.). Šalia jos rasta 0,6 cm ilgio žalvarinė kniedė (A-250). Mirusioji, matyt, buvo sujuosta dirželiu. Dubens kaulų srityje bei ties dešiniuoju blauzdikauliu išliko gana žymūs audinio gabalai.

Kapas Nr. 33

50 cm gylyje išryškėjo 200x70 cm dydžio duobė. Joje 75 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 280°. Dešinė ranka sulenkta ir padėta ant kairiojo dubenkaulio, kairės rankos padėtis neaiški, kaukolė išjudinta įkasant Bečių senkapio paminklinę lentą (30 pav.). Griaučių ilgis - 160 cm. Mirusysis (suaugęs asmuo) palaidotas karste, nuo kurio išliko 2 geležinės vinys.

Įkapės. Kairiojo šlaunikaulio vidinėje pusėje žemiau kairiojo dubenkaulio rastas geležinis kriauninis 11 cm ilgio peilis (A-254), gulėjės smaigaliu į dubenkaulį, ašmenimis į šlaunikaulį. Peilio viršūnė nulūžusi, išlikusių ašmenų ilgis - 2,5 cm, plotis - 1,5 cm (26:8 pav.). Peilis buvo įdėtas į medines makštis.

Kapas Nr. 34

70 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas,

ištiesoje padėtyje, galva apie 300°. Kadangi kapą labai suardė kapas Nr. 35 (išliko tik dešinioji griaučių pusė bei kairysis blauzdikaulis), rankų padėtis neaiški (30 pav.). Išlikusių griaučių ilgis - 130 cm.

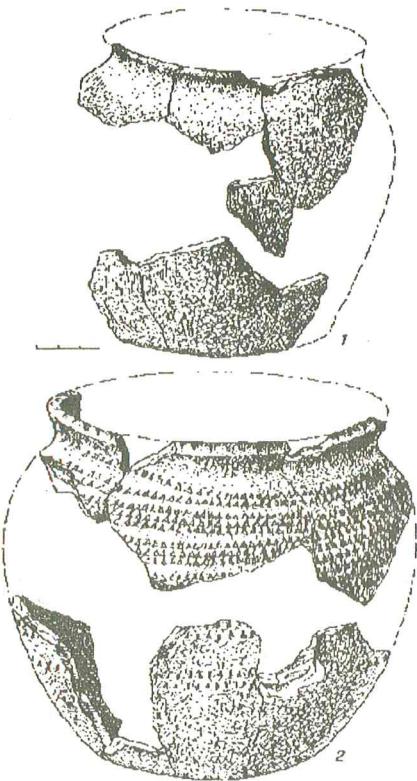
Kape palaidotas suaugęs asmuo. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 35

100 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 290°. Rankų padėtis neaiški (30 pav.). Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidotas 35-40 metų vyras.

Įkapės. Aukščiau kairiojo dubenkaulio rasta geležinė apvali 5 cm skersmens 0,7 cm storio lankeliu diržo sagtis (A-254) (26:9 pav.). 14 cm nuo jos, 13 cm aukščiau palaidojimo lygio, išorinėje kairiojo šono pusėje rastas žalvarinis apvalus 2,5 cm skersmens 0,2 cm storio piniginės apkalas su penkiomis apvaliomis ataugomis kniedėms pritvirtinti (A-253) (26:10 pav.). Šalia kairiojo dubens kaulo rastas geležinis kriauninis 17,5 cm ilgio peilis (A-252), gulėjės smaigaliu kojų link, ašmenimis į dubenkaulį. Peilio ašmenų ilgis - 9,5 cm, plotis - 1 cm. Šalia peilio rasta labai sunykusi 9 cm ilgio geležinė yla (?) (A-255). 10 cm aukščiau kaukolės kapo duobės užpilde rastos 2 smulkios puodo šukės. Dar viena tokia šukelė rasta 20 cm į kairę bei 5 cm aukščiau kairiojo blauzdikaulio.

31 pav. Puodai: 1 - k.Nr. 81, 2 - k.Nr. 32

Kapas Nr. 36

55 cm gylyje išryškėjo 230x90 cm dydžio duobė, kurioje skirtinguose gyliuose rasti du palaidojimai (k. Nr. 36 ir Nr. 37). 70 cm gylyje atsidengė labai prastai išlikę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, išiestoje padėtyje (?), galva 305°. Rankų padėtis neaiški (30 pav.). Kojos nuardytos kapo Nr. 37, išlikusių griauciu ilgis - 90 cm.

Kape palaidota 23-30 metų moteris.

Įkapės. Kaukolės kaktos dalis pažaliavusi 2 cm pločio juoste, tačiau pats apgalvis neišlikęs. Neišliko ir žiedas ant piršto, esančio ties kairiuoju dubenkauliu (pažaliavęs pirštikaulis). Kiek žemiau spėjamo dubenkaulio smaigaliui 240° ašmenimis dubenkaulio link guli geležinis kriauninis iš abiejų galų nulaužtas 6,5 cm ilgio peilis (A-256). Jo išliko tik 2 cm pločio kriaunų dalis.

Kapas Nr. 37

Labai sunykę žmogaus griauciai atsidengė 85 cm gylyje bendroje su kapu Nr. 36 duobėje. Mirusysis palaidotas kniūbsčias (?), išiestoje padėtyje, galva 300°, rankų padėtis neaiški (30 pav.). Griauciu ilgis - 140 cm.

Kape palaidota 30-35 metų moteris.

Įkapės. 2 cm nuo kaukolės kojų link guli ašmeninis į dešinijį šoną, smaigaliu kojų link geležinis įtveriamasis 11,5 cm ilgio nulaužta viršūne peilis (A-257)

(32 pav.). Peilio ašmenų ilgis - 6,5 cm, plotis - 1,5 cm. 5 cm nuo peilio viršūnės kojų link rastas cilindro formos plokščias juodo akmens 3,5 cm skersmens 1 cm aukščio verpstukas (A-259) (32 pav.). Maždaug ties dubens viduriu rasta žalvarinė pasaginė storėjančiais galais 3,5 cm skersmens segė (A-258). Segė ornamentuota skersinių įkartų grupelėmis (po 3 kiekvienoje), 4 cm ilgio liežuvėliu nukreipta į kairiji šoną (32 pav.). Šalia rasta audinio liekanų. Ant dešinės kojos pėdos stovi sukiužęs žiestas molinis puodas, kurio paskiroš šukės métosi visame kojūgalyje. Puodo angos skersmuo - 21 cm, dugno skersmuo - 8 cm, išlikusių sienelių aukštis - 6 cm (A-260) (33:6 pav.).

Kapas Nr. 38

40 cm išryškėjo 100x35 cm dydžio duobė. 75 cm gylyje duobėje aptiktas jėzūs neradus jokių aiškesnių griaucių pėdsakų. Greičiausiai čia buvo palaidotas kūdikis, kurio kaulai visiškai sunyko. Galima griauciu orientacija pagal analogijas - 310°. Įkapią nėra.

Kapas Nr. 39

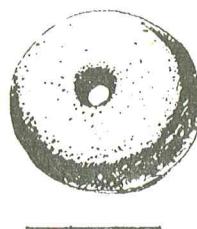
40 cm gylyje išryškėjo 110x40 cm dydžio duobė. Joje cm gylyje atsidengė prastai išlikę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, išiestoje padėtyje, galva 280°. Rankų padėtis neaiški (34 pav.). Griauciu ilgis - 70 cm.

Kape palaidotas 4,5-5 metų vaikas. Įkapią nėra.

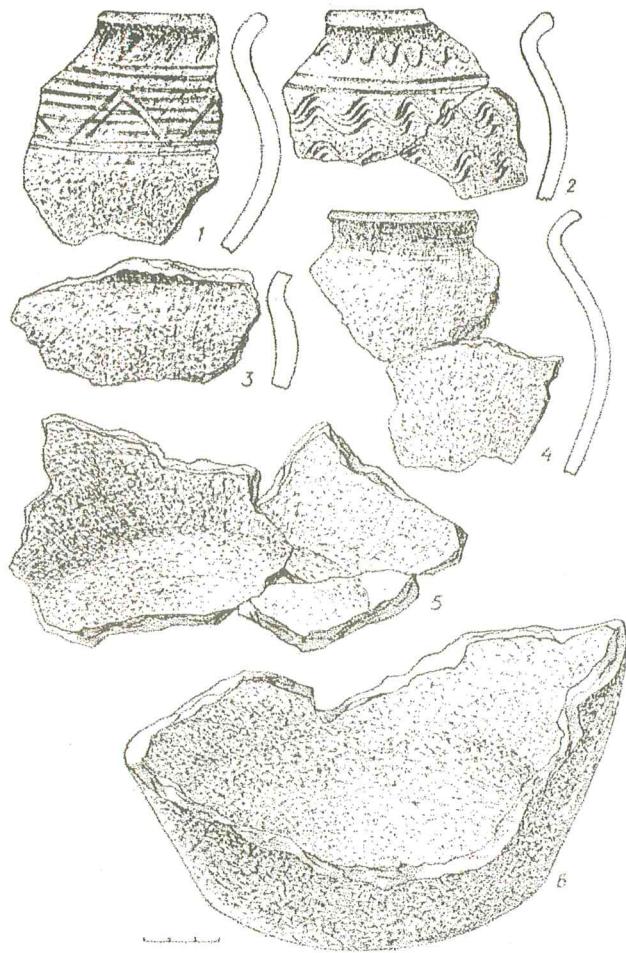
Kapas Nr. 40

60 cm gylyje išryškėjo 210x80 cm dydžio duobė. Joje 80 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, išiestoje padėtyje, galva 270°. Kairė ranka plaštaka padėta ant kairiojo dubenkaulio, dešinė ranka - ant dešiniojo dubenkaulio (34 pav.). Griauciu ilgis - 172 cm.

Kape palaidota virš 55 metų amžiaus moteris.

32 pav. Kapo Nr. 37 įkapės

33 pav. Keramika: 1 - k.Nr. 72, 2 - k.Nr. 78, 3 - 5 - k.Nr. 74, 4 - k.Nr. 40, 6 - k.Nr. 37.

Įkapės. 8 cm nuo dešinės rankos alkūnės kojų link pilvo srityje rasta žalvarinė keturkampė 5,8x5,2 cm dydžio diržo sagtis nulaužtu skirstikliu (A-261) (36:4 pav.). Prie jos išlikę odinio dirželio bei audinio liekanos (36:2 pav.). Jau žemiau sagties ant kairiojo dubenkaulio rastos netaisyklingo keturkampio formos odinio kapšelio liekanos. Kapšelis susidėjo iš 8 odos sluoksnių, buvo parištas virvute su mazgu (36:1 pav.). Ant dešiniojo dubenkaulio smaigaliu į kairijį šlauniukaulį guli geležinis 16 cm ilgio peilis (A-262), buvęs iðdėtas į medines 20 cm ilgio makštis. Kapo sampile 10 cm aukščiau palaidojimo lygio bei ties griaučiais įvairoiose kapo vietose (ties dešiniaja ranka, dešiniuoju šlauniukauliu) rastos 6 žiesto molio šukės, priklausiusios vienam puodui (A-263). Puodo angos skersmuo - 16 cm, briaunos storis - 0,7 cm, sienelių storis - 0,6-0,8 cm (33:4 pav.).

Kapas Nr. 41

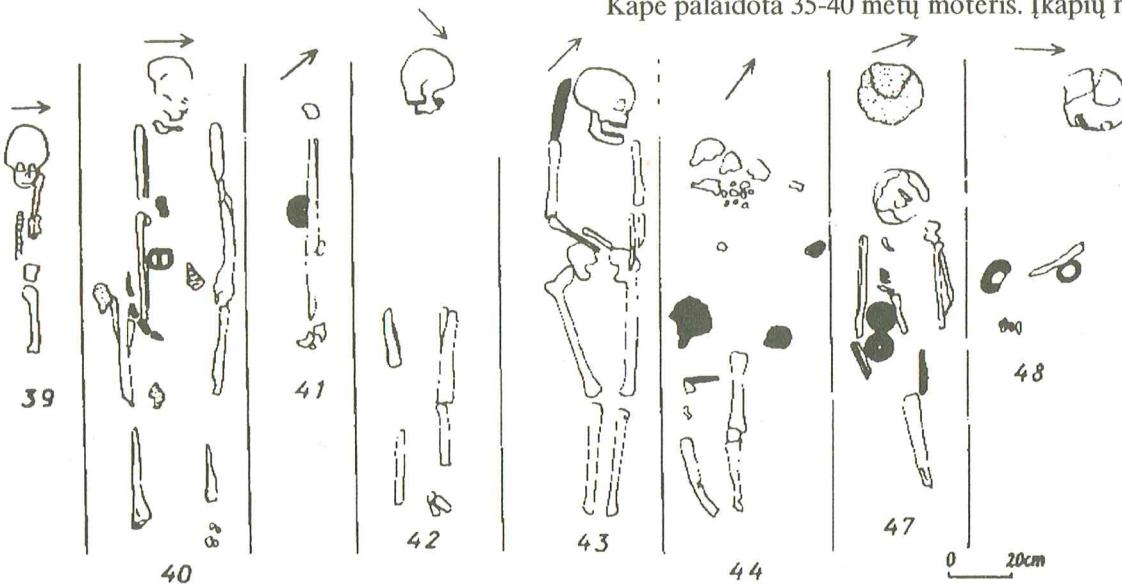
60 cm gylyje išryškėjo 200x80 cm dydžio duobė. Joje 80 cm gylyje surastos apnykusios žmogaus griaučių liekanos. Kadangi kapą beveik pilnai suardė kapas Nr. 40, išlikusi tik 70 cm ilgio dešinė koja (34 pav.). Kapo orientacija 310°. Palaidotas suaugęs asmuo.

Įkapės. 7 cm nuo dešiniojo kelio galvos link, šlauniukaulio išorinėje pusėje, rasta žalvarinė apskrita skardinė 8 cm skersmens segė (A-264) (36:5 pav.). Segė apversta iškilimų žemyn, aptrupėjusi, ties ja išlikęs audinio fragmentas.

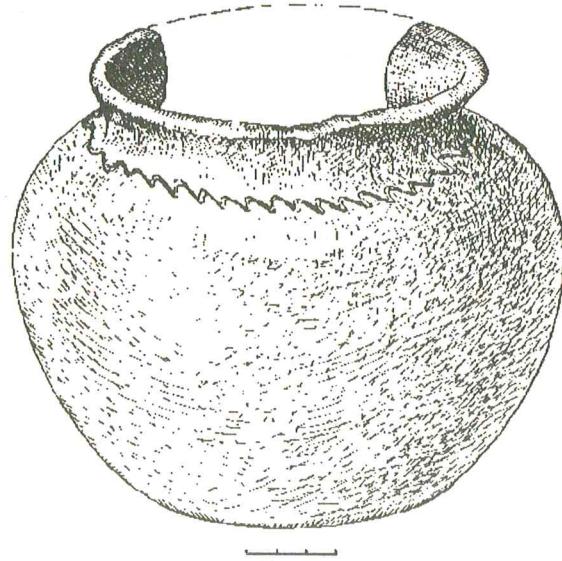
Kapas Nr. 42

40 cm gylyje išryškėjo 200x70 cm dydžio duobė. Joje 70 cm gylyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiestoje padėtyje, galva 230°. Rankų padėtis neaiški (34 pav.). Griaucių ilgis - 155 cm.

Kape palaidota 35-40 metų moteris. Įkapių nėra.

34 pav. Kapų Nr. 39 - 44, 47, 48 planai

35 pav. Puodas iš k. Nr. 47

Kapas Nr. 43

80 cm gylyje išryškėjo 200x65 cm dydžio duobė. Joje 90 cm gylyje atsidengė žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 320°. Kairė ranka ištiesta ir padėta šalia kairiojo dubenkaulio, dešinė ranka sulenkta per alkūnę ir guli plaštaka ant kairiojo dubenkaulio (34 pav.). Griaučių ilgis - 160 cm.

Kape palaidota 25-30 metų moteris.

Įkapės. Kaukolės dešinėje pusėje, smaigaliu link dešiniojo peties, ašmenimis kaukolės link guli geležinis įtveriamasis 18,5 cm ilgio peilis. Peilio ašmenų ilgis - 15,5 cm, plotis - 2,5 cm.

Kapas Nr. 44

40 cm gylyje išryškėjo 210x90 cm dydžio duobė. Joje 50 cm gylyje rasti labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje (?), galva 330°. Rankų padėtis neaiški (34 pav.). Išlikusių griaučių ilgis - 121 cm.

Kape palaidotas 8-9 metų vaikas.

Įkapės. Šalia pažaliavusio kaukolės fragmento 10 cm giliau jos rastas žalvarinis adatinis apvalia 0,1 cm skersmens galvute smeigtukas (A-267). Smeigtukas nulūžęs, išlikęs jo ilgis 1,2 cm. Juosmens srityje rasta pailga titnaginių skeltė (A-268), gulėjusi 30° (36:3 pav.). Jos dydis - 6,5x1,5 cm, storis - 0,6 cm. Ant dešiniojo šlaunikaulio žemiau dubenkaulio skersai kapą ašmenimis kojų link guli geležinio kriauninio peilio 5,9 cm ilgio fragmentas (A-265). Abu peilio galai nulūžę, išlikusių ašmenų ilgis - 4,9 cm, plotis - 1,3 cm.

Kapas Nr. 45

50 cm gylyje maišytame smėlyje rasta vaiko kaukolė, kurios apytikslė orientacija 310°. Likusius griaučius nuardė duobė Nr. 6. Įkapių néra.

Kapas Nr. 46

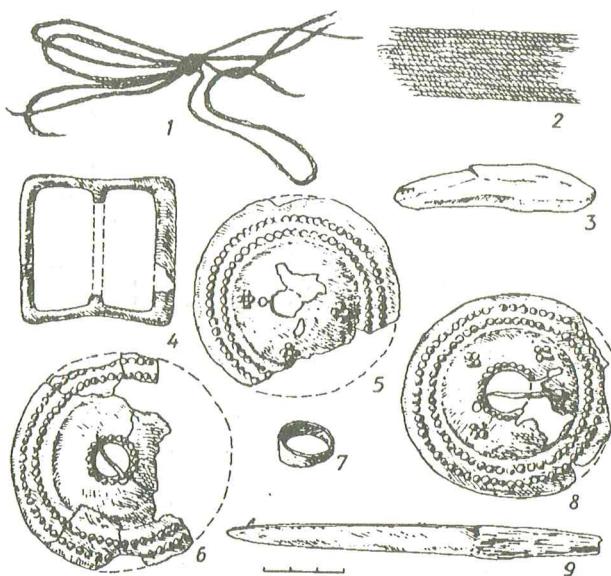
50 cm gylyje iškart po XX a. šiukšlynu rasti labai suardytu žmogaus griaučių likučiai, išbarstyti 60 cm ilgio plotelyje, 300° orientacija. Apie palaidojimą nieko negalima pasakyti. Įkapių néra.

Kapas Nr. 47

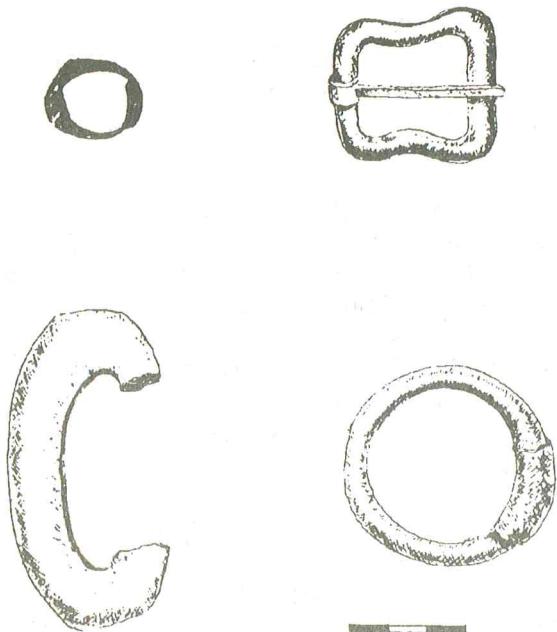
70 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 290°. Kairė ranka sulenkta smailiu kampu ir padėta plaštaka ant dešinės krūtinės pusės, dešinė ranka padėta ant dešiniojo dubenkaulio (34 pav.). Kojas nuardė duobė Nr. 6, išlikusių griaučių ilgis - 100 cm.

Kape palaidota 25-30 metų moteris.

Įkapės. Palaidojimo lygyje 18 cm į vakarus nuo kaukolės rastas stovintis 11,8 cm aukščio 19 cm skersmens plačiausioje dalyje 11 cm skersmens anga 13 cm skersmens dugnu žiestas juodas molinis puodas (A-268) (35 pav.). Petelių srityje jis puoštas vienos bangelės 0,7 cm aukščio ornamentu. Briaunos storis - 0,5 cm, sienelių storis - 0,6 cm, puodo dalį nuardė šiukšlynas. Ant kairės rankos piršto užmautas žalvarinis paplatintas priekine dalimi užkeistais galais 2 cm skersmens žiedas (A-271) (36:7 pav.). 8 cm nuo žiedo kojų link rasta 8 cm skersmens žalvarinė apskrita skardinė segė (A-269) (36:6 pav.), 25 cm nuo kurios kojų link rasta kita analogiška, tik apversta išgaubimu į apačią 7,6 cm skersmens segė (A-270) (36:8 pav.). Abi segės gulėjo dešinės rankos kairėje pusėje ir prie jų rasta audinio likučių. Šalia kairiojo dubenkaulio smaigaliu kojų link ašmenimis į kairijį šoną guli 13,6 cm ilgio geležinis įtveriamasis peilis (A-272) (36:9 pav.). Peilio ašmenų ilgis - 11 cm, plotis - 2 cm.

36 pav. Kapų Nr. 40, 41, 44, 47 įkapės: 1, 2, 4 - k..Nr. 40, 3 - k.Nr. 44, 5 - k.Nr. 41, 6 - 9 - k.Nr. 47.

37 pav. Kapo Nr. 48 įkapės

Kapas Nr. 48

70 cm gylyje maišytame smėlyje rasti labai sunykę žmogaus griaučių likučiai. Išlikusių griaučių apytikslė orientacija 290°, ilgis - 87 cm (34 pav.). Kapą labai apardė duobės Nr. 6 ir 7 bei virš jo augusi pušis. Atrodo, kad kape palaidotės vyras.

Įkapės. Kapo duobės sample 40 cm gylyje rasta geležinė apvali 5,5 cm skersmens diržo grandis (A-273) su prilipusiomis odos liekanomis (37 pav.). Ties kairosios rankos dilbiu link dubenkaulio rasta geležinė trapezinė įsmaugtais šonais 4,8x4 cm dydžio diržo sagatis (A-275), liežuvėliu nukreipta į kairijį petį (37 pav.).

13 cm nuo jos dešiniojo dubenkaulio link guli geležinis ovalinis 8x4,5 cm dydžio 0,7 cm storio skiltuvas (A-274) (37 pav.). Ant rankos piršto rastas užmautas žalvarinis užkeistais galais praplatinta priešakine dalimi 2,1 cm skersmens žiedas (A-276), gulėjės praplatiniu žemyn (37 pav.).

Kapas Nr. 49

60 cm gylyje maišytame smėlyje rasti beveik visiškai sunykę žmogaus griaučiai. Jų orientacija 315°. Įkapių nėra.

Kapas Nr. 50

45 cm gylyje maišytame smėlyje rasti paskiri žmogaus kaulų (daugiausia kaukolės) fragmentai. Kapą visiškai suardė duobė Nr. 8. Jame buvo palaidota 45-50 metų moteris (?). Įkapių nėra.

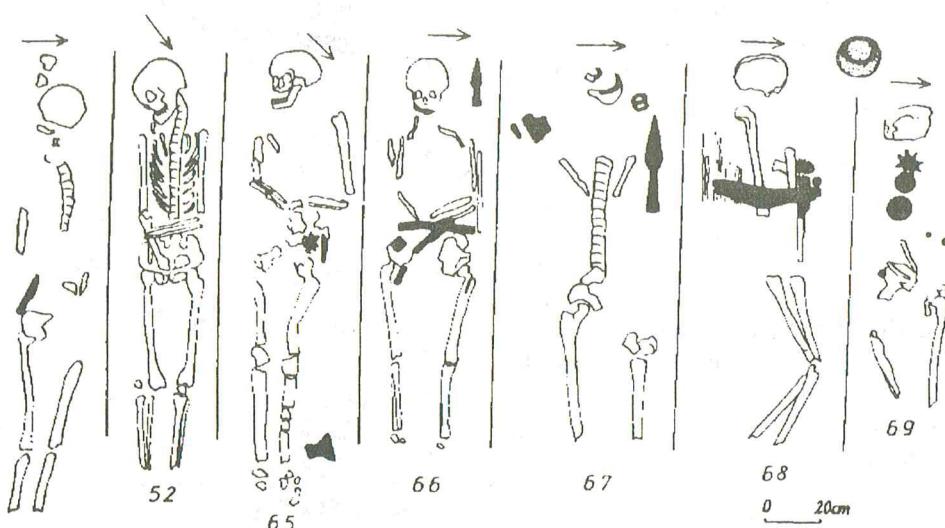
Kapas Nr. 51

40 cm gylyje iškart po šiukslėmis atsidengė sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiesoje padėtyje, galva 280°. Rankų padėtis neaiški (38 pav.). Kojų pėdas nuardė duobė Nr. 7, kaukolę - duobė Nr. 8. Išlikusių griaučių ilgis - 165 cm. Kape palaidotės suaugės asmuo.

Įkapės. Aukščiau dešiniojo dubenkaulio beveik kapo orientacijos kryptimi rastas geležinis 8,4 cm ilgio, 1,3 cm pločio ašmenimis peilis (A-278). 9 cm nuo jo kojų link, išorinėje dešiniojo šlaunikaulio pusėje, rastas lietuviškas Aleksandro denaras (N-1957), prie kurio išliko odos liekanų. Matyt, moneta buvo įdėta į piniginę - odinį kapšelį.

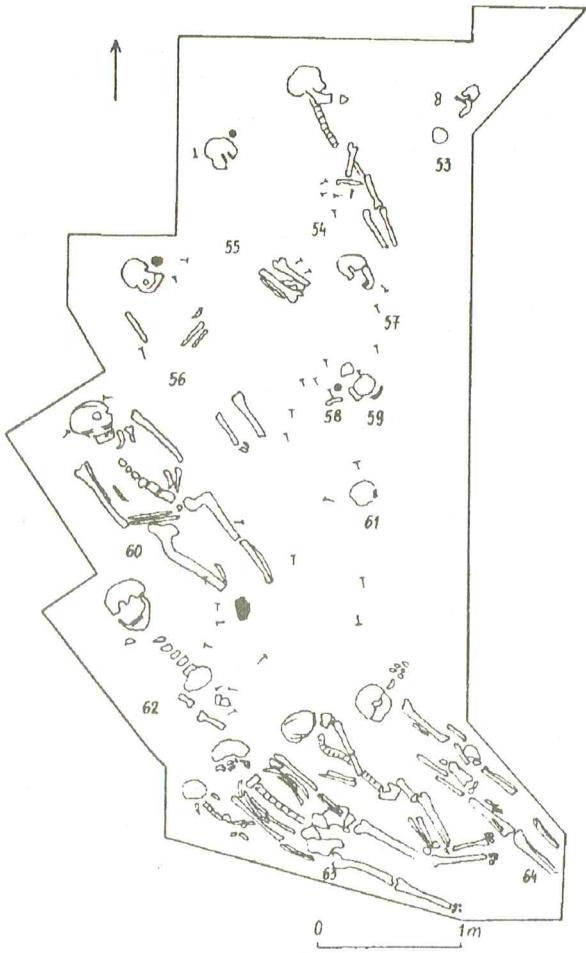
Kapas Nr. 52

35 cm gylyje išryškėjo 210x65 cm dydžio duobė. Joje 115 cm gylyje rasti gerai išlikę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiesoje padėtyje, galva 220°. Kairė ranka beveik stačiu kampu sulenkta

51

38 pav. Kapo Nr.51,52,65 - 69 planai

39 pav. Kapu Nr. 53 - 64 planas

per alkūnę ir padėta ant dešinės rankos dilbio aukščiau dešiniojo dubenkaulio. Dešinė ranka ranka kick sulenkta ir padėta ant dubens vidurio (38 pav.). Griaucių ilgis - 160 cm.

Kape palaidotas 50-55 metų vyras.

Įkapės. Kapo duobės užpile 50 cm gylyje rastos 4 žiestos rausvos molinio puodo šukės (A-279), priklausiusios vienam puodui (22 pav.). Tai dvi 0,8 cm storio briaunelės, vienas 0,5 cm storio šonas bei viena dugno šukė. Po dešiniuoju dubenkauliu rasta audinio liekanų.

Kapas Nr. 53

45 cm gylyje maišytame smėlyje rasti arimo visiškai suardyti žmogaus kapo griaucių fragmentai (39 pav.). Mirusysis buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko 2 geležinės vynys (A-280-A-281). I rytus nuo kaukolės fragmentų 50 cm gylyje rastas 21x17x12 cm dydžio akmuo. Įkapių néra.

Kapas Nr. 54

75 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaucių fragmentai. Mirusysis palaidotas aukštel-

ninkas, ištiesoje padėtyje, galva 340°. Kairė ranka sulenkta per alkūnę ir padėta dubens viduryje, dešinės rankos padėtis neaiški (39 pav.). Griaucių ilgis - 136 cm. Dešinioji griaucių pusė nuardyta kapo Nr. 55.

Kape palaidotas 50-55 metų vyras. Įkapių néra.

Kapas Nr. 55

50 cm gylyje maišytame smėlyje rasti labai sunykę bei arimo suardyti žmogaus griaucių fragmentai. Pagal juos atrodo, kad mirusysis buvo palaidotas ant dešiniojo šono, beveik kniūbsčias, 340°. Rankų padėtis nenustatyta (39 pav.). Išlikusių griaucių ilgis - 105 cm. Kojos nuardytos kapo Nr. 57. Mirusysis buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko 6 geležinės vynys (A-282-A-287). Atrodo, kad kape buvo palaidota nėščia moteris, nes po šlaunikauliais rasti kūdikio kaukolės likučiai.

Įkapės. Kaukolės kairėje pusėje rastas XVI a. pabaigos Zigmanto III Vazos Žečpospolitos šilingas (N-1958), greta kurio ant karsto dugno gulėjo antra sunykusi moneta.

Kapas Nr. 56

75 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė sunykę žmogaus griaucių fragmentai. Mirusysis palaidotas aukštelinkas, ištiesoje padėtyje, galva 330°. Rankos sudėtos ant pilvo (39 pav.). Griaucių ilgis - 144 cm. Mirusysis (suaugeš asmuo) buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko 5 geležinės vynys (A-288-A-292).

Įkapės. 12 cm į kairę nuo kaukolės rastas žalvarinis plokščia 0,8 cm pločio priešakine dalimi 2x1,8 cm skersmens žiedas (A-293) (40:2 pav.), šalia kurio gulėjo 1618 m. Zigmanto III Vazos Žečpospolitos Rygos šilingas (N-1959).

Kapas Nr. 57

55 cm gylyje maišytame smėlyje rasti beveik visiškai suardyti žmogaus griaucių likučiai (39 pav.). Apytikslė kapo orientacija pagal kaukolę - 315°. Mirusysis buvo palaidotas karste, nuo kurio į šiaurės rytus nuo kaukolės išliko 7x3 cm dydžio geležinė karsto rankena (A-294) (40:1 pav.). Įkapių néra.

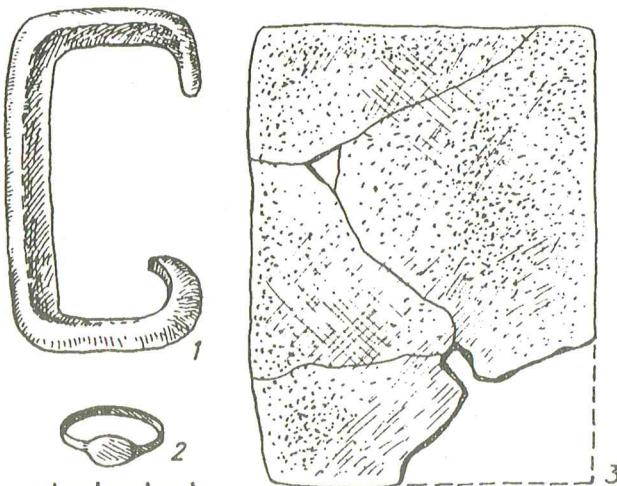
Kapas Nr. 58

55 cm gylyje maišytame smėlyje rasti beveik visiškai suardyti ir sunykę žmogaus griaucių fragmentai. Apytikslė kapo orientacija pagal kaukolę - 315°. Mirusysis (vaikas) buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko 9 geležinės vynys (A-295-A-304) (11:2 pav.).

Įkapės. Kaukolės dešinėje pusėje per 6 cm nuo jos sudėtos viena ant kitos ant karsto dugno guli 6 monetos (N-1960-N-1966) - lietuviški Zigmanto III Vazos 1620-1635 m. šilingai. 5 cm į kairę nuo kaukolės ant karsto dugno rastas dar vienas analogiškas šilingas. Dubens srityje rasti audinio fragmentai.

Kapas Nr. 59

45 cm gylyje maišytame smėlyje rasti ariant visiškai suardytų žmogaus griaucių likučiai. Apytikslė kapo orientacija pagal juos - 315°. Įkapių néra.

40 pav. Kapų Nr. 56,57,60 įkapės: 1 - k.Nr. 57, 2 - k.Nr. 56, 3 - k.Nr. 60.

Kapas Nr. 60

90 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiesoje padėtyje, galva 320°. Kairė ranka sulenkta ir padėta ant dešiniojo dubenkaulio, dešinė ranka sulenkta ir padėta ant dubens vidurio (39 pav.). Dešinioji koja nuo kelio nuardyta kapo Nr. 62. Mirusysis (30-40 metų vyras) palaidotas karste, kuris buvo sukaltas net 17 geležinių vinių (A-304-A-321) (11:5 pav.). Greičiausiai karsto apkalui priklauso ir dešiniojo blauzdikaulio vietoje rasta geležinė keturkampė 10x8 cm dydžio plokštėlė (40:3 pav.).

Įkapės. Karsto vakariniame kampe 22 cm nuo kaukolės rastas Prūsijos Georgo Vilhelmo šilingas (N-1967), 2 cm nuo jo į šiaurės vakarus rastas Švedijos Kristinos Rygos šilingas (N-1968), 1 cm toliau ta pačia kryptimi - Švedijos Gustavo II Adolfo Rygos šilingas (N-1969), 2 cm nuo jo - Prūsijos Georgo Vilhelmo šilingas (N-1970). 2 cm nuo šios monetos į šiaurės vakarus, tačiau jau kiek lanku juosdamas kaukolę, rastas Švedijos Kristinos Livonijos šilingas (N-1971), o 2 cm nuo jo į šiaurę - šešta moneta - Švedijos Gustavo II Adolfo Rygos šilingas (N-1972). Visos šešios monetos gulėjo ant karsto dugno. Ant karsto dugno po kairiuoju dubenkauliu rastas Lietuvos Zigmanto III Vazos 162? m. dvidenaris (N-1973).

I dešinę nuo dešiniojo dubenkaulio ant išlikusio audinio fragmento rasti du Rygos šilingai (N-1974-N-1975), - Gustavo II Adolfo ir Kristinos, - sudėti vienas ant kito. 3 cm į šiaurės vakarus nuo šių monetų rastos dar keturių monetos (N-1975-N-1980), sudėtos viena ant kitos. Tai Lenkijos Zigmanto III Vazos 1622 m. pusantrokas, 2 šilingai bei Prūsijos Georgo Vilhelmo 1627 m. šilingas. Viso kape Nr. 60 rasta 13 monetų.

Kapas Nr. 61

100 cm gylyje maišytame smėlyje rasti visiškai suardytu perkasant žmogaus griaučių fragmentai (39 pav.). Atrodo, kad mirusysis buvo palaidotas karste, nuo kurio išliko 2 geležinės vynys (A-323-A-324).

Kape palaidotas 50 metų vyras. Įkapių néra.

Kapas Nr. 62

85 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiesoje padėtyje, galva 320°. Rankų padėtis neaiški (39 pav.). Kojas nuo kelių suardė kapas Nr. 63. Išlikusių griaučių ilgis - 110 cm.

Mirusioji (30-35 metų moteris) palaidota lentiname karste, nuo kurio išliko karsto lentos gabalélių bei 8 geležinės vynys (A-325-A-333).

Įkapės. Kaukolė kaklo srityje nežymiai pažaliavusi apie 1,5 cm pločio juoste, tačiau pats apgalvis neišlikęs. Kapo duobės užpilde 65 cm gylyje rastos odinio kapšelio (?) liekanos.

Kapas Nr. 63 (trigubas)

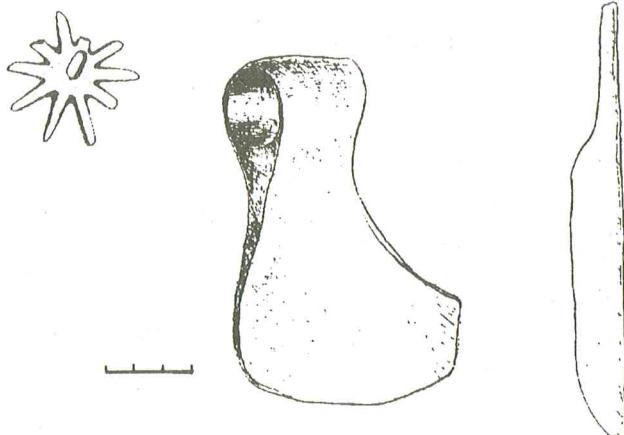
50 cm gylyje iškart po suartu smėliu bendroje 190x75 cm dydžio duobėje atsidengė 3 žmonių griaučiai (15 pav.), kurie toliau aprašomi, juos pažymint a, b, c raidėmis. Bendra trigubo kapo orientacija 315° (39 pav.).

Kape a (centriniaiame) mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiesoje padėtyje, galva 310°. Kairė ranka padėta ant kairiojo dubenkaulio, dešinė - ant dešiniojo. Išlikusių griaučių ilgis - 158 cm, kaukolė suardita ariant.

Kape palaidota 45-50 metų moteris. Įkapių néra.

Kape b į šiaurės rytus (kairę) nuo kapo Nr. 63a mirusysis palaidotas ant dešiniojo šono, pusiau suriestoje padėtyje, galva 330°. Kairė ranka sulenkta smailiu kampu ir priglausta prie krūtinės, plaštaką padedant pasmakrėje. Dešinė ranka irgi sulenkta smailiu kampu per alkūnę ir irgi priglausta prie krūtinės. Abi kojos sulenkotos per kelius, kurie padėti ant kapo Nr. 63a kairiojo blauzdikaulio vidurio. Griaučių ilgis - 140 cm, jie kiek apardyti arimo.

Kape palaidota 30-35 metų moteris. Įkapių néra.

41 pav. Kapo Nr. 65 įkapės

Kape c į pietvakarius (dešinę) nuo kapo Nr. 63a mirusysis palaidotas ant kairiojo šono, kiek sulenkтомis per kelius kojomis, galva 310°. Rankų padėtis neaiški. Griaučių ilgis - 52 cm, jie apardyt i arimo.

Kape palaidotas iki 6 metų amžiaus vaikas. Ikapiai nėra.

55-60 cm gylje bendro kapo galvūgalyje rasti 3 akmenys: 9x8x4 cm, 12x8x6 cm, 8x11x4 cm. Atrodo, kad kape palaidoti vienos šeimos nariai.

Kapas Nr. 64

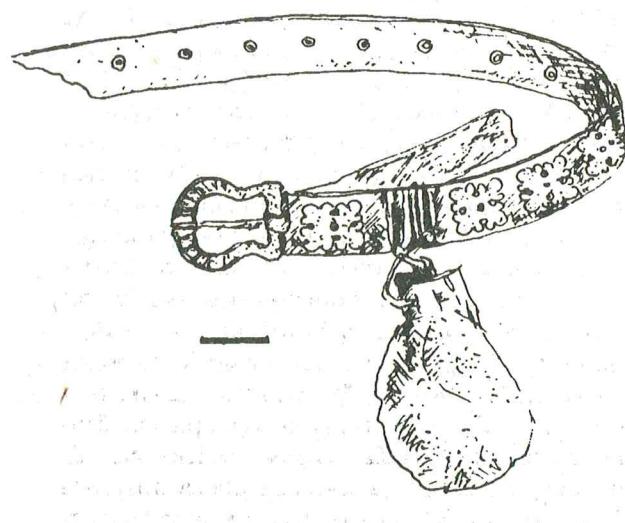
85 cm gylje maišytame smėlyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštelielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 320°. Kairioji ranka sulenkta ir padėta ant dešiniojo dubenkaulio, dešinioji ranka išiesta ir paguldyta prie šono (39 pav.). Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidota 50-55 metų moteris. Ikapiai nėra.

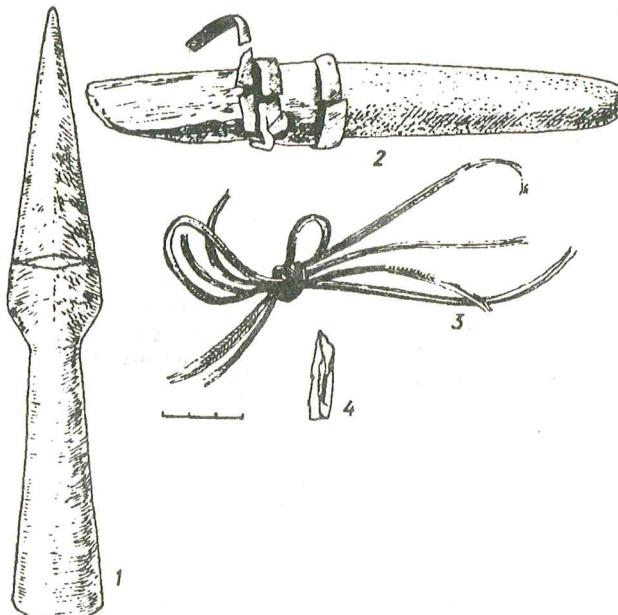
Kapas Nr. 65

30 cm gylje išryškėjo 200x60 cm dydžio duobė. Joje 75 cm gylje atsidengė pušies šaknų apardyt bei sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštelielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 240°. Kairė ranka sulenkta stačiu kampu ir padėta plaštaka ant pilvo, dešinė ranka irgi kiek sulenkta ir padėta plaštaka ant kairiojo dubenkaulio (38 pav.). Griaučių ilgis - 160 cm.

Kape palaidotas suaugęs vyras.

43 pav. Kapo Nr. 66 diržas

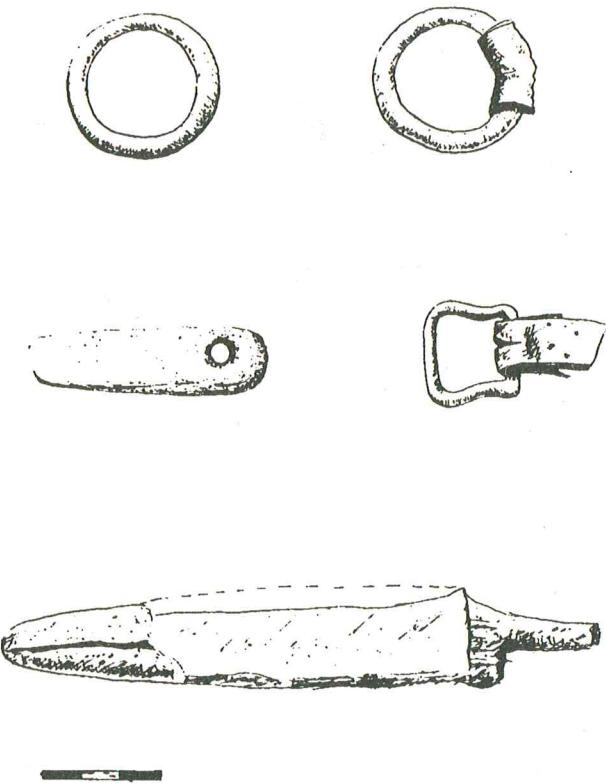
42 pav. Kapo Nr. 66 ikapės: 1 - ietigalis, 2 - peilis makštyse, 3 - virvutė, 4 - titnago skltė.

Ikapės. Ties kairės kojos pėda 7 cm į kairę nuo blaizdikaulio rastas geležinis plati ašmeninis 12 cm ilgio kirvis (A-234) 8,5 cm pločio ašmenimis, nukreiptais į kapo išorę. Kirvio penties aukštis - 4 cm, skylė kotui apvali, 3 cm skersmens, pats kotas buvo nukreiptas galvos link (41 pav.). Truputį aukščiau ir į šoną nuo kairiojo dubenkaulio guli sunykusios odinės piniginės - kapšelio liekanos. Piniginė buvo puošta žalvariniu žvaigždiniu 10 spindulių 4,5x4 cm dydžio apkalu (A-336) su ovaline 1,1x0,5 cm dydžio skylute viduryje (41 pav.). Į šoną nuo piniginės rastas geležinis įtveriamasis 15 cm ilgio peilis (A-335), gulėjės smaigaliu mirusiojo galvos link, ašmenimis į kapo išorę. Peilio ašmenų ilgis - 9,5 cm, plotis - 1,5 cm (41 pav.). Ties odinės piniginės liekanomis virš dubens rasti audinio fragmentai.

Kapas Nr. 66

40 cm gylje išryškėjo 200x70 cm dydžio duobė. Joje 100 cm gylje atsidengė sunykę bei medžių šaknų apardyt žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštelielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 270°. Kairė ranka sulenkta ir padėta plaštaka ant dešiniojo dubenkaulio, dešinė ranka sulenkta ir padėta plaštaka ant dubens vidurio (38 pav.). Griaučių ilgis - 167 cm. Mirusysis (25-30 metu vyras) palaidotas mediniame karste, nuo kurio ties kairiaja ranka išliko 2 cm storio lento liekanos.

Ikapės. 10 cm į kairę nuo kaukolės rastas geležinis įmovinis 23 cm ilgio ietigalis (A-337) trikampe 13 cm ilgio plunksna, nukreipta mirusiojo galvūgalio link. Ietigallo plunksnos plotis - 4 cm, įmovos skersmuo - 3 cm (42:1 pav.). Per juosmenį mirusysis sujuostas odi-

44 pav. Kapo Nr. 67 smulkios įkapės

niu 2,5 cm pločio diržu, apkaustytu 10 žalvarinių profiliuotų 2,5x2,5 cm dydžio skardelių (43 pav.). Diržo išliko 30 cm ilgio fragmentas, prie kurio ties dubenkauliu buvo prikabintas odinis kapšelis (rastos jo liekanos). Žalvarinė 3x3 cm dydžio profiliuotas šonais diržo sagtis rasta virš dešiniojo dubenkaulio (43 pav.). Ties diržo liekanomis dubens srityje rastos žymios audinio liekanos bei mazgu užmegzta virvutė (43 pav.). Ties dešiniuoju dubenkauliu rastos žymios odos liekanos. Čia, 8 cm žemiau diržo, išliko geležinis plokštėlis 7 cm ilgio sunykęs makščių apkallas (?) (A-341). 10 cm nuo jo kojų link rasta geležinė 5 cm ilgio abiem nulūžusiais galais yla (A-342), gulėjusi smaigaliu galvos link. Ties dešiniuoju šlaunikauliu žemiau dubens rastas geležinis kriauninis 9 cm ilgio sunykęs peilis (A-338), gulėjęs skersai kapo. Šalia jo rasta pailga titnaginė 3x1x0,2 cm dydžio skeltė (A-340) (42:4 pav.) bei 2 geležinės beformės apie 2,5x1,5 cm dydžio kniedės (A-339). Po kairiuoju dubenkauliu rastas geležinis kriauninis 20 cm ilgio peilis, gulėjęs smaigaliu į dešinijį šlaunikaulį. Peilis buvo įdėtas į medines makštis, apjuostas odiniu dirželiu (42:2 pav.). Peilio ašmenų ilgis - 13 cm.

Kapas Nr. 67

35 cm gylyje atsidengė 160x65 cm dydžio duobė. Joje 50 cm gylyje rasti labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas, ištiesoje padėtyje, galva 270°. Dešinė ranka sulenkta ir padėta ant

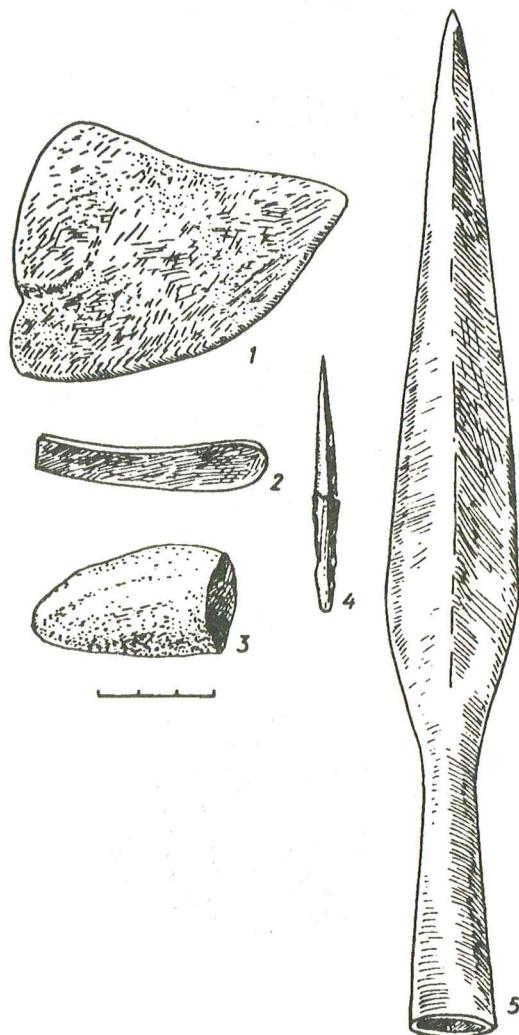
kairiojo dubenkaulio, kairės rankos padėtis neaiški (38 pav.). Kojas iki kelių suardė kapas Nr. 82, kaukolę suardė senkapio paviršiaus lyginimo darbai. Griaucių ilgis - 138 cm.

Kape palaidotas 30-40 metų vyras.

Įkapės. Dešinėje kaukolės pusėje rasta žalvarinė 3,8 cm skersmens 0,5 cm storio lankeliu grandis (A-345), prie kurios išliko 3 cm pločio odinio dirželio fragmentas (44 pav.). Kita analogiška grandis (A-346) irgi su odinio dirželio liekanomis rasta po diržo sagtini, gulėjusia maždaug kaukolės vietoje (44 pav.). Diržo sagtis (A-354) žalvarinė, trapecinė, 2,8x2,3 cm dydžio, profiliuotas šonais su 1,5 cm pločio odinio dirželio liekanomis (44 pav.). Sagties liežuvėlis nulaužtas. Atrodo, kad susuktas odinis diržas buvo įdėtas mirusiam galvos srityje kaip papildoma įkapė. 11 cm į dešinę nuo pirmosios diržo grandies rastas geležinis įverriamasis 15 cm ilgio peilis (A-347), gulėjęs ašmenimis kaukolės link, smaigaliu į mirusiojo kojas (44 pav.). Peilio ašmenų ilgis - 12,2 cm, plotis - 2 cm. Virš peilio gulėjo geležinė trikampė vienu lenktu šonu 8,5x7 cm dydžio plokštėlė (A-351) (apkaustas ?), smailesniu galu kojų link. Plokštėlės storis - 1 cm, jos paskirtis neaiški (45:1 pav.). Šalia plokštėlės rasta geležinė apvali smarkiai surūdijusi 4x3,5 cm dydžio diržo sagtis (A-352) (?). Šalia peilio rasti geležinio 7,5 cm ilgio 1,3 cm pločio lenktais ašmenimis skustuvo fragmentai (A-348) (45:2 pav.), beformis 3x3 cm dydžio titnago gabalėlis (A-350) (45:3 pav.), geležinė 8,5 cm ilgio yla (A-345) su medinio koto pėdsakais (45:4 pav.). Šalia plokštėlės išorinės pusės rastas akmeninis keturkampis plokštėlis 5,7x1,5x0,4 cm dydžio galastuvas (A-353), gulėjęs 0,6 cm skersmens skylute mirusiojo kojų link (44 pav.). Atrodo, jog visi šie dirbiniai buvo sudėti į kažkokią geležimi kaustytą dėžutę ir taip įdėti į kapą kaukolės dešinėje pusėje. Šalia kairiojo žastikaulio rastas geležinis įmovinis 32 cm ilgio trikampės formos 24 cm ilgio plunksna ietigalis (A-344), gulėjęs smaigaliu kaukolės link (45:5 pav.). Ietiglio plunksnos plotis - 4,2 cm, įmovos skersmuo - 3,3 cm. 10 cm į kairę nuo apatinio žandikaulio rasta stambi medžio anglis - greičiausiai laidojant atliktų ugnies apeigų liekana. Dubens srityje ant pirštikaulio rasta žalvarinio, padaryto iš apvalios vielos, žiedo dalis.

Kapas Nr. 68

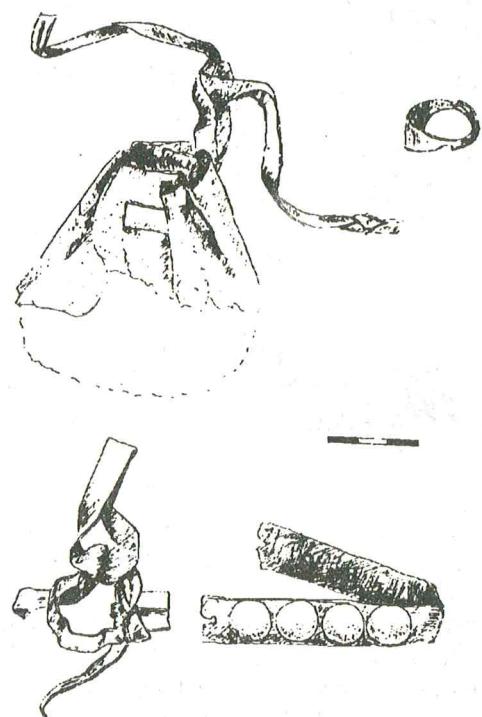
40 cm gylyje išryškėjo 240x70 cm dydžio duobė. Joje 75 cm gylyje rasti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas ant kairiojo šono, pusiau suriestoje padėtyje, galva 265°. Kairė ranka sulenkta smailiu kampu ir prispausta prie krūtinės, dešinė ranka irgi sulenkta smailiu kampu ir taip pat prispausta prie krūtinės. Kojos sulenkotos buku kampu per kelius, dešinės kojos pėda padėta per 15 cm į kairę nuo kairės kojos pėdos (38 pav.). Griaucių ilgis - 152 cm. Mirusysis (suaugęs

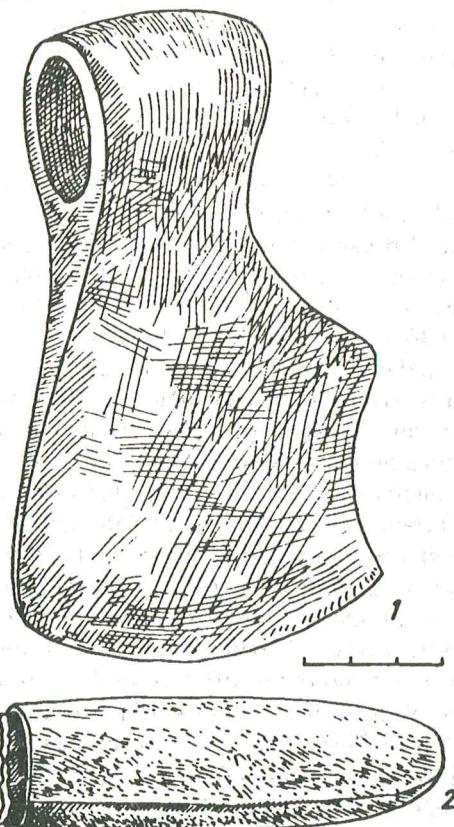
45 pav. Kapo Nr. 67 įkapės: 1 - neaiškus dirbinys, 2 - skustuvas, 3 - titnagas, 4 - yla, 5 - ietigalis.

vyras) palaidotas lentiniam karste, nuo kurio išliko žymios liekanos (apatinės karsto lento storis siekė 1,5 cm).

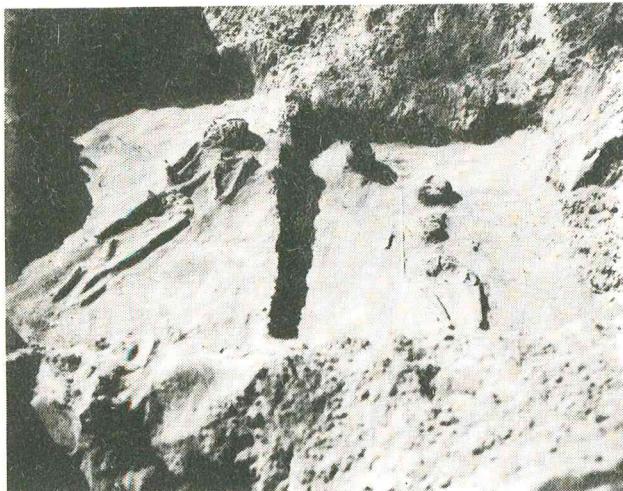
Įkapės. Kairės rankos išorinėje pusėje rastas žalvarinis užkeistais galais praplatinta priešakinė dalimi 2,2 cm skersmens žiedas (A-356) (46 pav.). 9 cm nuo jo kojų link rastas geležinis pentinis plačiaašmenis 14 cm ilgio kirvis (A-355) 8 cm pločio ašmenimis, nukreiptas kojų link kiek į kairijį šoną (47:1 pav.). Kirvio penties aukštis - 5 cm, skylė kotui apvali, jos skersmuo - 3,8 cm. Juosmens srityje mirusysis sujuostas odiniu 1,7 cm pločio diržu, puoštu 1,5 cm skersmens apvaliomis išlikusiomis žalvarinėmis skardelėmis (A-357) (46 pav.). Diržas mirusijį juosė du kartus, atstumas tarp abiejų diržo vių - 3-4 cm. Atrodo, kad mirusysis buvo tiesiog apjuostas šiuo diržu, nes atstumas tarp jo ir kaukolės - tik 34 cm. Ties šiuo diržu išliko žymūs audinio fragmentai. 4 cm į kaukolės pusę nuo dešiniojo rakti-

46 pav. Kapo Nr. 68 diržo bei kapšelio liekanos

47 pav. Kapo Nr. 68 įkapės: 1 - kirvis, 2 - skiltuvas (?) futliare.

48 pav. Kapai Nr. 69 ir 70 in situ

kaulio būta jđéta dar vieno, greičiausiai susukto diržo. Nuo jo čia išliko žalvarinė keturkampė profiliuotaš šonais 2,7x2,2 cm dydžio diržo sagtis, užsegimu nukreipta krūtinės link. Ties sagtimi irgi buvo odinio diržo liekanos. Kiek į kairę nuo dešiniosios rankos dilbio rastas geležinis įtveriamasis 23 cm ilgio peilis, guléjës smailiui kojų link. Peilis buvo jđetas į geležimi kaustytas makštis, buvo su apvalia 11 cm ilgio 2,5 cm skersmens rankena (18 pav.). Virš peilio guléjo odinis kapšelis, kurio viršutinë geriau išlikusi dalis buvo nukreipta kojų link (46 pav.). Ties kapšeliu rastas geležinis ovalinis skiltuvas (?), jđetas į labai surūdijusį geležimi kaustyta 10x3 cm dydžio futiliarą (47:2 pav.).

Kapas Nr. 69

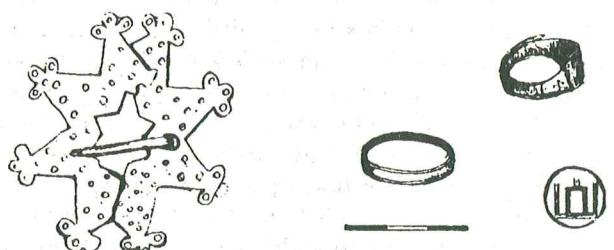
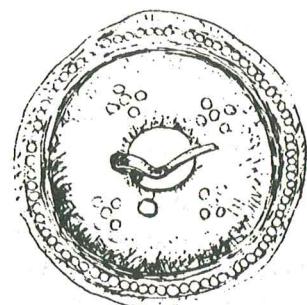
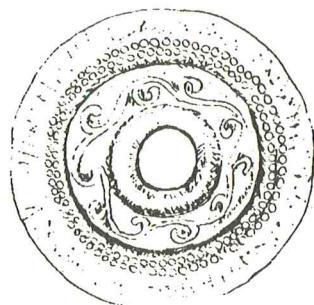
30 cm gylyje išryškéjo XX a. perkasimų apardyta duobë. Joje 70 cm gylyje rasti labai sunykë žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštieninkas, ištisstoje padétyje (?), galva 275° (48 pav.). Rankų padétis neaiški (38 pav.). Kojos iki kelių nuardytos duobës Nr. 10. Išlikusių griauciu ilgis - 115 cm.

Kape palaidota 20-25 metų moteris.

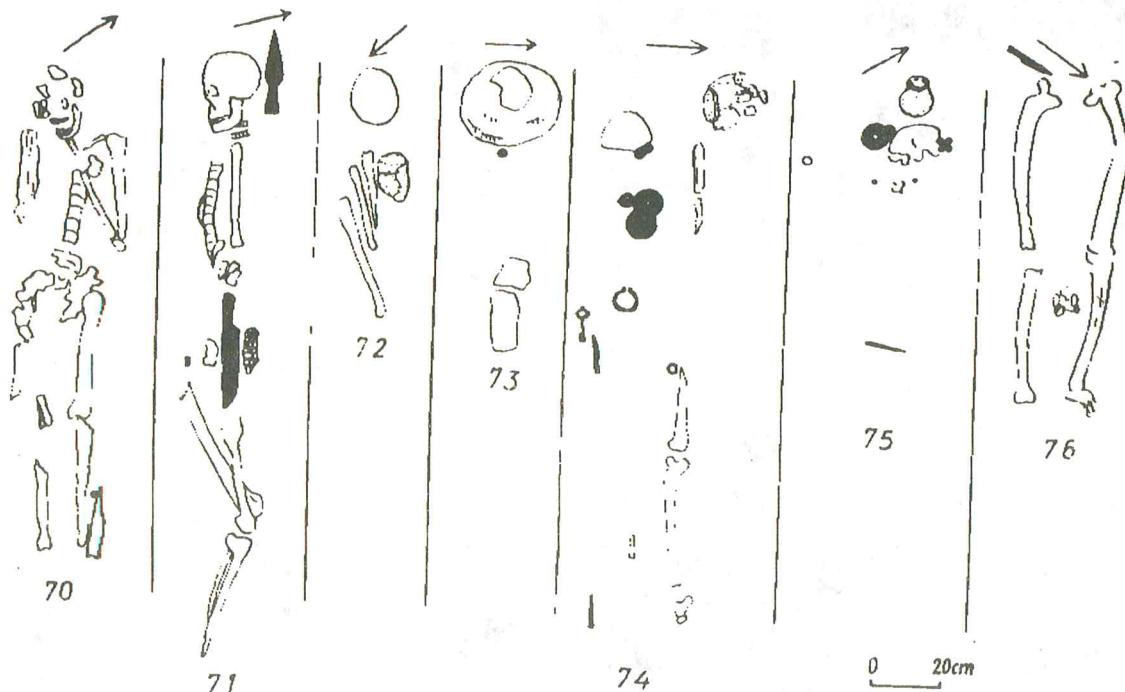
Įkapës. Kapo duobës dešiniajame galvûgalio kampe 26 cm nuo kaukolës pastatytas žiestas rusvos spalvos molinis puodas (A-358) (49 pav.). Puodo aukštis - 11 cm, angos skersmuo - 11 cm, dugno skersmuo - 8,5 cm, briaunos storis - 0,5 cm. Jo šonai ornamentuoti 3 eilutëmis nežymiai išpaustu vertikaliu brûkšnelių. Puodas buvo pripildytas tamsaus degësingingo smëlio. Jo rasta ir po puodu. 9 cm nuo kaukolës kojų link krūtinës srityje rasta žalvarinë žvaigždinë 8 spindulių, galuose užsibaigiančiu stilizuotais kryželiais, segë (A-359) (50 pav.) liežuvéliu į kairią pusę. Segës dydis - 6x5,3 cm, liežuvélio ilgis - 2,4 cm. Segë buvo perlùžusi į dvi dalis, kurios sukniedyotos. Greta šios segës kojų link rasta žalvarinë apskrita skardinë 7 cm skersmens segë (A-360) liežuvéliu į kairę pusę (50 pav.). Šalia jos, kojų link, rasta analogiška antra 8 cm

49 pav. Puodas iš kapo Nr. 69

50 pav. Kapo Nr. 69 įkapës

skersmens segė (A-361), kurios liežuvėlis irgi nukreiptas į kairę. Po šia sege rasta trečia analogiška skardinė segė (A-362) (50 pav.). Visų segių vidaus skyliūčių skersmuo - 1,3-1,4 cm. 20 cm kojų link nuo antrosios segės dešiniojo dubenkaulio srityje rastas žalvarinis juostinis su 2 ranteliais lankelio pakraščiuose 2x1,8 cm dydžio žiedas (A-363) (50 pav.). 18 cm aukščiau kairiojo dubenkaulio rastas ant pirštakaulio užmautas žalvarinis užkeistais galais praplatinta priešakine dalimi 1,7 cm skersmens žiedas (A-364) (50 pav.). 7,5 cm į dešinę krūtinės link nuo šio žiedo rasta unikali III tipo lietuviška moneta su dvigubais Gedimino stulpais ir Vytimi (N-1980) (50 pav.). Palaidojimo lygyje pasitaike pavienių degesių.

Kapas Nr. 70

30 cm gylje išryškėjo 160x70 cm dydžio duobė. Joje 60 cm gylje rasti sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštiejininkas, ištiesoje padėtyje, galva 305° (48 pav.). Kairė ranka sulenkta smailiu kampu ir padėta plaštaka ties kaklu, dešinė ranka irgi sulenkta smailiu kampu ir padėta plaštaka ties dešiniaja kaukolės puse (51 pav.). Dešinė koja apardyta duobės Nr. 12. Griaučių ilgis - 150 cm.

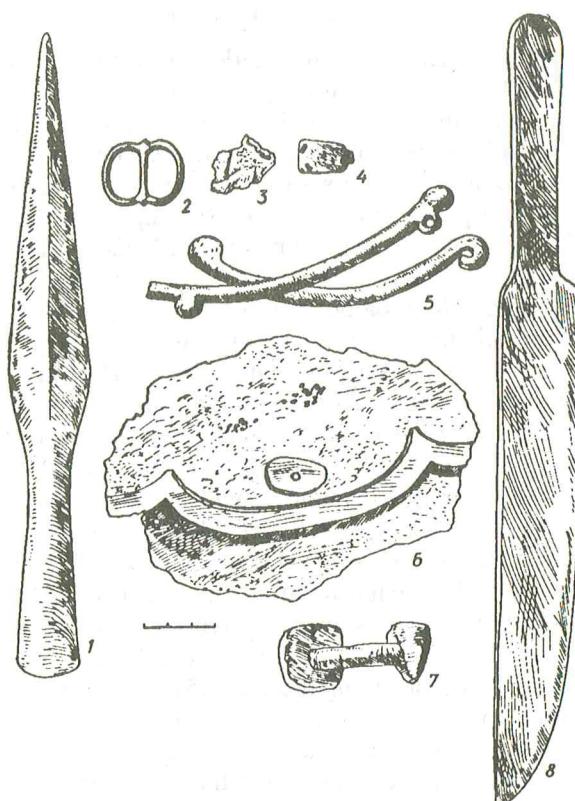
Kape palaidota 40-45 metų moteris. Iškapių nėra.

Kapas Nr. 71

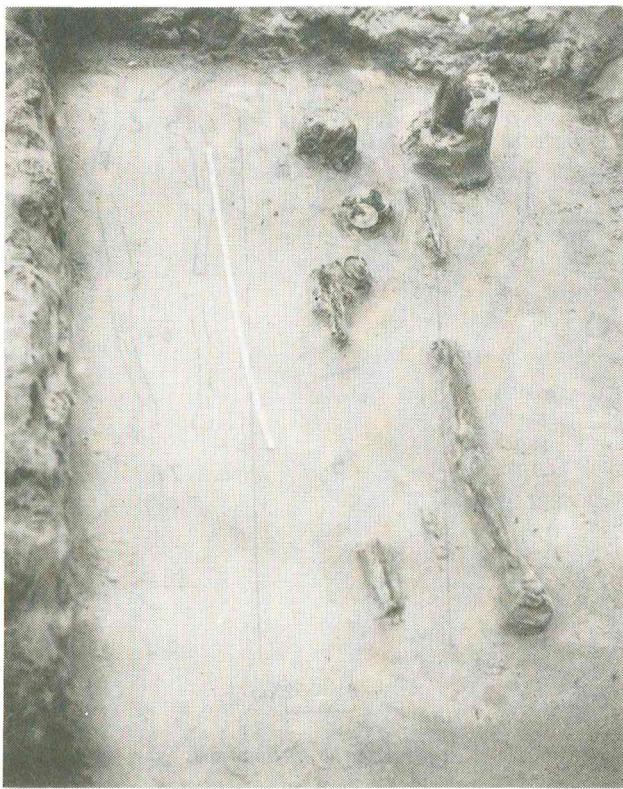
50 cm gylje išryškėjo 200x50 cm dydžio duobė. Joje 110 cm gylje atsidengė ažuolo šaknų kiek apardytį žmogaus griaučiai (19 pav.). Mirusysis palaidotas ant dešiniojo šono, ištiesoje padėtyje, galva 285°. Rankos ištiestos ir priglaustos prie šonų (51 pav.). Griaučių ilgis - 170 cm.

Kape palaidotas 18-20 metų vyriškis.

51 pav. Kapų Nr. 70-76 planai

52 pav. Kapo Nr. 71 iškapių: 1 - ietigalis, 2 - diržo sagis, 3 - titnagas, 4 - piniginės apkalas, 5-7 - neaiškūs dirbiniai, 6 - piniginės liekanos, 8 - kovos peilis.

53 pav. Kapas Nr. 74 in situ

Įkapės. 20 cm aukščiau palaidojimo lygio bei 5 cm aukščiau kaukolės viršaus ties jos pakaušio viduriu rastas geležinis įmovinis 27 cm ilgio ietigalis (A-365), trikampe 16,5 cm ilgio plunksna gulintis galvūgilio link. Ietigallo plunksnos plotis - 3,2 cm, įmovos skersmuo - 2,3 cm (52:1 pav.). Kairės alkūnės išorinėje pusėje rastas žalvarinis 1,7 cm skersmens žiedas užkeistais galais praplatinta priešakine dalimi (A-369). Ties kairiuoju šonu lygiagrečiai palaidojimui juosmens srityje rastas geležinis 35 cm ilgio kovos peilis (A-366), smaigaliu nukreiptas į kojas, ašmenimis - nugaros link (52:8 pav.). Peilio ašmenų ilgis - 23 cm, ašmenų plotis - 4,5 cm, nugarėlės storis - 0,5 cm. Peilio rankena yra ties juosmeniu. 5 cm žemiau šio peilio ties dešiniuoju dubenkauliu rastas balkšvo metalo alavinis (?) keturkampis 2x1,4 cm dydžio su 3 kniedėmis apkalėlis (A-367), smailėsne dalimi nukreiptas galvos link (52:4 pav.). Po pačiu kovos peiliu 5 cm žemiau jo rasta žalvarinė keturkampė užapvalintais kampais 3,4x3 cm dydžio diržo sagtis (A-368) su skirstikliu per vidurį (52:2 pav.). Šalia sagties rasta odinės piniginės dalis (52:6 pav.). Išlikusio fragmento dydis - 21x13 cm. Jo viduryje pritvirtintas žalvarinis ovalinis 2,5x2,2 cm dydžio apkallas (A-370). Po oda, greičiausiai sudėti į šią piniginę, rasti geležinis ovalinis 6x3,8 cm dydžio skiltuvas, gulėjės lygiagrečiai palaidojimui, geležinis nežymiai lenktas 10,5 cm ilgio 1,3 cm pločio skustuvas su makščiu pėdsakais, du neaiškios paskirties, kiek lenkti, sulipę į krūvą

54 pav. Kapo Nr. 74 įkapės: kabučiai, karoliai, žiedas, verpstukas ir apyrankė

ir surūdiję 12,5 cm ir 11 cm ilgio ir 1 cm storio geležiniai dirbiniai (52:5 pav.); du neaiškios paskirties geležiniai dirbiniai, kurių vienas - 5,8x3,2x1,7 cm dydžio - primena kabli (52:7 pav.), bei beformis 3x2 cm dydžio titnago gabalėlis (A-371) (52:3 pav.). Dubens srityje išliko audinio fragmentų.

Kapas Nr. 72

60 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai sunykę griauciai. Mirusysis palaidotas aukštielininkas (?), galva 140°. Rankų padėtis neaiški (51 pav.). Griauciai apardyti kapo Nr. 68, išlikusių jų dalių ilgis - vos 66 cm.

Kape palaidota jauna moteris.

Įkapės. Krūtinės srityje rastos 3 stambesnės žiesto molinio puodo šukės, priklausiusios vienam puodui. Puodas buvės apie 13,4 cm aukščio, 11 cm skersmens, anga - 0,8 cm storio briauna, 0,7-0,9 cm storio sienelėmis (A-372) (33:1 pav.). Petelių srityje puodas puoštas 9 lygiagrečių linijų, kurias kerta banguota linija, ornamentu.

Kapas Nr. 73

40 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė beveik visai sunykę žmogaus kaulų fragmentai. Sprendžiant pagal kaukolę, mirusysis buvo paguldytas galva 290° (51 pav.). Palaidojimo gylyje, 34 cm nuo kaukolės, kojų link rasti du plokščiašoniai lauko akmenys - 14x9x6 cm ir 19x16,5x9,5 cm, išsidėstę vakarų-rytu kryptimi.

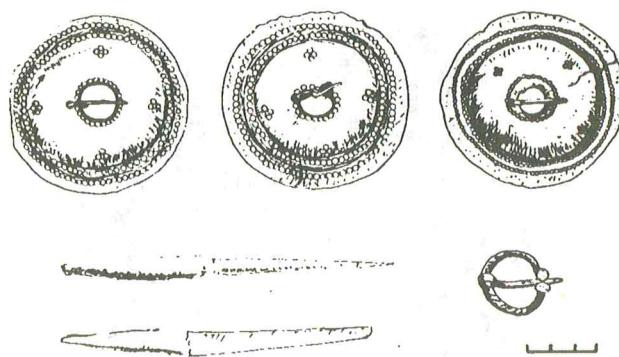
Įkapės. 2 cm nuo kaukolės kojų link rastas Žečpos-politos 1585 m. Stepono Batoro Rygos šilingas (N-1981).

Kapas Nr. 74

50 cm gilyje išryškėjo 220x80 cm dydžio duobė. Joje 80 cm gilyje rasti labai sunykę žmogaus griauciai. Mirusysis palaidotas aukštelninkas, ištiesoje padėtyje, galva 280° (53 pav.). Dešinė ranka sulenkta per alkūnę ir padėta ant kairiojo dubenkaulio, kairės rankos padėtis neaiški (51 pav.). Griaucių ilgis - 140 cm.

Kape palaidota suaugusi moteris.

Įkapės. 20 cm į kairę nuo kaukolės, 10 cm aukščiau palaidojimo lygio rastas gulintis ant šono viršumi į kapo išorę sudužęs molinis žiestas puodas (A-373). Viršutinės puodo dalies šukių nebuvo, tad atrodo, kad puodas buvo apdaužytas laidotuvų apeigų metu ir tik po to įmestas į kapą. Puodo dugno skersmuo - 13 cm, didžiausias išlikęs skersmuo - 20 cm, didžiausias išlikęs aukštis - 7 cm, sienelių storis - 0,6-1 cm (33:3,5 pav.). Tarp puodo ir kaukolės rasta daug degesių. Mirusiosios kaklo srityje rasta karolių apvara, kuri susidėjo iš 5 mažų pilkų karoliukų ir 2 žalvarinių žvangučių (A-374-A-381-A-383) (54 pav.). Karoliukų skersmuo - 0,5 cm, aukštis - 0,3 cm, žvangučių atitinkamai - 1,1-1,2 cm ir 1,9-2,1 cm. Jie abu turi kryžinę išpjovą bei į vidų įdėtus akmenukus. 12 cm nuo žvangučių kojų link krūtinės srityje rasta 8 cm skersmens žalvarinė apskrita skardinė segė (A-382). Po ja gulėjo apversta analogiška antra 7,7 cm skersmens segė (A-384) bei kojų link, kiek uždengusi pirmają segę, - 8 cm skersmens trečioji tokia pat segė (A-385) (55 pav.). Visų segių skyliučių skersmuo - 1-1,3 cm, liežuvélių ilgis - 2-2,3 cm. 1 cm į dešinę nuo pirmosios segės rasta žalvarinė pasaginė miniatiūrinė segė (A-386), apversta aguoniniais galais žemyn, liežuvéliu į dešinę (55 pav.). Segės dydis - 2,9x2,6 cm. 15 cm nuo trečiosios skardinės segės kojų link ant dešiniosios rankos dilbio rasta užmauta juostinė apyrankė (A-389) užriestais, taškučiais ornamentuotas galais (54 pav.). Jos dydis - 7x6 cm, kaklelio plotis - 1,1 cm, galuose - 0,8 cm. 5 cm į dešinę nuo apyrankės rastas žalvarinis simbolinis 9,5 cm ilgio raktas (A-388) rombine galvute galvos link, rakinimo ąsele į dešinę (54 pav.). 0,5 cm į kairę nuo raktos rastas geležinis įtveriamasis 13,5 cm ilgio peilis (A-392), gulėjęs smaigaliu į kojas, ašmenimis į kapo vidų (55 pav.). Peilio ašmenų ilgis - 9,5 cm, plotis - 1,2 cm. Virš raktos rastas žalvarinis pakabutis-gulbė (A-387), gulintis galva į kapo vidų (54 pav.). Pakabučio dydis - 5x4,6 cm, storis - 0,25 cm. Ant raktos ir pakabučio išliko užnerto odinio dirželio liekanos. Po peiliu 4 cm kojų link nuo raktos rausvo akmens cilindrinis 2,4 cm skersmens verpstukas (A-390) (54 pav.). Verpstuko aukštis - 1,5 cm, skyliutės skersmuo - 1 cm.

55 pav. Kapo Nr. 74 segės, peilis ir yla

56 pav. Kapas Nr.75 in situ

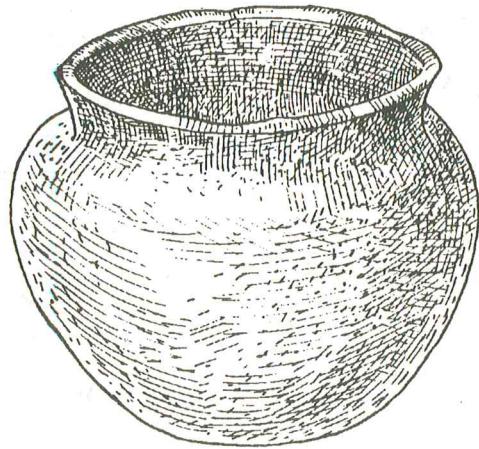
Kairiojo šlaunikaulio vidinėje pusėje žemiau dubens rastas žalvarinis juostinis užkeistais galais ornamentuotas įkartomis 2,1 cm skersmens žiedas (A-391) (54 pav.). Į dešinę nuo dešiniojo blauzdikaulio rasta geležinė 13 cm ilgio yla (A-393), gulėjusi smaigaliu kojų link (55 pav.). Krūtinės ir dešiniojo dubenkaulio srityje išliko audinio fragmentas.

Kapas Nr. 75

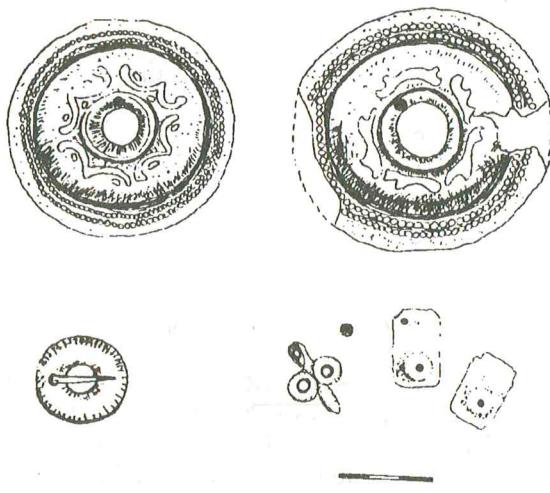
50 cm gilyje maišytame smėlyje atsidengė labai suardytu žmogaus griauciai (56 pav.). Kapo orientacija pagal kaukolę - 300° (51 pav.).

Kape palaidota moteris.

Įkapės. 2 cm nuo kaukolės galvūgalio link pastatytas neornamentuotas puodas (57 pav.). Puodo aukštis - 9 cm, dugno skersmuo - 8,5 cm, angos skersmuo - 9 cm, briaunos storis - 0,4 cm. Po kaukole rastos 2 žalvarinės keturkampės 2,2x1,5 cm dydžio skardelės su skylytėmis - greičiausiai apgalvio dalys (58 pav.). Į dešinę nuo kaukolės rasta apskrita skardinė 7,2 cm skersmens segė (A-395), po kuria buvo antra 8,2 cm skersmens analogiška, tik apversta išgaubimu į apačią segė. Segių skyliučių skersmuo - 1,2 cm. 11 cm nuo segių kojų link rasta kaklo apvara, kuri susidėjo iš žalvarinio kryžiaus formos 2,9x1,9 cm dydžio skirstiklio-pakabučio bei pilkšvo cilindrinio 0,5 cm skersmens, 0,2 cm

57 pav. Puodas iš kapo Nr. 75

58 pav. Kapo Nr. 75 jkapės

aukščio karolio (A-400-A-401) (58 pav.). 19 cm į dešinę nuo skardinių segių rasta žalvarinė apskrita lieta 2,8 cm skersmens segė (A-397), 2,1 cm ilgio liežuvėliu nukreipta į dešinijį šoną (58 pav.). Prie segės išliko audinio fragmentas. 42 cm nuo kaukolės kojų link rasta geležinė 10 cm ilgio abiem nulūžusiais galais yla (A-402), gulėjusi smaigaliu į dešinijį šoną (58 pav.).

Kapas Nr. 76

50 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai apardyti žmogaus griaučiai. Sprendžiant pagal išlikusias kojas, mirusysis buvo palaidotas aukštielninkas, ištis-toje padėtyje, galva 240° (51 pav.). Galvos, rankų ir liemens griaučius suardė kapas Nr. 77. Išlikusių griaucių ilgis - 98 cm.

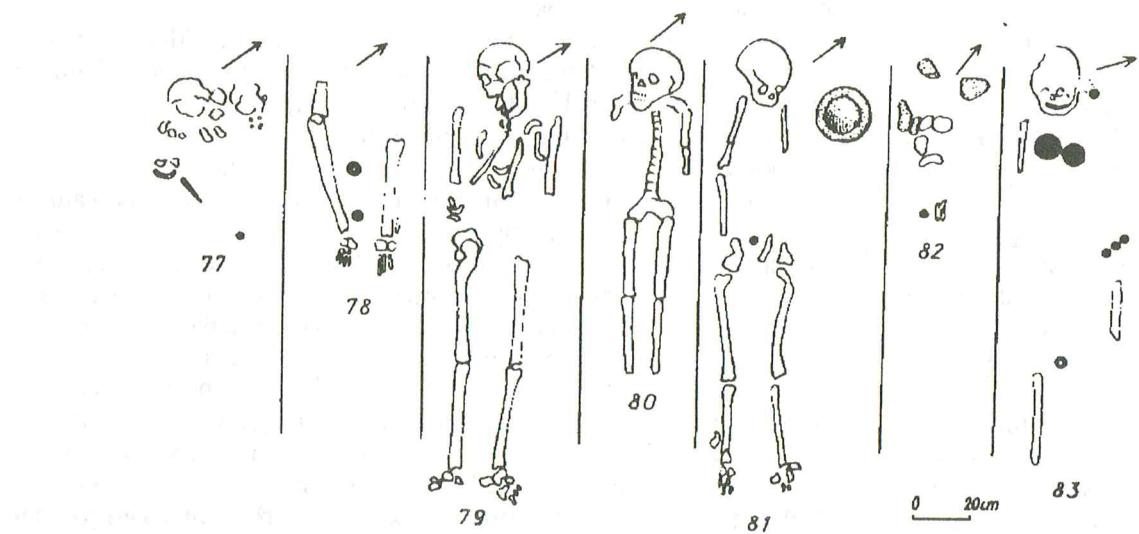
Kape palaidotas suaugės asmuo.

Įkapės. 10 cm nuo dešiniojo šlaunikaulio klubo sąnario galvos link rastas labai sunykęs 1,5 cm pločio ašmenimis geležinis peilis (A-403), ties kuriuo buvo išlikę audinio fragmentai.

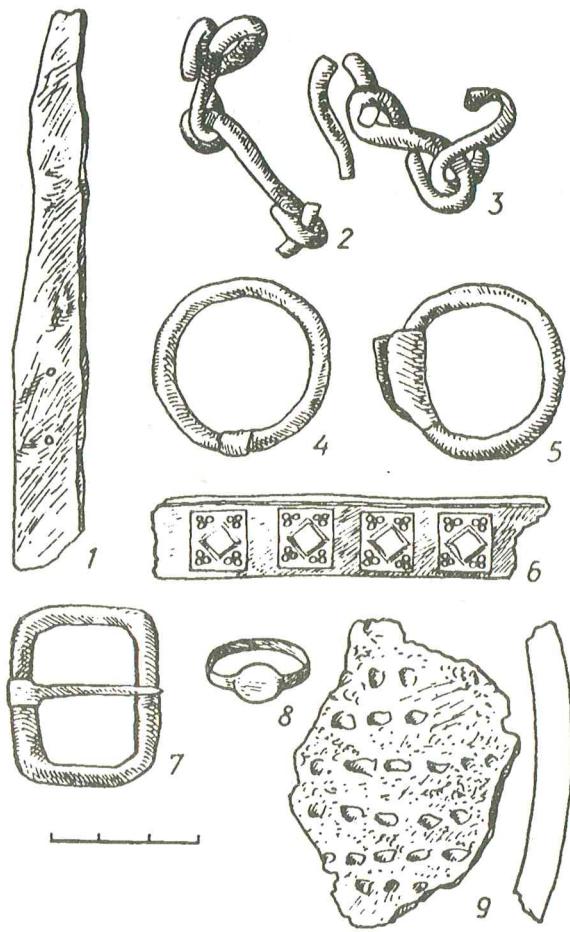
Kapas Nr. 77

50 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė labai apardyti ir sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis orientuotas 310° (59 pav.). Išlikusių griaucių ilgis - 100 cm.

Įkapės. Kaukolės kairėje pusėje rasta 5,5x3,5x1,5 cm dydžio geležinė grandinėlė (60 pav.). I kairę nuo apatinio žandikaulio kojų link rastas geležinis kriauninis 11,5 cm ilgio abiem nulūžusiais galais peilis (A-404), gulėjės ašmenimis žemyn, viršune - į apatinį žandikaulį (60:1 pav.). Peilio ašmenų plotis - 1,4 cm. 20 cm į kairę nuo peilio tarp kaukolės skeveldrų rasta geležinė sunykusi 9x2,2 cm dydžio grandinėlė (A-405) (60:2,3 pav.). 30 cm nuo apatinio žandikaulio kojų link rastas 1600 metų Žečpospolitos Zigmanto III Vazos Rygos šilingas (N-1982).

59 pav. Kapų Nr. 77 - 83 planai

60 pav. Kapų Nr. 77,78,85,87 įkapės: 1 - 3 - k.Nr. 78,
4 - 5 - k. Nr. 77, 6 - 8 - k. Nr. 87, 7 - k. Nr. 85,
9 - atsitiktinis dirbinys iš perkasos 11.

Kapas Nr. 78

70 cm gylyje išryškėjo 200x80 cm dydžio duobė. Joje 120 cm gylyje rasti labai apardytí žmogaus griaučiai. Sprendžiant pagal išlikusias kojas, mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 280° (59 pav.). Visus griaučius iki kojų kelių nuardė duobė Nr. 13. Išlikusių griaučių ilgis - 70 cm.

Kape palaidotas suaugęs asmuo.

Įkapės. Tarp blauzdikaulių, 5 cm žemiau kelių bei 7 ir 10 cm atstumu nuo dešiniojo bei kairiojo blauzdikaulių rasta žalvarinė apvali 3,7 cm skersmens grandis (A-408) su odinio dirželio liekanomis (60:5 pav.). 13,5 cm nuo jos kojų pėdų link, 4,5 cm į kairę nuo dešiniojo blauzdikaulio, irgi tarp kojų, rasta antra analogiška grandis (A-409) (60:4 pav.). Grandžių lankelių storis - 0,5 cm, dirželio plotis - 2,5 cm. Matyt, tarp mirusiojo kojų buvęs padėtas susuktas odinis diržas. 80 cm gylyje nuo žemės paviršiaus bei 40 cm aukščiau palaidojimo lygio kapo sampile rastos 5 juodos žiesto puodo šukės (A-407) (33:2 pav.). Puodas puoštas

kombiniuotu laužytos bangelės, lygiagrečių linijų bei paprastos bangelės ornamentu. Jo angos skersmuo - 13 cm, briaunos storis - 0,8 cm, sienelių storis - 0,5-0,6 cm.

Kapas Nr. 79

70 cm gylyje išryškėjo 200x75 cm dydžio duobė. Joje 120 cm gylyje atsidengė apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 310°. Abi rankos sulenkotos smailiais kampais ir padėtos plaštakomis pasmakrėje (59 pav.). Griauciu ilgis - 167 cm.

Kape palaidota 20-25 metų moteris.

Įkapės. Vienas kairės pusės šonkaulis buvo nežymiai pažaliauvięs, tarp šlaunikaulių rastas mažytis odos gabalėlis.

Kapas Nr. 80

45 cm gylyje išryškėjo 120x40 cm dydžio duobė. Joje 65 cm gylyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 310°. Rankų padėtis neaiški (pav. 59). Griauciu ilgis - 115 cm.

Kape palaidotas 3-4 metų vaikas. Įkapių néra.

Kapas Nr. 81

60 cm gylyje išryškėjo 190x100 cm dydžio duobė. Joje 90 cm gylyje atsidengė sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiesoje padėtyje, galva 330° (20 pav.). Abi rankos sudėtos ant dubens (59 pav.). Griauciu ilgis - 130 cm.

Kape palaidotas 8-9 metų vaikas.

Įkapės. 14 cm į kairę nuo kaukolės rastas pastatytas palaidojimo lygyje molinis puodas (A-410). Puodas, atrodo, buvo tik apžiestas, blogai išdegta, labai trapios masës. Jo aukštis - 16 cm, didžiausias skersmuo - 21 cm, angos skersmuo - 16 cm, dugno skersmuo - 13 cm, briaunos storis - 0,7 cm, sienelių storis - 0,6-0,9 cm (31:1 pav.). Aukščiau dubens pilvo srityje rastas Žygimanto I lietuviškas 1513 metų pusgräis (N-1983). Išorinéje dešiniojo blauzdikaulio pusėje netoli pédos rastas serių (?) gnužulas. Dubens srityje rastas audinio fragmentas.

Kapas Nr. 82

70 cm gylyje maišytame smelyje atsidengė beveik visai sunykę žmogaus griaučių fragmentai. Pagal kaukolių mirusiojo orientacija 320° (59 pav.). Mirusysis (vaikas) palaidotas lentiniame karste, kurio išliko mažytis fragmentas. Palaidojimo lygyje karstą rėmė 4 lauko akmenys, kurių dydžiai nuo 8x5x3 cm iki 15x8x6 cm.

Įkapės. 16 cm nuo kaukolės kojų link rastas Žečpospolitos Zigmanto III Vazos Rygos šilingas (N-1984). Dubens srityje išliko audinio fragmentas.

Kapas Nr. 83

90 cm gylyje iškart po šiuolaikine šiukšlių duobe atsidengė apardytí ir sunykę žmogaus griaučiai.

Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 290°. Rankų padėtis neaiški (59 pav.). Kairė koja iki kelio nuardyta duobės Nr. 12. Griaučių ilgis - 146 cm.

Kape palaidota 25-30 metų moteris.

Įkapės. Kaukolės kairėje pusėje rastas žalvarinis 6,5 cm ilgio auskaras su dviem prikabintais žvangučiais (A-413) (61 pav.). Dešiniojoje kaukolės pusėje rastas kito auskarė ūždarinis 2,3x2,2 cm dydžio žiedelis su asele (A-414) (61 pav.). 5 cm žemiau šio žiedelio rastas sidabrinis 1 cm skersmens apvalus uždaras žvangučis (A-417) (61 pav.). Kaklo srityje rastos karolių vėriinių liekanos - 2 žalvariniai žvangučiai, žalvarinė plokštėlė, 2 karoliai (A-415-A-416; A-418) (61 pav.). Žvangučiai 2,2 cm aukščio, 1,2 cm skersmens su kryžiaus formos išpjovomis bei akmenukais viduje. Karoliai balti, cilindriniai 0,7 cm skersmens, 0,35 cm dydžio. 10 cm nuo kaukolės kojų link ant krūtinės rasta žalvarinė skardinė apskrita 7,8 cm skersmens iškilimui žemyn segė (A-411) (61 pav.). Ties sege išliko audinio fragmentai, 3 cm į kairę nuo šios segės rasta antra analogiška segė (A-412) (61 pav.). Segių skylyčių skersmuo - 1-1,2 cm. Virš kairiojo dubenkaulio rasti 2 žalvariniai 1,4 cm skersmens skrituliukai bei 1 cm skersmens apvali cilindrinė žiedo akutė (A-420-A-422). Paties žiedo kape nebuvo. Tarp kojų, kelių lygyje, rastas užmautas ant pirštakaulio antras žalvarinis juostinis 2,1 cm skersmens žiedas su paplatinta priešakine dalimi (A-419) (61 pav.).

Kapas Nr. 84

40 cm gylyje išryškėjo 130x80 cm dydžio duobė. 50 cm gylyje joje atsidengė 130x31 cm dydžio karsto kontūrai, o 70 cm gylyje - apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 290°. Rankos ištestos ir padėtos prie šonų (61 pav.). Griaučių ilgis - 67 cm.

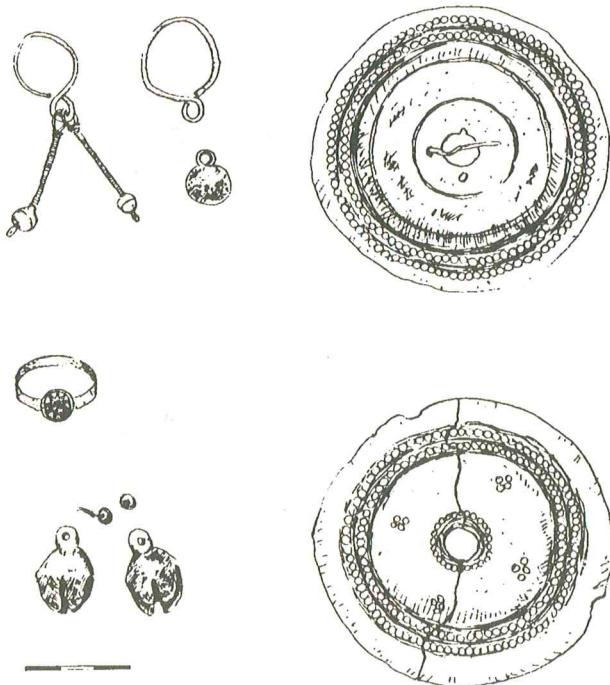
Kape palaidotas 4,5-5 metų vaikas.

Įkapės. Į kairę nuo kairiojo dubenkaulio ties kairosios rankos pirštais rastos 3 į krūvelę sudėtos Švedijos monetos (N-1985-N-1987). Tai Kristinos Rygos šilingas, Karolio XI Livonijos šilingas bei Karolio X Gustavo 1655 m. Livonijos šilingas.

Kapas Nr. 85

40 cm gylyje išryškėjo 60 cm pločio neaiškaus ilgio duobė. Joje 60 cm gylyje atsidengė apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, galva 310°. Abi rankos sulenkotos smailiais kampais ir padėtos plaštakomis prie apatinio žandikaulio. Dešinė koja per kelj sulenkta stačiu kampu ir užkelta ant kairosios kojos kelio, permetant dešinijį kelj į kairiąjį kairės kojos pusę. Kairė koja irgi kiek sulenkta per kelj. Abi kojos yra 20 cm aukščiau už galvą (62 pav.). Koju pėdos nuardytos lyginant paviršių. Išlikusių griaučių ilgis - 162 cm.

Kape palaidotas virš 55 metų vyras.

61 pav. Kapo Nr. 83 įkapės

Įkapės. Kairėje krūtinės pusėje, 5 cm į dešinę nuo kairiojo žastikaulio vidurio, 18 cm nuo kaukolės kojų link rasta geležinė keturkampė 3,5x3,1 cm dydžio sagitis (A-423), gulėjusi liežuvėliu įdešinijį žastikaulį (60:7 pav.).

Kapas Nr. 86

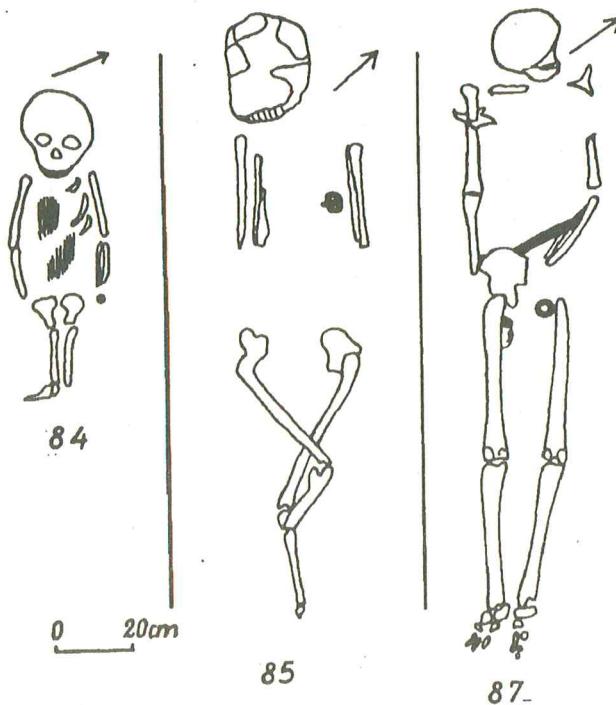
80 cm gylyje maišytame smėlyje rasta 20-25 metų moteriai priklausanti kaukolė, gulėjusi 315°. Pats kapas visiškai suardytas, statant cementinį stulpą, žymintį Bečių senkapį. Įkapių néra.

Kapas Nr. 87

100 cm gylyje maišytame smėlyje atsidengė apnykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas kniūbsčias, ištiestoje padėtyje, galva 305° (14 pav.). Kairioji ranka ištesta ir priglausta prie kairiojo šono, dešinė ranka sulenkta buku kampu ir padėta plaštaka po pilvu, kiek aukščiau dubens. Kaukolė kiek pasukta į dešinę, koju pėdos suglaustos (62 pav.). Griaučių ilgis - 172 cm.

Kape palaidotas 40-45 metų vyras.

Įkapės. Mirusijį ties rankų dilbiu juosia odinis 1,2 cm pločio diržas (A-424), kaustytas žalvarinėmis keturkampėmis 1,1x1,1 cm dydžio skardelėmis. Išlikusio diržo ilgis - 29 cm (60:6 pav.). Kairiojo šlaunikaulio vidinėje pusėje žemiau dubens rastas beformis 2,8x1,1 cm dydžio titnago gabalėlis (A-428), žalvarinis plokščia ovaline priešakine dalimi 2,1 cm skersmens žiedas (A-425) (60:8 pav.), neaiškaus beformio geležinio dirbinio dvi dalys (A-427) (jų dydis 5x2,5x1 cm bei 6x2,8x1,5 cm). Visa tai, matyt, buvo sudėta į neįsilikusį odinį kapšiuką-piniginę. 3 cm į kairę nuo dešiniojo šlaunikaulio, žemiau dešiniojo dubenkaulio rasta geležinė apvali 4,3 cm skersmens diržo sagitis (A-426).

62 pav. Kapų Nr. 84,85,87 planai

Kapas Nr. 88

110 cm gylyje maišytame smėlyje su degesių ir smulkiai angliukų priemaišomis rasta žmogaus kaukolė, gulinti veidine dalimi aukštyn kick į dešinę pusę 240°. Likusieji griaučiai nuardytini bulviarūsio. Mirusysis buvo palaidotas ažuoliniam karste, nuo kurio ties kaukole išliko pėdsakai. Kape palaidotas vyras.

Įkapės. 8 cm atstumu į kairę nuo kaukolės rastas geležinis įmovinis 17,6 cm ilgio ietigalis, 9,2 cm ilgio plunksna nukreiptas galvūgalio link. Ietigalio plunksnos plotis - 2,3 cm, įmovos skersmuo - 2,5 cm.

Kapas Nr. 89

90 cm gylyje išryškėjo 140x60 cm dydžio duobė. Joje 90 cm gylyje rasti smarkiai apardytini žmogaus griaučiai. Mirusysis (vyras) palaidotas galva 250° lentiniame pušinių lentų karste, kurio galai buvo sunerti ažuolinių vinių pagalba. Galvos ir liemens griaučius nuardė bulviarūsis.

Įkapės. Ant dubenkaulio rastos 2 geležinės apvalios grandys, padarytos iš apvalaus skerspjūvio 0,5 cm storio vielos. Grandžių skersmuo - 4,1 ir 3,5 cm. Ten pat rasta 2,7x2,4 cm dydžio geležinė diržo sagitis. Prie griaučių pastebėta daug degesių ir pušies anglų.

Kapas Nr. 90

60 cm gylyje išryškėjo 220x80 cm dydžio duobė, kuriuoje matėsi angliukų ir smulkiai degesių. Joje 120 cm gylyje surasti labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 290°. Abi rankos per alkūnes kick sulenkotos, plaštako-

mis padėtos ant dubens kaulų. Griaučių ilgis - 182 cm.

Įkapių nėra.

Kapas Nr. 91

40 cm gylyje išryškėjo 220x70 cm dydžio duobė. Joje 120 cm gylyje rasti žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 280°. Abi rankos per alkūnes kick sulenkotos ir padėtos plaštakomis ant dubens kaulų. Griaučių ilgis - 178 cm. Mirusysis buvo palaidotas ažuoliniam karste, nuo kurio ties dešiniuoju blaždikauliu išliko žymesnės liekanos.

Įkapės. Kaukolės dešinėje pusėje jau kiek po pačia kaukole rasti sunykę medinių kriaunų su geležinio peilio likučiais fragmentai bei labai sunykusi geležinė diržo sagitis. Prie dešiniosios rankos žastikaulio rastas mėlynas smiltainis 7,4x2,1x0,7 cm dydžio galastuvas su skyline pakabinimui viename gale.

Kapas Nr. 92

60 cm gylyje išryškėjo 200x60 cm dydžio duobė. Joje 80 cm gylyje atsidengė labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva 230°. Abi rankos ištiestos pagal šonus. Griaučių ilgis - 138 cm. Mirusysis palaidotas karste, nuo kurio dešinėje pusėje išliko lenta su sidabruotais kūgio formos 0,5 cm skersmens bei 0,5 cm aukščio apkalėliais. Apkalėliai išsidėstę eilute nuo kaukolės iki kojų.

Kape palaidotas 11-13 metų vaikas.

Įkapės. 5 cm į dešinę nuo kaukolės rasta sidabrinė 1,9 cm skersmens moneta, kurios vienoje pusėje pavaizduota karūna, kitoje - lenkų erelis. P. Baleniūnas šią monetą skiria Kazimierui Jogailaičiui ir datuoja XV a. I puse. E. Ivanausko duomenimis, tai greičiausiai Kazimiero Jogailaičio lenkiškas pusgrašis. Kadangi moneta neišliko, jos priklausomybė nėra tvirtai nustatyta. 28 cm nuo apatinio žandikaulio kojų link dešiniosios rankos žastikaulio išorinėje pusėje rastas geležinis 19,5 cm ilgio peilis, gulėjęs smaigaliu kojų link ašmenimis į išorę. Peilio ašmenų ilgis - 12 cm, ašmenų plotis - 1,3 cm. Ant kairiosios rankos piršto ant kairiojo dubenkaulio rastas žalvarinis 1,9 cm skersmens truputį platėjančiu priekiu žiedas. Prie griaučių pastebėta daug smulkiai angliukų.

Kapas Nr. 93

60 cm gylyje maišytame smėlyje rasti labai sunykę žmogaus griaučiai. Mirusysis (vaikas) palaidotas galva 300°. Įkapių nėra.

ATSITIKTINIAI RADINIAI IŠ SUARDYTŲ KAPŲ

E. Volterio nupirkti radiniai (VDKM Inv. Nr. 905:1-10) (1 pav.)

1. Kirvis geležinis pentinis placiaašmenis su apvalia skyle kotui. Kirvio ilgis - 12 cm, ašmenų plotis - 6,3 cm, penties ilgis - 4,5 cm, skylės kotui dydis - 3,5x3 cm.

2. Pentinas geležinis su 6 spyglių 3,8 cm skersmens žvaigždute 6,1 cm ilgio ataugos gale. Pentino dydis -

15,5x7,5 cm, lankelis ornamentuotas įstrižomis įkartomis, galuose po 2 auseles su skylutėmis dirželiui įverti.

3. Pentinas geležinis su 8 spylgių 4,3 cm skersmens žvaigždute 3 cm ilgio ataugos gale. Pentino dydis - 13x8,5 cm. Vieno lankelio pusė nulaužta, kitos gale 2 skylutės dirželiui įverti.

4. Segės žalvarinės skardinės 2 fragmentai bei 2,5 cm ilgio liežuvėlis.

5. Segė žalvarinė pasaginė atriestomis žalčio formos galvutėmis pusapvalio skersinio pjūvio lankeliu, pašuoštu sukimo imitacija. Segės dydis - 4,85x4,6 cm, liežuvėlio ilgis - 2,7 cm.

6. Apyrankės žalvarinės juostinės atriestais galais pusė, ornamentuota įstrižomis įkartėlėmis. Lankelio plotis - 1,1 cm.

7. Žiedas žalvarinis iš 4 vielų pinta priešakine dalimi. Skersmuo - 2,9x2,8 cm.

8. Žvangučius žalvarinis kryžiaus formos išpjova su akmenuku viduje. Aukštis - 2,3 cm, plotis - 1,2 cm.

9. Žvangučius žalvarinis kryžiaus formos išpjova su beforme skylute šone. Aukštis - 2,3 cm, plotis - 1,5 cm.

10. Pakabutis žalvarinis rombo formos su per pusę nulaužta keturkampe plokštete užkabinimui. Pakabučio dydis - 5x3,7 cm, jis ornamentuotas kryžiumi įmuštais 5 taškučiais.

Veprių visuomeniniame etnografijos muziejuje saugomi radiniai (3 pav.).

11. Pakabutis žalvarinis žirgo formos, plokščias, ažūrinis, su 2 prikabintais žvangučiais. Pakabučio dydis - 3,9x4,2 cm, storis - 0,25x0,4 cm. Prie 2 priekinių žirgo kojelių (jos su skylutėmis) prikabinta po 2,8 cm aukščio 1,8 cm skersmens žvangučių su kryžiaus formos išpjovomis bei akmenukais viduje. Bendras pakabučio aukštis - 7,7 cm.

12. Raktas žalvarinis, rombo formos galvute, sukimo imitacija puoštu koteliu. Rakto ilgis - 7,2 cm, rakinimo ąselė ažūrinė, 1,5x1,2 cm dydžio su atlenkimu į šoną.

13. Raktas žalvarinis rombo formos galvute, sukimo imitacija puoštu koteliu. Rakto ilgis - 8,6 cm, rakinimo ąselė su ažūrine imitacija, 2x1,6 cm dydžio su atlenkimu į šoną.

14. Raktas žalvarinis rombo formos galvute, nulūžusia rakinimo ąsele, 9,1 cm ilgio.

15. Raktas žalvarinis rombo formos galvute, atlūžusi nuo kotelio. Rakinimo ąselė ažūrinė su kryžiaus formos išpjova, 1,8x1,2 cm dydžio. Rakto ilgis - 7,3 cm.

16. Raktas žalvarinis rombo formos galvute, sukimo imitacija puoštu koteliu. Rakinimo ąselė atlūžusi nuo kotelio 1,5x1,2 cm dydžio. Rakto ilgis - 6,6 cm.

17. Raktas žalvarinis rombo formos, beveik visai nulaužta galvute. Rakinimo gale su skylute viduryje, 1,4x1,3 cm dydžio. Rakto išlikęs ilgis - 5,8 cm.

1985 m. tyrinėjimų metu surinkti radiniai.

18. Švedijos Kristinos 1650 m. Rygos šilingas (N-1988). Rastas šiaurinės senkapio duobės paviršiuje.

19. Žiesto puodo šono 0,5 cm storio šukė (A-277) ruda išore, pilku vidumi. Rasta perkasoje 8 kv. 3A 20 cm gylyje.

20. Žiesto puodo šoninė 0,7 cm storio rudos spalvos šukė (A-343), ornamentuota pailgų išpaudimų eilutėmis. Rasta perkasoje 11 kv. 2B 20 cm gylyje (60:9 pav.).

21-23. 3 karsto vynys. Rastos perkasoje 3 kv. 2A 30 cm gylyje (A-236) bei perkasoje 8 kv. 1A 55 cm gylyje (2 vienetai).

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

1 pav. Vytauto Didžiojo Karo muziejuje Kaune saugomi Bečių senkapio radiniai: 1-kirvis, 2-3 pentinai, 4-5 segės, 6-apyrankė, 7-žiedas, 8-9 žvangučiai, 10-pakabutis.

2 pav. Senkapio vaizdas 1953 m. iš ŠR pusės.

3 pav. 1982 m. rasti atsitiktiniai radiniai.

4 pav. Senkapio situacijos planas: 1-senkapis, 2-Pakapės miškas, 3-pastatas, 4-keliai, 5-elektrros linija.

5 pav. Bendras senkapio vaizdas 1985 m. iš ŠV pusės.

6 pav. Senkapio planas.

7 pav. Tyrinėtų kapų išsidėstymas.

8 pav. Kapų gylio schema: vertikaliai - kapų skaičius vienetais, horizontaliai - kapo duobės gylis cm.

9 pav. Kapų duobių dydžių schema: vertikaliai - kapo duobės plotis cm, horizontaliai - kapo duobės ilgis cm.

10 pav. Kapo Nr. 11 karsto dangtis in situ.

11 pav. Karsto vynys: 1-k. Nr.30, 2-k. Nr.58, 3-k. Nr.20, 4-k. Nr.7, 5-k. Nr.60.

12 pav. Karsto vinių klasifikacijos schema: vertikaliai - vinių skaičius vienetais, horizontaliai - vinių ilgis cm. 1-vynys apvaliomis galvutėmis, 2-vynys keturkampėmis galvutėmis, 3-vynys nulaužtomis galvutėmis (be galvučių), 4-vynys ovaliomis galvutėmis, 5-vynys kaplio formos galvutėmis.

13 pav. Kapai Nr. 5 ir 4 in situ.

14 pav. Kapas Nr. 87 in situ.

15 pav. Trigubas kapas Nr. 63.

16 pav. Rankų padėčių kapuose schema: vertikaliai - dešinė ranka, horizontaliai - kairė ranka. Rankų padėtys (1-5) nurodytos tekste.

17 pav. Kapų orientacijos schema.

18 pav. Peilis su makštėmis iš kapo Nr. 68.

19 pav. Kapas Nr. 71 in situ.

20 pav. Kapas Nr. 81 in situ.

21 pav. Kapas Nr. 37 in situ.

22 pav. Keramika iš kapo Nr. 52.

23 pav. Kapo Nr. 8 apgalvis in situ.

24 pav. Radinių skaičiaus kapuose grafikas: vertikaliai - dirbinių skaičius vienetais, horizontaliai - laikas metais: 1-monetas, 2-ikapės, 3-karsto vynys.

25 pav. Kapų Nr. 2-8 planai.

26 pav. Kapų Nr. 5, 8, 19, 21, 32, 33, 35 įkapės: 1-k. Nr.5, 2-k. Nr.8, 3-4-k. Nr.19, 5-6-k. Nr.21, 7-k. Nr.32, 8-k. Nr.33, 9-10-k. Nr.35.

27 pav. Žiedai iš k. Nr.8.

28 pav. Kapų Nr. 9, 10, 13-15, 17, 19, 20 planai.

29 pav. Kapų Nr. 21-26, 28, 29 planai.

30 pav. Kapų Nr. 30-37 planai.

31 pav. Puodai: 1-k. Nr.81, 2-k. Nr.32.

32 pav. Kapo Nr. 37 įkapės.

33 pav. Keramika: 1-k. Nr.72, 2-k. Nr.78, 3,5-k. Nr.74, 4-k. Nr.40, 6-k. Nr.37.

34 pav. Kapų Nr. 39-44, 47, 48 planai.

35 pav. Puodas iš k. Nr.47.

36 pav. Kapų Nr. 40, 41, 44, 47 įkapės: 1,2-4-k. Nr.40, 3-k. Nr.44, 5-k. Nr.41, 6-9-k. Nr.47.

- 37 pav. Kapo Nr. 48 įkapės.
 38 pav. Kapu Nr. 51, 52, 65-69 planai.
 39 pav. Kapu Nr. 53-64 planai.
 40 pav. Kapu Nr. 56, 57, 60 įkapės: 1-k. Nr.57, 2-k. Nr.56, 3-k.
 Nr.60.
 41 pav. Kapo Nr. 65 įkapės.
 42 pav. Kapo Nr. 66 įkapės: 1-ietigalis, 2-peilis makštyse, 3-virvutė, 4-titnago skeltė.
 43 pav. Kapo Nr. 66 diržas.
 44 pav. Kapo Nr. 67 smulkios įkapės.
 45 pav. Kapo Nr. 67 įkapės: 1-neaiškus dirbinys, 2-skustuvas, 3-titnagas, 4-yla, 5-ietigalis.
 46 pav. Kapo Nr. 68 diržo bei kapšelio liekanos.
 47 pav. Kapo Nr. 68 įkapės: 1-kirvis, 2-skiltuvas (?) futliare.
 48 pav. Kapai Nr. 69 ir 70 in situ.
 49 pav. Puodas iš kapo Nr. 69.
 50 pav. Kapo Nr. 69 įkapės.
 51 pav. Kapu Nr. 70-76 planai.
 52 pav. Kapo Nr. 71 įkapės: 1-ietigalis, 2-diržo sagtis, 3-titnagas, 4-piniginės apkalas, 5,7-neaiškūs dirbiniai, 6-piniginės liekanos, 8-kovos peilis.
 53 pav. Kapas Nr. 74 in situ.
 54 pav. Kapo Nr. 74 įkapės: kabučiai, karoliai, žiedas, verpstukas iš apyrankė.
 55 pav. Kapo Nr. 74 segės, peilis ir yla.
 56 pav. Kapas Nr. 75 in situ.
 57 pav. Puodas iš kapo Nr. 75.
 58 pav. Kapo Nr. 75 įkapės.
 59 pav. Kapu Nr. 77-83 planai.

- 60 pav. Kapu Nr. 77, 78, 85, 87 įkapės: 1-3-k. Nr.77, 4-5-k. Nr.78, 6,8-k. Nr.87, 7-k. Nr.85, 9-atsitiktinis dirbinys iš perkasos 11.
 61 pav. Kapo Nr. 83 įkapės.
 62 pav. Kapu Nr. 84, 85, 87 planai.

LENTELĖS

1. Bečių senkapio kapų ir radinių suvestinė lentelė.

2. Bečių senkapio kapų ir radinių kompiuterinė suvestinė lentelė: vertikaliai - kapų numeriai, horizontaliai - 1/15-kapo orientacija laipsniais (1 - 140°-150°, 2 - 210°-219°, 3 - 220°-229°, 4 - 230°-239°, 5 - 240°-249°, 6 - 250°-259°, 7 - 260°-269°, 8 - 270°-279°, 9 - 280°-289°, 10 - 290°-299°, 11 - 300°-309°, 12 - 310°-319°, 13 - 320°-329°, 14 - 330°-339°, 15 - 340°-349°), 16 - karstas, 17-20 - karsto vinių skaičius (17 - 1, 18 - 2-3, 19 - 4-7, 20 - daugiau negu 7), 21 - karsto detalė, 22 - kirvis, 23-24 - peiliai (23 - 1, 24 - 2-3), 25 - yla, 26 - verpstukas, 27 - ietigalis, 28 - kovos peilis, 29 - skiltuvas, 30 - skustuvas, 31 - galastuvas, 32 - titnagas, 33 - puodas, 34 - puodo šukės, 35 - apgalvis, 36 - auskarai, 37 - karoliai, 38-39 - žvangučiai (38 - 1, 39 - 2-3), 40-41 - smeigtukai (40 - 1, 41 - 2-3), 42-43 - pakabučiai (42 - 1, 43 - 2-3), 44 - pasaginė segė, 45-46 - skardinės segės (45 - 1, 46 - 2-3), 47 - žvaigždinė segė, 48 - žiedinė segė, 49 - apyrankė, 50 - paplatintu priekiu žiedas, 51-52 - juostiniai žiedai (51 - 1-2, 52 - 4-8), 53-54 - diržo sagtys (53 - 1, 54 - 2-3), 55-56 - diržo grandis (55 - 1, 56 - 2-3), 57 - piniginė, 58-59 - piniginės apkalai (58 - 1, 59 - 2-3), 60-63 - monetos (60 - 1, 61 - 2-3, 62 - 4-7, 63 - daugiau negu 7).

3. Bečių senkapio kapų ir radinių suvestinė kompiuterio pagalba sutvarkyta lentelė: vertikaliai - kapų numeriai, horizontaliai - žymėjimas kaip 2 lentelėje.

BEČIŲ SENKAPIS. RADINIŲ SUVESTINĖ LENTELĖ

1 lentelė

Kapo numeris	Lytis	amžius	gyvis cm	karstas	orientacija	stardymas	kirvis	peilis	verpstukas	ietigalis	kovos peilis	skiltuvas	galastuvas	futilaras	titnagas	puodas	phodo šukė	apgalvis	auskaras	žvangučius	smeigtukas	pakabutis	pasaginė segė	skardinė segė	žvaigždinė segė	žiedinė segė	apyrankė	paplitintas žiedas	juostinis žiedas	diržas	diržo sagtis	diržo grandis	grandinė	piniginės apkalas	audinys	moneta	kniėdė	karsto rankena	karsto apkalas	nenustiatytas dirbinys	viso	% nuo visų radinių	% nuo kapų skaičiaus	datavimas
1	k	127	+ 310																														XVIIa.Ik.											
2	v	35	130	d																												XVIIa.IIIk.												
3	m	25	125																													XVIIa.IIIk.												
4		100	+ 325																													XVIIa.IIIk.												
5	m	25	110	+ 325	d																											XVIIa.IIIk.												
6		6,5	125																													XVIIa.IIIk.												
7	m	50	70	+ 310	p																											XVIIa.IIIk.												
8	m	25	70	+ 320																												XVIIa.IIIk.												
9	m	55	160	+ 310																												XVIIa.IIIk.												
10	p	35	310	d																												XVIIa.IIIk.												
11	m	55	45	+ 300	d																										XVIIa.IIIk.													
12		60	300	v																											XVIIa.IIIk.													
13		55	270	v																											XVIIa.IIIk.													
14	m	50	60	+ 320																											XVIIa.IIIk.													
15	v	30	60	300																											XVIIa.IIIk.													
16	v	50	315																												XVIIa.IIIk.													
17	v	50		+ 320																											XVIIa.IIIk.													
18	m	45	45	+ 320																											XVIIa.IIIk.													
19		10	55	310	1																										XVIIa.IIIk.													
20	v	40	50	+ 320	s																										XVIIa.IIIk.													
21		70	290	1																											XVIIa.IIIk.													
22		30	320	v																											XVIIa.IIIk.													
23	m	50	290	d																											XVIIa.IIIk.													
24		90	290	d	1																										XVIIa.IIIk.													
25		14	60	290																											XVIIa.IIIk.													
26			75	290																											XVIIa.IIIk.													
27	p	75	300																												XVIIa.IIIk.													
28		7	35	280	d																										XVIIa.IIIk.													
29	m		45	+ 305	d																										XVIIa.IIIk.													
30			50	+ 215	d																										XVIIa.IIIk.													
31			45	210																											XVIIa.IIIk.													

Paaškinimai: lytis:	v - vyras	amžius:	k - kūdikis	suardymas:	d - dalinis
	m - moteris		v - vaikas		p - pusinis
			p - paauglys		s - smarkus
					v - visiškasis

BEČIŲ SENKAPIO KAPU IR RADINIŲ KOMPIUTERINĖ SUVESTINĖ

2 lentelė

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63

1	1	1						
2	1							
3		1						
4		1	1					
5		1						
6		1						
7		1		1				
8		1		1				1
9		1						
10		1						
11		1						
12		1	1					1
13			1					
14			1				1	
15		1						
16		1						
17		1		1				1
18		1	1			1		
19		1		1				1
20		1		1				
21		1			1			
22		1						
23		1						
24		1			1			
25		1						
26		1						
27			1					
28		1						
29		1		1			1	
30	1			1			1	
31	1							
32			1	1		1		
33				1				
34		1			1	1		
35					1			
36		1			1		1	
37		1				1	1	
38			1				1	
39		1			1			
40		1						1
41		1					1	1
42	1							
43		1						
44		1		1		1		
45		1						
46		1						
47	1			1		1		
48	1				1			
49	1	1					1	1
51			1					
52	1				1			
53			1					
54		1						
55		1	1	1				
56		1	1	1			1	
57		1		1				
58		1			1			
59		1						
60		1		1				
61			1					
62		1		1		1		
63a	1							
63b		1						
63c		1						
64		1						
65	1			1	1			
66	1				1	1	1	
67	1				1	1	1	
68	1				1	1		
69	1					1	1	
70		1						

BEČIŪ SENKAPIO KAPU IR RADINIŲ KOMPIUTERINĖ SUTVARKYTA SUVESTINĖ

3 lentelė

1		1	1
9			1
10			1
16			1
38			1
45			1
49			1
63c			1
59			1
63a			1
79			1
80			1
86			1
41			1
57	1		1
85	1		1
5	1		
3		1	
6		1	
22		1	
43		1	
64		1	
4		1	1
20		1	1
53		1	1
61			1
11			1
12			1
15			1
27			1
12			
15			
27			
34			1
46			1
70			1
93			1
29			1 1 1
18		1	1 1
62	1	1 1	1
8		1 1 1 1	1
60		1 1 1	

THE BEČIAI BURIAL-GROUND

GINTAUTAS ZABIELA

SUMMARY

The Bečiai burial-ground is a typical monument of East Lithuania from medieval period. In 1927 E. Volteris bought about 15 artifacts from demolished graves, part of which are displayed at the Vytautas Magnus War Museum in Kaunas. In 1943 P. Baleniūnas investigated 6 graves. In the postwar years - 1953, 1970, 1984 and 1985 - the site has been investigated by archaeologists. About 1965 the burial-ground was damaged by sewerage pipes, in 1982-1985 by geologist camp. Constant destruction of the monument has given cause to archaeological investigation in 1985. Total investigated area was 276 square metres. 89 inhumated graves were found there with 320 various finds in them, osteological material from 53 graves, cloth fragments from 21 grave.

The Bečiai burial-ground is 1,15 km to the south-west of Vepriai church, 450 m to the west of the Vepriai lake west shore, at the north-west edge of the Pakapė forest. Its shape is an irregular flat, triangle area, about 90x70 m in size, the north-west part of which is arable. In 1985 about 5,5 % of its territory has been investigated.

While publishing the materials about the Bečiai burial-ground the greatest attention was paid to the determination of burial chronology. Our conditions allow to fulfil it within 25 years precision.

All graves in Bečiai are not cremated. Osteological material is bad, 84 % of bones in the graves are ruined, a half of the graves are damaged by other graves or the 20th century pits. The deads are buried in the depth of 30-160 cm in quadrangle graves. Coffin remains were fixed in one third of the graves - mostly the traces of boards and iron nails. The latter can be divided into two main groups: with round and quadrangular heads. One third of the nails are headles, longer nails were cut in two when coffins were nailed down. The position of the dead is mostly supine and stretched. 12 different positions of hands were fixed, hands on pelvis area was prevailing. Grave orientation is Christian, heads to south-west - north-west.

The finds of the Bečiai burial-ground consist of tools, arms, household articles, adornment and cloths pieces. Of tools there were axes, knives, awls, spindles. 3 found axes are of butt type, wide - bladed. 23 knives were found handled (14), some - socketed (9). Awls were found in 5 graves, spindles in 2.

Weapons were not numerous: 4 socketed spear - heads with triangular feather and one knife-dagger (g. 71). The latter find is unique among the medieval finds.

Of household articles there were spurs, steels, flint pieces, razors, whetstones, ceramics. Two iron spurs with the stars on their end were found accidentally. All 3 steels were oval, 5 flint pieces of irregular shape. Razors and whetstones were found in two graves. In 7 graves were wheeled clay pots, in 5 graves pot pieces were found. The presence of pots in graves is connected with funeral rites.

Adornments found in the graves can be divided to head rings, earings, pins, beads, pendants, brooches, bracelets, fingerings. In 6 graves the remains of headrings were found. In grave 83 very rare earings in Lithuanian archaeological material were found, in 2 graves there were 3 bronze needle pins. In 3 graves there were bead strings from little glass beads. Pendants of swan and horse shape are very rare finds in Lithuania. 6 bronze symbolic keys must have been a sign of the hostess as property owner. 14 from 19 brooches in the Bečiai cemetery were round made from tin-plate. They were used to pin the cloth on the deceased. From the rarely found in grave 69 a star-type brooch must be marked. In Lithuanian medieval cemetry bronze bracelets with tapering and turned up ends are rarely met. One of them was found in grave 74. In grave 23 found rings can be divided to: with plated front part, widened front part and band type. The latter group is most abundant (14 units). Belts are also connected with the clothes

of the dead. Their remains were found in 15 graves. In 3 graves belts were decorated with bronze tin-plates, in some graves only the remains of belt-buckles and junctions were found. Leather sacks used to be hanged on belts for little household things. The remains of them were found in 4 graves. Of 66 coins in 18 graves were found and the unique kind of Lithuanian coins with the doubled Gediminas' pillars, their dating is the first quarter of the 15th century. Using the computer program for a calculation of the similarity coefficient by S. Zabiela the chronology of every Bečiai grave was determined with the precision of a quarter of a century. Computer chronology was calibrated according to coins, combined with the determined tendencies of artifacts as well as with the destruction of graves. This method is very perspective in the investigation of graves chronology and especially of artifact typology.

LIST OF ILLUSTRATIONS

Fig. 1. Artifacts of the Bečiai burial-ground in the Vytautas Magnus War Museum in Kaunas: 1 - ax, 2-3 - spurs, 4-5 - brooches, 6 - bracelet, 7 - ring, 8-9 - bell pendants, 10 - pendant.

Fig. 2. View of the cemetery in 1953 from the north-east direction.

Fig. 3. Accidentally found artifacts in 1982.

Fig. 4. Burial-ground scheme: 1 - cemetery, 2 - Pakapė forest, 3 - building, 4 - road, 5 - electrotransmission line.

Fig. 5. General view of the cemetery, 1985 from the north-west direction.

Fig. 6. Cemetery scheme.

Fig. 7. Lay-out of the investigated graves.

Fig. 8. Scheme of grave depth: vertically - grave quantity, horizontally - grave depth in cm.

Fig. 9. Scheme of grave pit sizes: vertically - width of a pit in cm, horizontally - length of a pit in cm.

Fig. 10. Coffin lid in situ in grave 11.

Fig. 11. Coffin nails: 1 - G. 30, 2 - G. 58, 3 - G. 20, 4 - G. 7, 5 - G. 60.

Fig. 12. Classification of coffin nails: vertically - quantity of nails, horizontally - length of nails in cm. 1 - nails with round heads, 2 - nails with quadrangular heads, 3 - headless nails, 4 - nails with oval heads, 5 - pick-type nails.

Fig. 13. Graves 5 and 4 in situ.

Fig. 14. Grave 87 in situ.

Fig. 15. Triple grave 63 in situ.

Fig. 16. Hands position in graves: vertically - right hand, horizontally - left hand. Position of the hands (1-5) is described in the text.

Fig. 17. Grave orientation scheme.

Fig. 18. Knife with sheath from grave 68.

Fig. 19. Grave 71 in situ.

Fig. 20. Grave 81 in situ.

Fig. 21. Grave 37 in situ.

Fig. 22. Ceramics from grave 52.

Fig. 23. Headring from grave 8 in situ.

Fig. 24. Quantity of finds in the graves: horizontally - time in years: 1 - coins, 2 - artifacts, 3 - coffin nails.

Fig. 25. Grave 2-8 scheme.

Fig. 26. Artifacts from graves 5, 8, 19, 21, 32, 33, 35: 1 - G. 5, 2 - G. 8, 3-4 - G. 19, 5-6 - G. 21, 7 - G. 32, 8 - G. 33, 9-10 - G. 35.

Fig. 27. Rings from G. 8.

Fig. 28. Schemes of graves 9, 10, 13-15, 17, 19, 20.

Fig. 29. Schemes of graves 21-26, 28, 29.

Fig. 30. Schemes of graves 30-37.

- Fig. 31. Ceramics: 1 - G. 81, 2 - G. 32.
 Fig. 32. Artifacts from grave 37.
 Fig. 33. Ceramics: 1 - G. 72, 2 - G. 78, 3, 5 - G. 74, 4 - G. 40, 6 - G. 37.
 Fig. 34. Schemes of graves 39-44, 47, 48.
 Fig. 35. Ceramics from grave 47.
 Fig. 36. Artifacts from graves 40, 41, 44, 47: 1, 2, 4 - G. 40, 3 - G. 44, 5 - G. 41, 6-9 - G. 47.
 Fig. 37. Artifacts from grave 48.
 Fig. 38. Schemes of graves 51, 52, 65-69.
 Fig. 39. Schemes of graves 53-64.
 Fig. 40. Artifacts from graves 56, 57, 60: 1 - G. 57, 2 - G. 56, 3 - G. 60.
 Fig. 41. Artifacts from grave 65.
 Fig. 42. Artifacts from grave 66: 1 - spear head, 2 - knife in sheath, 3 - string, 4 - flint piece.
 Fig. 43. Belt from grave 66.
 Fig. 44. Small artifacts from grave 67.
 Fig. 45. Artifacts from grave 67: 1 - unknown artifacts, 2 - razor, 3 - flint, 4 - awl, 5 - spearhead.
 Fig. 46. Remains of belt and leather pouch from grave 68.
 Fig. 47. Artifacts from grave 68: 1 - axe, 2 - steel (?) in a case.
 Fig. 48. Graves 69 and 70 in situ.
 Fig. 49. Ceramics from grave 69.
 Fig. 50. Artifacts from grave 69.
 Fig. 51. Schemes of graves 70-76.
 Fig. 52. Artifacts from grave 71: 1 - spearheads, 2 - belt-buckle, 3 - flint, 4 - purse upholster, 5, 7 - unknown artifacts, 6 - remains of a purse, 8 - knife-dagger.
 Fig. 53. Grave 74 in situ.
 Fig. 54. Artifacts from grave 74: pendants, beads, ring, spindle and bracelet.
 Fig. 55. Grave 74: brooches, knife and awl.

- Fig. 56. Grave 75 in situ.
 Fig. 57. Ceramics from grave 75.
 Fig. 58. Artifacts from grave 75.
 Fig. 59. Schemes of graves 77-83.
 Fig. 60. Artifacts from graves 77, 78, 85, 87: 1-3 - G. 77, 4-5 - G. 78, 6, 8 - G. 87, 7 - G. 85, 9 - accidentally artifact from area 11.
 Fig. 61. Artifacts from grave 83.
 Fig. 62. Schemes of graves 85, 84, 87.

LIST OF TABLES

Table 1. Summary table of the Bečiai burial-ground and its artifacts.

Table 2. Computer summary table of the Bečiai artifacts: vertically - grave numbers, horizontally - 1/15 grave orientation in degrees (1 - 140-150°, 2 - 210-219°, 3 - 220-229°, 4 - 230-239°, 5 - 240-249°, 6 - 250-259°, 7 - 260-269°, 8 - 270-279°, 9 - 280-289°, 10 - 290-299°, 11 - 300-309°, 12 - 310-319°, 13 - 320-329°, 14 - 330-339°, 15 - 340-349°), 16 - coffin, 17-20 - quantity of coffin nails (17 - 1, 18 - 2-3, 19 - 4-7, 20 - more than 7), 21 - coffin details, 22 - axe, 23-24 - knives (23 - 1, 24 - 2-3), 25 - awl, 26 - spindle, 27 - spearhead, 28 - knife dagger, 29 - steel, 30 - razor, 31 - whetstone, 32 - flint, 33 - ceramics, 34 - pot pieces, 35 - heading, 36 - earings, 37 - bead string, 38-39 - bell pendants (38 - 1, 39 - 2-3), 40-41 - pins (40 - 1, 41 - 2-3), 42-43 - pendants (42 - 1, 43 - 2-3), 44 - penannular brooch, 45-46 - disc brooches (45 - 1, 46 - 2-3), 47 - star-type brooch, 48 - plain circular brooch, 49 - bracelet, 50 - ring with widened front, 51-52 - band rings (51 - 1-2, 52 - 4-8), 53-54 - belt-bruckles (53 - 1, 54 - 2-3), 55-56 - belt bonds (55 - 1, 56 - 2-3), 57 - purse, 58-59 - purse sheaths (58 - 1, 59 - 2-3), 60-63 - coins (60 - 1, 61 - 2-3, 62 - 4-7, 63 - more than 7).

Table 3. Computerized summary table of the Bečiai burial-ground: vertically - grave numbers, horizontally - marking the same as in Table 2.

МОГИЛЬНИК БЯЧАЙ

ГИНТАУТАС ЗАБЕЛА

РЕЗЮМЕ

Могильник Бячай является типичным археологическим памятником западного ареала позднесредневековых могильников Восточной Литвы. В 1927 году Э.Вольтерис из разрушенных погребений купил около 15 находок, часть из которых в настоящее время хранится в Военном музее Витаутаса Великого в Каунасе. В 1943 году П.Балиньюс в могильнике раскопал 6 погребений. В послевоенный период местность в 1953, 1970, 1984 и 1985 годах обследовали археологи. Около 1965 года могильник повредила через его территорию проложенная трасса канализации, в 1982-1985 годах -лагерь геологов. Последовательное уничтожение этого археологического памятника стало причиной его археологических исследований в 1985 году. Всего тогда вскрыта площадь в 276 м², найдено 89 трупоположений, собрано около 320 различных находок, остеологический материал из 53 могил, фрагменты сохранившейся ткани из 21 погребения. Материалы раскопок остались неопубликованными.

Могильник Бячай находится в 1,15 км к юго-западу от костела Вяпрай, 450 м к западу от западного берега озера Вяпрай, в северо-западной окраине леса Пакапе. Он занимает почти ровную площадь в форме неправильного треугольника размерами 90x70 м. Северо-западная часть

могильника распахивается. В 1985 году исследовано около 5,5 % от всей территории, занимаемой могильником.

При публикации материалов могильника Бячай первостепенное внимание обращено на определение хронологии погребений. В условиях Литвы это возможно определить с точностью до 25 лет.

Все вскрытые могилы в Бячай являются трупоположениями. Остеологический материал сохранился плохо, 84 % всех костяков дошли до наших дней лишь фрагментарно, около половины могил повреждены другими могилами или ямами XX века. Умерших хоронили на глубине 30-160 см в прямоугольных ямах. Примерно в одной трети могил зафиксированы остатки гробов - следы деревянных досок или железные гвозди. Последние делятся на две основные группы: гвозди с круглыми и прямоугольными головками. Одна треть гвоздей от гробов вообще не имеет головок, что указывает на разделение более длинного гвоздя на два при изготовлении гроба. Преобладающее положение умершего - вытянутый на спине. Зафиксировано 12 различных вариантов сложения рук, из которых наиболее часто встречаются в области бедренных костей сложенные руки. Ориентировка могил христианская, головами на юго-запад -северо-запад.

Древности из могильника Бячай разделяются на орудия труда, оружие, бытовые принадлежности, украшения и детали одежды. Из орудий труда найдены топоры, ножи, шила, пряслицы. Все 3 топора являются проушинами широколезвийными. Ножей найдено 23. Они делятся на ножи с рукояткой (14) и черешковые (9). Шила найдены в 5 могилах, пряслицы - в двух.

Оружие является самой малочисленной группой погребального инвентаря. Найдено 4 втульчатых наконечника копий с треугольными перьями и один боевой нож (погребение №.71). Эта находка представляет собой уникальную вещь из позднесредневековых могильников Литвы.

К бытовым принадлежностям относятся шпоры, кресала, кусочки кремня, бритвы, точильные бруски, горшки и их черепки. Две железных шпоры со звездочками в концах найдены случайно. Все 3 кресала овальной формы, 5 кусочков кремня неправильной формы. Бритвы и точильные бруски найдены каждый в двух могилах. В 7 погребениях могильника Бячай найдены гончарные или отделанные на гончарном круге глиняные горшки, в 5 могилах встречены лишь черепки от них. Присутствие горшков в могилах свидетельствует о своеобразных погребальных обрядах.

Украшения, найденные в могильнике, делятся на оголовья, серьги, булавки, ожерелья, подвески, фибулы, браслеты и кольца. В 6 могилах встречены остатки оголовий. В погребении №. 83 найдены редкие в археологическом материале Литвы серьги. В 2 могилах встречены 3 бронзовые игловидные булавки. В 3 могилах были ожерелья, состоящие из мелких стеклянных бусин, подвесок и бубенчиков. Зооморфные подвески в форме лебедя и коня являются редкими находками в Литве. 6 бронзовых символических ключей скорее всего были разделяющим знаком богатой домоуправленки. Из 19 фибул, найденных в Бячай, 14 являются круглыми пластинчатыми. Этими фибулами застегивали покрывало покойной. Из редких фибул в погребении №.69 найдена сломаная и потом скрепленная заклепками звездообразная фибула. Редко в материалах позднесредневековых могильников Литвы встречаются и бронзовые браслеты с отогнутыми сужающимися концами. Один и найден в погребении №. 74. 23 в могильнике найденных кольца делятся на 3 основные группы: плетеные, с расширенным щитком и проволочные пластинчатые. Последняя группа колец - самая многочисленная (14 единиц). Поясные ремни являются группой находок, связанных с одеждой умершего. Их остатки найдены в 15 могилах. В 3 погребениях сохранились поясные ремни, украшенные бронзовыми бляшками, в других случаях от них остались только поясные пряжки и кольца. К поясным ремням были подвешены кожанные кошельки, в которых положены мелкие бытовые вещи. В Бячай найдены остатки 4 таких кошельков. Из 66 монет, найденных в 18 погребениях, уникальной является монета с двойным знаком так называемых столбов Гядиминаса, относящихся к первым чеканным литовским монетам. Она датируется I четвертью XV века.

Используя оригинальную компьютерную программу, вычисляющую коэффициент сходства (автор программы С.Забела), определена хронология каждого погребения из могильника Бячай с точностью до 25 лет. Эта хронология калибрована с помощью монетной датировки, соотнесена с установленными тенденциями исчезновения погребального инвентаря и с разрушением одной могилы другими. Этот способ является очень перспективным при исследовании хронологии и типологии вещей из других могильников.

СПИСОК ИЛЛЮСТРАЦИЙ

Рис.1. Находки из могильника Бячай, хранящиеся в Военном музее Витаутаса Великого в Каунасе: 1- топор, 2-3 - шпоры, 4-5 -фибулы, 6 - браслет, 7 - кольцо, 8-9 - бубенчики, 10 - подвеска.

Рис.2. Вид из могильника с северо-восточной стороны в 1953 году.

Рис.3. Случайные находки, найденные в 1982 году.

Рис.4. Ситуационный план могильника: 1 - могильник, 2 - лес Пакапе, 3 - постройка, 4 - дорога, 5 - линия электропередачи.

Рис.5. Общий вид могильника с северо-западной стороны в 1985 г.

Рис.6. План могильника.

Рис.7. Расположение исследованных погребений.

Рис.8. Схема глубины погребений: вертикально - число погребений в единицах, горизонтально - глубина погребений в см.

Рис.9. Схема величин погребальных ям: вертикально - ширина погребальной ямы в см; горизонтально - длина погребальной ямы в см.

Рис.10. Крышка гроба погребения 11 in situ.

Рис.11. Гвозди от гробов: 1 - погр. №. 30, 2 - погр. №. 58, 3 - погр. №. 20, 4 - погр. №. 7, 5 - погр. №. 60.

Рис.12. Схема классификации гвоздей от гробов: вертикально - число гвоздей в единицах, горизонтально - длина гвоздей в см. 1 - гвозди с круглыми головками, 2 - гвозди с четырехугольными головками, 3 - гвозди с отломанными головками (без головок), 4 - гвозди с овальными головками, 5 - гвозди с мотыгообразными головками.

Рис.13. Погребения №. 5 и №. 4 in situ.

Рис.14. Погребение №. 87 in situ.

Рис.15. Тройное погребение №. 63 in situ.

Рис.16. Схема расположения рук в погребениях: вертикально - правая рука, горизонтально - левая рука. Положения рук (1-5) указаны в тексте.

Рис.17. Схема ориентировки погребений.

Рис.18. Нож в ножнах из погребения №. 68.

Рис.19. Погребение №. 71 in situ.

Рис.20. Погребение №. 81 in situ.

Рис.21. Погребение №. 37 in situ.

Рис.22. Керамика из погребения №. 52.

Рис.23. Оголовье из погребения №. 8 in situ.

Рис.24. График числа находок в погребениях: вертикально - число изделий в единицах; горизонтально - время в годах; 1 - монеты, 2 - изделия из погребений, 3 - гвозди от гробов.

Рис.25. Планы погребений №. 2-8.

Рис.26. Инвентарь из погребений №. 5, 8, 19, 21, 32, 33, 35: 1 - погр. №. 5, 2 - погр. №. 8, 3-4 - погр. №. 19, 5-6 - погр. №. 21, 7 - погр. №. 32, 8 - погр. №. 33, 9-10 -погр. №. 35.

Рис.27. Кольца из погр.№. 8.

Рис.28. Планы погребений №. 9, 10, 13-15, 17, 19, 20.

Рис.29. Планы погребений №. 21-26, 28, 29.

Рис.30. Планы погребений №. 30-37.

Рис.31. Горшки: 1 - погр. №. 81, 2 - погр. №. 32.

Рис.32. Инвентарь погребения №. 37.

Рис.33. Керамика: 1 - погр. №. 72, 2 - погр. №. 78, 3, 5 - погр. №. 74, 4 - погр. №. 40, 6 -погр. №. 37.

Рис.34. Планы погребений №. 39-44, 47, 48.

Рис.35. Горшок из погр. №. 47.

Рис.36. Инвентарь погребений №. 40, 41, 44, 47: 1, 2, 4 - погр. №. 40, 3 - погр.№. 44, 5 - погр. №. 41, 6-9 - погр. №. 47.

- Рис.37. Инвентарь погребения Но. 48.
 Рис.38. Планы погребений Но. 51, 52, 65-69.
 Рис.39. Планы погребений Но. 53-64.
 Рис.40. Инвентарь погребений: 1 - погр. Но. 57, 2 - погр. Но. 56, 3 - погр. Но. 60.
 Рис.41. Инвентарь погребения Но. 65.
 Рис.42. Инвентарь погребения Но. 66: 1 - наконечник копья, 2 - нож в ножнах, 3 - веревка, 4 - осколок кремния.
 Рис.43. Пояс из погребения Но. 66.
 Рис.44. Мелкий инвентарь из погребения Но. 67.
 Рис.45. Инвентарь из погребения Но. 67: 1 - неопределенные изделия, 2 - бритва, 3 - кремень, 4 - шило, 5 - наконечник копья.
 Рис.46. Остатки пояса и кошелька из погребения Но. 68.
 Рис.47. Инвентарь из погребения Но. 68: 1 - топор, 2 - кресало (?) в футляре.
 Рис.48. Погребение Но. 69 и 70 in situ.
 Рис.49. Горшок из погребения Но. 69.
 Рис.50. Инвентарь из погребения Но. 69.
 Рис.51. Планы погребений Но. 70-76.
 Рис.52. Инвентарь погребения Но. 71: 1 - наконечник копья, 2 - поясная пряжка, 3 - кремень, 4 - оковка от кошелька, 5, 7 -неопределенные изделия, 6 - остатки кошелька, 8 - боевой нож.
 Рис.53. Погребение Но. 74 in situ.
 Рис.54. Инвентарь из погребения Но. 74: подвески, ожерелье, кольцо, прядлица и браслет.
 Рис.55. Фибулы, нож и шило из погребения Но. 74.
 Рис.56. Погребение Но. 75 in situ.
 Рис.57. Горшок из погребения Но. 75.
 Рис.58. Инвентарь погребения Но. 75.
 Рис.59. Планы погребений Но. 77-83.
 Рис.60. Инвентарь погребений Но. 77, 78, 85, 87: 1-3 - погр. Но. 77, 4-5 - погр. Но. 78, 6, 8 - погр. Но. 87, 7 - погр. Но. 85, 9 - случайная находка из раскопа 11.

- Рис.61. Инвентарь погребения Но. 83.
 Рис.62. Планы погребений Но. 84, 85, 87.

СПИСОК ТАБЛИЦ

Таблица 1. Сводная таблица погребений, изделий и находок могильника Бячай.

Таблица 2. Компьютерная сводная таблица погребений и находок могильника Бячай: вертикально - номера погребений, горизонтально - 1-15 -ориентация погребения в градусах (1 - 140°-150°, 2 - 210°-219°, 3 - 220°-229°, 4 - 230°-239°, 5 - 240°-249°, 6 - 250°-259°, 7 - 260°-269°, 8 - 270°-279°, 9 - 280°-289°, 10 - 290°-299°, 11 - 300°-309°, 12 - 310°-319°, 13 - 320°-329°, 14 - 330°-339°, 15 - 340°-349°), 16 - гроб, 17-20 - число гвоздей от гроба (17 - 1, 18 - 2-3, 19 - 4-7, 20 - более 7), 21 - деталь гроба, 22 -топор, 23-24 - ножи (23 - 1, 24 - 2-3), 25 - шило, 26 -прядлица, 27 - наконечник копья, 28 - боевой нож, 29 - кресало, 30 - бритва, 31 - точильный бруск, 32 - кремень, 33 - горшок, 34 - черепки горшка, 35 - оголовье, 36 - 2 серьги, 37 -ожерелье, 38-39 - бубенчики (38 - 1, 39 - 2-3), 40-41 - булавки (40 - 1, 41 - 2-3), 42-43 - подвески (42 - 1, 43 - 2-3), 44 -подковообразная фибула, 45-46 - пластиначатые фибулы (45 - 1, 46 - 2-3), 47 - звездообразная фибула, 48 - колцообразная фибула, 49 - браслеты, 50 - кольцо с расширенным щитком, 51-52 - проволочные пластиначатые кольца (51 - 1-2, 52 - 4-8), 53-54 -поясные пряжки (53 - 1, 54 - 2-3), 55-56 - кольца от пояса (55 - 1, 56 - 2-3), 57 - кошелек, 58-59 - оковки от кошельков (58 - 1, 59 - 2-3), 60-63 - монеты (60 - 1, 61 - 2-3, 62 - 4-7, 63 -более 7).

Таблица 3. Сводная упорядоченная с помощью компьютера таблица погребений и находок могильника Бячай: вертикально - номера погребений, горизонтально - значение цифр 1-63 как в таблице 2.